

## **דברי הכנסת**

### **הישיבה המאה-וארבעים-ושלוש של הכנסת השלוש-עשרה**

יום רביעי, י"ט בחשוון התשנ"ד (3 בנובמבר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

## תוכן העניינים

|                                                                            |  |
|----------------------------------------------------------------------------|--|
| שאלות בעל-פה                                                               |  |
| שביתה בלשכות התעסוקה                                                       |  |
| דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת מטורקיה                                 |  |
| שאלות בעל-פה                                                               |  |
| משלחת של 23 מבכירי תע"ש בתערוכה בארצות-הברית                               |  |
| תוכניות בדבר הקמת בירה ערבית בירושלים                                      |  |
| שאלות ותשובות                                                              |  |
| פיטורי מנכ"ל רשות הדואר                                                    |  |
| שירות 056                                                                  |  |
| הקרנת סרט על היטלר בטלוויזיה                                               |  |
| מבצע לגביית אגרת טלוויזיה מסטודנטים                                        |  |
| תפקוד רשות הדואר                                                           |  |
| כתוביות למהדורת החדשות בטלוויזיה                                           |  |
| חברה לשידורים בכבלים באזור באר-שבע                                         |  |
| הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – זכאות מענק לידה לאם מאמצת),<br>התשנ"ג-1993 |  |
| (הצעת קבוצת חברות הכנסת)                                                   |  |
| הצעה לסדר-היום                                                             |  |
| ביטול האמנה הפלשתינית                                                      |  |
| הצעה לסדר-היום                                                             |  |
| דחיקתה ההדרגתית של סוריה מן המשא-ומתן לשלום                                |  |
| הצעה לסדר-היום                                                             |  |
| מדיניות הממשלה בנושא משתפי פעולה                                           |  |
| הצעות לסדר-היום                                                            |  |
| רצח חיים מזרחי, ההתבטאויות והמעשים שבאו בעקבותיו                           |  |
| הצעת חוק הכופר (אמות מידה ופרסום), התשנ"ג-1993                             |  |
| (הצעת חבר הכנסת ג' שגב)                                                    |  |
| הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקונים שונים), התשנ"ג-1993                |  |
| (הצעת חבר הכנסת ג' גל)                                                     |  |
| הצעות לסדר-היום                                                            |  |
| הסברת מדיניות הממשלה בקרב צה"ל                                             |  |
| הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת                                                  |  |
| חילופי גברי בוועדות הכנסת                                                  |  |
| הצעה לסדר-היום                                                             |  |
| יחסי הכנסת ובג"ץ                                                           |  |
| הצעת חוק בתי-המשפט (ימי צום או חג), התשנ"ג-1993                            |  |

(הצעת חבר הכנסת י' ביבי)

הצעת חוק הסדרת החזרתם של תושבי בירעם ואקרית לכפריהם, התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – קיצור המועד לכפייה למתן גט ולקבלתו), התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – איסור גביית תשלומים), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)

שאליות ותשובות

דמי רישום לאוניברסיטאות

תמיכה במדרשות תורניות

תלמידות אתיופיות בכפר הנוער "חסידיים"

היערכות מערכת החינוך לנושא השלום

סמינר בנושא "דו-קיום בשלום"

הוראת השפה הערבית

אלימות תלמידים

אבטחת נתיבים על-ידי תלמידים חמושים

זרמי החינוך בעיר אפרת

בית-ספר פרטי ברמות-השבים

## שאלות בעל-פה

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח בזאת את ישיבת הכנסת, יום רביעי, י"ט בחשוון התשנ"ד, 3 בנובמבר 1993.

אנחנו מתחילים בשאלות בעל-פה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג יציג שאלתא בעל-פה לשרת העבודה והרווחה בנושא: שביתה בלשכות התעסוקה. חבר הכנסת זאבי, בלשכות או בלשכות תעסוקה?

### רחבעם זאבי (מולדת):

בלשכות.

### היו"ר ש' וייס:

בלשכות התעסוקה. לאט לאט אתה הופך לבלשן שלנו.

בבקשה, חבר הכנסת זנדברג.

## שביתה בלשכות התעסוקה

### אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, היום – הכוונה ליום ראשון האחרון – הושבתו לשכות התעסוקה במחאה על כוונת השרה לפטר את מנכ"ל שירות התעסוקה.

ברצוני לשאול:

1. האם יפוטרו המנכ"ל?

2. אם כן – מדוע ומתי?

3. אם לא – למה התכוונה השרה באומרה כי צפויים שינויים מרחיקים-לכת בשירות התעסוקה בתקופה הקרובה?

4. אילו צעדים יינקטו בנדון?

**היו"ר ש' וייס:**

תודה. גברתי השרה, בבקשה.

**שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

1-2. אינני נוהגת למסור באורח פומבי הודעות בנושאים אישיים הקשורים במשרד שעליו אני מופקדת.

3. כוונתי היתה והינה להיערכות אחרת של השירות במציאות של ביטול חובת הזיקה לשירות התעסוקה, עלייה במספרן של החברות הפרטיות לכוו-אדם והעובדה שרובה של האוכלוסייה הפונה לשירות התעסוקה, להוציא הלשכה לאקדמאים, הינה חסרת מקצוע.

4. לכשתהיה תוכנית ההיערכות החדשה מוכנה, אשמח, אדוני היושב-ראש, להביאה לידיעת השואל.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד לשרת העבודה והרווחה.

**דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת מטורקיה**

**היו"ר ש' וייס:**

ברשותכם וברשות השרה, אני מבקש להפסיק לשנייה את הקטע הזה, כי אני רוצה לשאת ברכה. התכוונתי לשאת אותה בראשית הישיבה, כמקובל, אבל עד שאורחינו הגיעו ליציע עבר קצת זמן – ואני מקווה שזה על דעתכם.

חברי הכנסת, אנחנו מארחים כאן משלחת מכובדת מאוד מטורקיה. בראש המשלחת עומד שר התיירות של טורקיה. במשלחת – שרים, סגני שרים, חברי פרלמנט, משקיעים, אנשי עסקים ואנשים מרכזיים בתחומי הכלכלה בטורקיה. הם הגיעו לישראל לרגל פתיחת תערוכת טורקיה-ישראל המתקיימת בימים אלה. הם פגשו ויפגשו שרים, ראשי מדינה וחברי פרלמנט.

לנו, ככנסת של מדינת ישראל, יש כבוד מיוחד לארח אתכם כאן על רקע ההתפתחות החיובית מאוד של יחסים בין שתי מדינותינו, נוסף על הרקע ההיסטורי של היחסים בין שתי האומות.

אני רוצה לברך אתכם בשם הכנסת, לאחל לכם ביקור פורה במדינת ישראל ולקוות שהמשלחת הזאת היא שלב נוסף בשיפור היחסים בין שתי האומות והמדינות שלנו. היו ברוכים.

### **שאלות בעל-פה**

#### **היו"ר ש' וייס:**

אני מתנצל בפני שרת העבודה והרווחה, ואנחנו ממשיכים בתהליך הפרלמנטרי.

חבר הכנסת זנדברג יציג שאלה קצרה נוספת. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת דוד מנע. בבקשה.

#### **אליעזר זנדברג (צומת):**

גברתי השרה, ראשית, אני מבקש למחות על העמדה העקרונית שהובעה על-ידי השרה בתשובותיה על שאלות 1 ו-2, כאשר השרה אמרה שהיא מסרבת להשיב על השאלות האלה. עם כל הכבוד, אני חושב שהכנסת כמוסד מבקר ומפקח על רשויות השלטון – ראוי, צריך וחייב להעביר לפניו ולתת תשובה גם כאשר התשובה היא: אינני מתכוונת לפטר את מנכ"ל שירות התעסוקה. זאת תשובה כל עוד לא נשתנו הנסיבות. עם זאת, תשובה צריכה להינתן כאן, ועמדה האומרת: אינני באה לדון ולמסור כאן דין-וחשבון בפני המוסד הזה, הגוף הזה, מליאת הכנסת – אני חושב שאיננה תשובה נכונה וראויה על-פי המבנה הדמוקרטי והחוקי שאני מכיר, של מדינת ישראל.

גברתי השרה, אני מבקש לשאול: האם התנהל משא-ומתן בין עובדי שירות התעסוקה לבין משרד העבודה והרווחה במטרה למנוע את ההשבתה ביום ראשון, ואם כן – מה היה חלקו, אם בכלל, של

מנכ"ל שירות התעסוקה באותו משא-ומתן, שנועד למנוע השבתה של שירות התעסוקה במחאה על הכוונה לפטרו?

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. חבר הכנסת רענן כהן, דקה. אחריו – חבר הכנסת דוד מנע, דקה. נא להקפיד על הזמן.

### **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי השרה, את מדברת על היערכות חדשה של לשכות התעסוקה. בסדר העדיפויות של מפלגת העבודה קבענו את צמצום באבטלה כאחד היעדים המרכזיים. לעומת זאת, אנחנו שומעים את שר האוצר האומר שממדי האבטלה נמצאים בתהליך חיובי. כאשר אנחנו שומעים אותך, אנחנו מבינים שיש תהליך הפוך. אני בתחושה דומה למה שאת חושבת – שממדי האבטלה נמצאים בעלייה, וזה המאבק שלנו.

אני מבקש לשאול: כיצד מתמודדת התוכנית הזאת בשאלה המרכזית שלנו, צמצום ממדי האבטלה?

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

### **דוד מנע (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, אני לא רוצה להיכנס לוויכוח הקיים בין השרה לבין מנכ"ל השירות. אני רוצה להגן על עובדי שירות התעסוקה, העושים עבודה מסורה ונאמנה. אני קורא לשרה להימנע מלתקוף את עובדי שירות התעסוקה כפי שתקפה אותם לפני ימים מספר בפורום המנהלים של משרד העבודה לשלוחותיו.

עם זאת, הפתרון היחיד לייעול העבודה הוא להוציא את העובדים לשטח ולהביא הזמנות לעובדים.

בהזדמנות זאת אני קורא לעובדים להימנע מהשבתת השירות ומפגיעה בציבור הפונים.

ברצוני לשאול את השרה: באומרה כי צפויים שינויים מרחיקים-לכת בתקופה הקרובה, מה היא מגדירה כתקופה הקרובה?

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה. אני נוהג לפנים משורת הדין, אני מאפשר שאלה קצרה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, מכיוון שהיתה לו הצעה דחופה לסדר-היום בנושא הזה, וכך אנחנו מוותרים על הצעה דחופה ומקצרים. בבקשה.

## **דוד מגן (הליכוד):**

תודה, אדוני היושב-ראש.

גברתי השרה, בדברי ההסבר להצעה הדחופה, שלא אושרה, החזקתי ותמכתי בעמדתך. אין הדעת יכולה לסבול מצב שפקידים, עובדי מדינה שאינם חברי כנסת, אינם חברי אופוזיציה, יבקרו את הרשות הממונה הנבחרת, את השר הממונה, ויאשימו אותו במחדלים שהם אחראים להם בעבודה. אני חושב שעל העניין הזה צריך לענות בטיפול משמעותי.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. הנה, גברתי השרה, יש לך כאן שאלה נוספת, הצעה נוספת ועידוד נוסף יחד. בבקשה.

## **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

לחבר הכנסת זנדברג – כדאי לדייק. לא אמרתי: מסרבת, אמרתי: אינני נוהגת. אני מודה לך על שיעור החינוך הפרלמנטרי שנתת לי. מאחר שאני חברת הכנסת 20 שנה, אפילו עם מעט קבלות, עוד לא נתפסתי פעם אחת בדבר שאמרתי שלא היה על-פי תקנון הכנסת. בדקתי גם את תשובתי, והנוסח שניסחתי הוא על-פי תקנון הכנסת.

לחבר הכנסת רענן כהן – אמרתי ואני חוזרת ואומרת, אין זה תפקידו של שירות התעסוקה ליצור מקומות עבודה.

חבר הכנסת דן תיכון, אני רוצה לומר לחבר הכנסת דוד מגן, שזכיתי לקבל ממנו עידוד ואני מזדהה אתו. יש דברים שאנחנו חייבים לשמור עליהם, ללא הבדל כלשהו של השתייכות פוליטית, והם אל"ף-בי"ת של מינהל תקין.

הבעיה היא, כפי שעניתי על שאלה מס' 3: ביטלנו את חובת הזיקה לשירות התעסוקה. שירות התעסוקה פועל היום בכלים דלים, מצומצמים, לא מודרניים, שבעזרתם הוא צריך להתמודד עם חברות פרטיות לכוח-אדם, והתחרות הזאת קשה לו מאוד.



אני מעריכה שאם השירות יתייעל, והוא יכול להתייעל, חבר הכנסת רענן כהן, נוכל, לא משמעותית, אבל נוכל לתרום תרומה נוספת לנושא המאבק באבטלה.

לחבר הכנסת דוד מנע: בשום מקום לא אמרתי מלה אחת בגנותם של עובדי שירות התעסוקה או דברי ביקורת עליהם – מלה אחת – מאחר שהעיצומים, האיומים, אין להם שום קשר לתנאי העובדים. יש להם קשר אחד ויחיד, וחשוב שחבר הכנסת זנדברג גם ישמע מה אמר בשאלתו חבר הכנסת דוד מגן – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

את מאשימה – – – ?

**שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

אני לא מאשימה אף אחד, אני קובעת עובדה. לא אני יזמתי את השאילתא. היא לא נשאלת בתום לב.

**אליעזר זנדברג (צומת):**

— — —

**שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

סליחה, אין לי טענות אליך.

**דן תיכון (הליכוד):**

— — —

**שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

סליחה, חבר הכנסת דן תיכון, תתיר לי. אתה יודע שאני לא מהסגל הדיפלומטי.

**היו"ר ש' וייס:**

זה טוב.

### **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

אני חושבת שכל עילה, אני אומרת זאת במלוא האחריות – יש הרבה מה לשפר. בשירות התעסוקה יש עובדים יוצאים מן הכלל, מסורים. כל כוונתי היתה לניהול השירות ולהעמדת הכלים הנכונים לרשות עובדי השירות. ולכן כל המגמה שלי, ואני עונה זאת גם לחבר הכנסת דוד מגן, היא לחזק את השירות, לייעל את השירות ולהעמיד לרשות העובדים המסורים את כל הכלים האפשריים כדי להתמודד גם עם התחרות הקשה, גם עם האוכלוסייה קשת-היום שמגיעה לשירות התעסוקה וגם עם בעיית האבטלה.

תשובה אחרונה לחבר הכנסת דוד מגן. אני איאבק בכל כוחי נגד שימוש בוועד עובדים, כל ועד עובדים שיהיה, ככלי פוליטי למאבקים פוליטיים.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

את מי את מאשימה? לא הבנו.

### **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

אתה לא חייב להבין.

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך. הדברים שנאמרו כאן הם די ברורים, חבר הכנסת דן תיכון.

### **דן תיכון (הליכוד):**

לא.

## אליעזר זנדברג (צומת):

---

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זנדברג, סליחה, השרה השיבה כהבנתה והמחלוקת ביניכם נשארה. יש דברים כאלה בעולם.

חברי הכנסת, סגן שר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 204, מאת חבר הכנסת רענן כהן, בנושא: משלחת של 23 מבכירי תע"ש בתערוכה בארצות-הברית. בבקשה, חבר הכנסת רענן כהן.

## משלחת של 23 מבכירי תע"ש בתערוכה בארצות-הברית

## רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן שר הביטחון, בעיתון "ידיעות אחרונות" התפרסם שתע"ש שלחה 15 מבכיריה לתערוכת נשק שנתית בווישינגטון, זאת נוסף על שמונה איש המהווים את נציגות תע"ש בארצות-הברית.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת הצדקה לנוכחות של 23 מבכירי תע"ש בתערוכת הנשק המתקיימת אחת לשנה בארצות-הברית?

2. אילו מסקנות יוסקו לגבי הנהלת החברה?

## היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני סגן שר הביטחון, תשובתך.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית כול תרשו לי להזכיר, שתע"ש הינה חברה ממשלתית לכל דבר ולמשרד הביטחון אין כל סמכות להתערב בענייניה. לשם כך יש דירקטוריון.

הנסיעה אושרה על-ידי הנהלת תע"ש.

אני אמרתי את דברי באטיות, כי לפעמים נדמה לי שהעובדות הפשוטות האלה נעלמות עם הזמן והאחריות כולה נשארת כביכול על משרד הביטחון בניהול השוטף, היומיומי, ולא היא.

### **דן תיכון (הליכוד):**

באחריות שר הביטחון.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת תיכון, זאת שאילתא. יש פרוצדורה לשאילתא. אני מבקש ממך.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני יודע שזאת שאילתא בעל-פה.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

עם זה, כיוון שהשאלה חשובה, היא חשובה בייחוד בהקשר של המצב הכלכלי המסובך של תע"ש, אני רוצה לציין שמפגשים מסוג זה בהשתתפות מנהלים של תחומי העסקים בתע"ש הם חיוניים לצורך שמירת היקף מכירות שנתי של כ-500 מיליון דולר לשנה בשוק עולמי מצטמצם ובלתי יציב.

אני יכול לומר לך, חבר הכנסת רענן כהן, מניסיוני בקבלת משלחות המגיעות אלינו עכשיו מקצות העולם, שמגיעים לפעמים שרים וסגני שרים עם בקשות, שרק לפני שנתיים לא היו מעלים על הדעת להציגן. זאת אומרת, בשוק החדש המפגשים האלה חשובים ביותר. מה עוד שסיכום הפעילות והמפגשים במסגרת התערוכה הנ"ל מורה על העמקת קשרים עסקיים קיימים ופתיחת אפיקים מסחריים חדשים.

גם פה אני רוצה להדגיש שהובעה בכנסת, ובצדק, דאגה שמא כל הוויכוח הציבורי מסביב לתע"ש יפגע בשווקים שלה, והדירקטוריון וההנהלה חשבו, והתוצאות הצדיקו זאת, שצריך להגדיל את המגעים ולהבטיח שהשוק יישאר.

נקודה אחרונה. הניסיון להשוות את מספר אנשי התע"ש הפעם למספר המשתתפים מהתעשייה האווירית בסלון שלהם איננו רלבנטי, כפי שהשוואה למספר המשתתפים משתי התעשיות בסלון האווירי בפאריס אינה רלבנטית. מובן שבסלון האווירי השתתפו, בצדק, עשרות רבות של אנשי התעשייה האווירית. בשוק של היום, שמירת השוק ושמירת הקשרים האישיים בשוק חשובות ביותר. לכן כך החליטה ההנהלה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן שר הביטחון. שאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן. אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ במסגרת דקה; אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי במסגרת דקה.

### רענן כהן (העבודה):

אדוני סגן השר, אני מאוד מופתע. היום, כאשר תע"ש זקוקה לכספים בשל המשבר, היא פונה לממשלה ומשלם המסים משלם את הכספים. כיצד שר הביטחון או סגן שר הביטחון יכול לעמוד בפני עובדים שעומדים לפני פיטורים, כשאלה המסכנים מפוטרים, והנה ההנהלה עושה טיול-עולם שעולה למשלם המסים אלפי דולרים? אני חושב שהתופעה הזאת מעוררת פשוט סלידה, ואני חושב שאי-אפשר לעבור עליה לסדר-היום, גם אם אולי למדתי היום שמבחינה פורמלית ההחלטה כולה היא של ההנהלה.

דבר שני, בתע"ש קורה דבר שאי-אפשר לעבור עליו לסדר-היום. אני הגשתי למשטרה תלונה פלילית על מה שקורה בתע"ש, ואני מקווה שהדברים הגיעו למצב, שהגיע הזמן שלא נעסוק רק בעובדים אלא גם בהנהלה, שייתכן שהיא מביאה להרס הכללי בתוך החברה.

### היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת עמיר פרץ, במסגרת דקה.

### עמיר פרץ (העבודה):

אדוני סגן שר הביטחון, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לסגן שר הביטחון, כי גם אילו רצינו להתעלם מהוויכוח הציבורי שמתנהל סביב המתרחש בתע"ש, הרי העובדה שהנושא לא יורד מסדר-היום והעובדה שבכל שבוע אנחנו נחשפים לגילויים חדשים מחייבת את הבעלים, את הממשלה, לפחות להודיע שהיא מתכוונת למנות ועדה או צוות שיבדוק את העניין. כי נכון שההנהלה פוטרת את עצמה בזה שהכול המצאות, שהכול מאבקי כוח פנימיים עם עובדים לשעבר. אבל, אדוני סגן שר הביטחון, אין אפשרות להמשיך לתבוע מהעובדים לשלם מחיר יקר בלי שתיווצר הרגשה שהבעלים מתכוונים לעשות סדר בהנהלה, אם צריך, ואם לא – לפחות לטהר את שמם.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד. חבר הכנסת רחבעם זאבי.

## רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אנחנו יודעים שעצמאותה הביטחונית של ישראל תלויה בקיומה של תעשייה צבאית עצמאית שלנו גם כשיפרוץ שלום, אם יפרוץ, והשווקים בעולם הולכים ונסגרים בגלל חיסול מלחמות, שהוא דבר מבורך, אבל זוהי פגיעה ביכולת שלנו להישאר עצמאיים עם הכוונות והכשירות שמדינת ישראל זקוקה להן. האם תהיה מוכן להגיד כמה מלים על שמירת התעשייה הצבאית ואולי הסבתה, חלקית, לתעשיות אזרחיות, למוצרים אזרחיים, חרף הנפילה בשווקים של נשק בעולם?

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השר, יש פה שלושה עניינים, ואתה תצטרך, במשך שתי דקות, להתייחס לכל העניינים האלה.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

א. אני שותף לדאגה שהביעו חברי הכנסת – כשאני אומר "אני", זה משרד הביטחון – כי מדובר גם במצב קשה של חברה חשובה מאוד לביטחונה של ישראל וגם בחייהם של הרבה אלפים של עובדים, כך שאנחנו שותפים לדאגה הזאת.

ב. כתוצאה מזה הממשלה, בשלוחותיה השונות, היתה שותפה מלאה בתוכנית ההבראה שנעשתה יחד עם החברה, בשותפות עם הנציגות המלאה של העובדים, והייתי אומר, בלי להיות אופטימיסט גדול מדי, שההרגשה היא שהחברה כחברה עולה על פסים נכונים.

אני מקווה שגם ההנהלה וגם הדירקטוריון לא יעשו צעדים כאלה, כפי שאתה הזהרת מפניהם, שכן גם הציבור לא יסבול את זה, ואני מעריך שגם הכנסת והממשלה לא יעברו על זה בשתיקה.

לחבר הכנסת פרץ, אני רוצה לחזור ולהדגיש שהנושא לא הוזנח. תוכנית ההבראה תואמה לפרטי הפרטים שלה. זאת אומרת, מכיוון שאנחנו עוסקים פה בחברה עם הרבה אלפי אנשים מסורים וטובים העובדים עשרות רבות של שנים, אנחנו עוקבים אחרי מה שמתרחש. לא ניתן לחברה סתם כך לעבור גבולות ולהתפרק, לא מנכסיה המעשיים ולא מנכסיה הרוחניים, אבל אין ספק שהתהליך עצמו שעוברים הוא תהליך קשה.

לשאלת חבר הכנסת זאבי: אני שותף מלא להרגשתך שגם בזמן שלום, ואני מקווה שיגיע, יהיה מקום מרכזי לתעשייה הביטחונית הישראלית. גם היום, כאשר אנחנו עוסקים בפעולות ובקשיים השוטפים, אנחנו לא שוכחים את העתיד ולא רוצים לפגוע בפוטנציאל שיש לנו בתעשייה ביטחונית בעתיד.

הסוגיה שהעלית, של העברה למוצרים אזרחיים, נבדקת באופן רצוף. אני כבר אמרתי פה פעמים מספר, שחברות דומות בעולם בחלקן הצליחו, ברובן לא הצליחו. אני יודע שהנהלת החברה עושה מאמצים גם בכיוון זה, אבל הנושא הראשון שהעלית, כמערכת ביטחון, הוא העיקרי – שמירת הפוטנציאל שלנו ויכולת ביטחונית גם בתקופת שלום.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. סגן שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 200, שהוגשה לראש הממשלה, מאת חבר הכנסת מיכאל איתן, בנושא: תוכניות בדבר הקמת בירה ערבית בירושלים. חבר הכנסת איתן, בבקשה.

### **תוכניות בדבר הקמת בירה ערבית בירושלים**

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, כנסת נכבדה, נודע לי כי ממשלת ישראל יוזמת הקמת בירה פלשתינית באזור המטרופוליטני של ירושלים.

**קריאות:**

---

**היו"ר ש' וייס:**

ממתי מתערבים בעניינים של שאלתא בעל-פה? הוא יסביר את עצמו וסגן השר בוודאי יסביר את עצמו. חבר הכנסת איתן, תמשיך בטובך.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון?

2. אילו צעדים נקטה הממשלה בעניין זה?

3. מי הם הגורמים הממשלתיים העוסקים בסוגיה זו?

4. מה הם המקורות התקציביים לפעולות בעניין זה?

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, תשובתך.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת איתן, אני מוכרח לומר, שכאשר הכינתי את התשובה על השאלה שלך עצרתי קמעה לנשום פעמים מספר לפני שאני עונה, כדי שאת כל רגשות הכעס שהשאלה הזאת מעוררת אני אשמור לעצמי – ולא באולם הכנסת. ירושלים חשובה מדי לכולם, עתידה – בוודאי, והנימה שבה ניתן להבחין בשאלות שאתה הצגת ללא ספק מעוררת בלב כל חבר כנסת הרבה מאוד כאב והרבה מאוד תרעומת.

לשאלה 1: התשובה היא שלילית, ולכן גם אין כל מקום לשאלות 2, 3 ו-4.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו – חבר הכנסת חנן פורת.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אני הצבעתי ראשון.

### **היו"ר ש' וייס:**



חברי הכנסת, כולם מבקשים. יש לנו כללים, אני לא אבהיר אותם כל פעם מחדש: לא שניים מאותה סיעה, לא אלה שכבר היו, לא שניים מאותו גוש, וכן הלאה. מה לעשות?

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לייחד את דברי בשלב הזה לא אל סגן השר המכובד והנכבד אלא אליך, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ש' וייס:**

בבקשה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אומר סגן השר, שהוא הכין את התשובה. עם כל הכבוד לסגן השר המכובד והנכבד, הוא הודיע לכל עם ישראל שלא ידע דבר וחצי דבר על המשא-ומתן עם אש"ף. הוא לא יודע ולא שאלתי אותו, כי הוא לא יודע דבר. בממשלה, ראש הממשלה ביקש מהאלוף שחק שלא להרבות בפרטים על מנת ששרי הממשלה לא ידעו, ואני פניתי בשאלה לראש הממשלה. אני מבקש למחוק את התשובה כרגע של סגן שר הביטחון, שאינו יודע, והוכח שאינו יודע; אני רוצה תשובה ישירה של ראש הממשלה על הדברים. אני טוען שיש לי מידע מבוסס, שאני יכול לסמוך עליו, לדבר עליו בתוקף רב, ואני מצטער על הדברים של סגן שר הביטחון. לא שאלתי אותו, לא ביקשתי ממנו תשובה. זכותו להופיע כאן ולתת תשובה מטעם ראש הממשלה, שמחייבת את ראש הממשלה, כשידבר בשם ראש הממשלה. אבל את זכותי הפרלמנטרית אני רוצה לקבל לא בדברי התחמקות כאלה. אני מאמין למה שהוא אמר, הוא אומר מה שהוא חושב, שזה עלול לעורר כעס וזה מדהים, אבל הוא לא יודע. אני רוצה תשובה ישירה מראש הממשלה, כי ראש הממשלה כן יודע.

### **היו"ר ש' וייס:**

אשיב לך מייד על כך.

אני אאפשר, בטובכם, את שתי השאלות הנוספות, אחר כך אשיב לחבר הכנסת איתן, ונאפשר כמובן לסגן השר להשיב.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, שאלה אליך.

## **היו"ר ש' וייס:**

באותו עניין?

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

באותו עניין.

האם מקובל שחבר כנסת שמגיש שאילתא בעל-פה וכותב "נודע ש – – –", באישור השאילתא יגיד מאיזה מקור הוא מביא את הדברים? אחרת אפשר להפריח דברים.

## **היו"ר ש' וייס:**

אשיב גם על זה.

חבר הכנסת עמנואל זיסמן – דקה; חבר הכנסת חנן פורת – דקה.

## **עמנואל זיסמן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני מאמין וסומך על מוטה גור, אבל אני חושב שחבר הכנסת מיקי איתן צודק, גם אם זה לא נכון. הם אומרים שהם רוצים זאת, הם אמרו את זה גם הבוקר בעקבות הבחירות שהיו. ולכן התשובה שצריכה להינתן היא: מה תעשה הממשלה בחמש שנות האוטונומיה כדי לא רק להגדיל ולבצר את הרוב היהודי בירושלים, אלא – את הרוב היהודי במטרופולין, כפי שקורא חבר הכנסת מיקי איתן, במעשים, בהתיישבות ובמעשים אחרים, כדי שמי שרוצה זאת לא יוכל אפילו לנסות להגשים זאת.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת חנן פורת – דקה.

## **חנן פורת (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, חברי הכנסת, מיקי איתן לא מצץ מהאצבע את השאלה הזאת שהוצגה כאן.

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

## חנן פורת (מפד"ל):

חבר הכנסת מיכאל איתן.

אני יכול להבהיר, שמכון ירושלים לחקר ישראל, במימון שבין 2 ל-3 מיליוני שקל, עוסק תקופה לא קצרה, ולאחרונה מתוך רצון לזרז אותה, בהכנת תוכנית שמלכתחילה נקראת "תוכנית האצבעות".

## אלי גולדשמידט (העבודה):

המכון הוא של ממשלת ישראל? תפסיק להטעות את כולם.

## חנן פורת (מפד"ל):

אני עונה, אני עונה.

## מיכאל איתן (הליכוד):

במימון של – – –

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גולדשמידט, בשאלות בעל-פה אין קריאות ביניים.

## יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גולדשמידט, אין קריאות ביניים בשאלות. יהיה לך היום עוד מרחב מחיה גדול.

**חנן פורת (מפד"ל):**

אני אשמח לתשובה בעניין זה, אבל לפי מקורות, ודרך אגב, הדברים פורסמו גם בעיתון "כל העיר" בירושלים, יש מימון של 2-3 מיליונים.

**היו"ר ש' וייס:**

זמנך תם.

**חנן פורת (מפד"ל):**

שנייה אחת.

**היו"ר ש' וייס:**

שנייה – כן, אפילו שתיים.

**חנן פורת (מפד"ל):**

זוהי "תוכנית האצבעות", שבה הושם דגש – – –

**היו"ר ש' וייס:**

יש כללים, גמרת. עכשיו תשאל.

**חנן פורת (מפד"ל):**

תן לגמור את המשפט.

זוהי "תוכנית האצבעות", שבה הושם דגש בהקמת מסגרת לאוכלוסייה הערבית בין פסגת-זאב למעלה-אדומים בסדר גודל של כ-300,000 ערבים. אני רוצה שתברר את העניין הזה אל נכון, מפני שאנחנו עלולים למצוא את עצמנו מופתעים כשהדבר הזה ינחת עלינו.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

תשובתי על השאלה-ההערה של חבר הכנסת איתן וגם על התוספת של חבר הכנסת גולדשמידט:

אתחיל בעניין השני. אנחנו בדרך כלל יוצאים מתוך הנחה, שחבר כנסת, שהוא איש ציבור, שואל שאלתא ומעלה הצעה לסדר-היום ואומר "נודע לי ש – – –", או אם הוא מצטט עיתון, במקרה זה נודע לעיתון ש – – –, ואנחנו משתדלים שלא לצנזר, כי אז נצטרך גם לבדוק איך נודע לעיתון ש – – –. אם יהיו מקרים חריגים של המצאה מוחלטת, אזום בוועדת הכנסת דיון וטיפול בסוגיה העקרונית הזאת. בשלב זה אינני צנזור.

לגבי השאלה העקרונית השנייה של חבר הכנסת מיכאל איתן. סעיף 45(ב) לתקנון – ופה יש צד גם לטובת הטיעון שלך – אומר: "בהסכמת השואל, או – בנסיבות המצדיקות זאת – על דעת יושב-ראש הכנסת, יכול השר הנשאל להיות מיוצג על-ידי שר אחר". הקטע הראשון, "בהסכמת השואל", עובד פה לגמרי לטובת הטיעון שלך. הקטע השני, "או בנסיבות המצדיקות זאת" – אנחנו התרגלנו בקדנציה הזאת של הכנסת, שעל עניינים לא מעטים שמופנים לראש הממשלה או לשר הביטחון עונה השר המתאם בשם ראש הממשלה, וזאת מסורת פרלמנטרית רבת שנים, ובענייני ביטחון – סגן שר הביטחון, ובעניינים גבוליים – אחד משניהם. זהו המקרה.

### מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש.

### היו"ר ש' וייס:

עם זאת, אחרי התשובה של סגן שר הביטחון אשקול, בהתאם לתשובה, אם אכן לא אקח את הערתך ואפנה את השאלה ואבקש, במקרה זה, מראש הממשלה להשיב אישית, או מן השר המתאם. בסדר?

### מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בתשובה שלך על הערתו של חבר הכנסת אלי גולדשמידט – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

אני עניתי לו טוב.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אם בתגובה על השאילתא שלי היה סגן שר הביטחון מבקש ממני: תאמר לי למה אתה מתייחס, הייתי נותן לו אולי אינדיקטורים נוספים כדי שיוכל להשיב. הוא לא פנה אלי. אני יכול לומר: אם יפנה אלי, אני אעמיד מידע נוסף, שיבטיח את הבדיקה, ואשמח לקבל תשובה.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת איתן, תאמין לי שהתשובה שלי בהקשר זה היתה קצת יותר עקרונית. אם יושבי-ראש הכנסת יתחילו לבדוק את המקורות של חברי הכנסת, הם בהחלט יצטרכו לבדוק גם את המקורות של העיתון, כי גם בעיתון כתוב – נודע לו ש – – – . בכל הכבוד, בואו נפסיק את הדיון הפילוסופי הזה, הוא מאוד חשוב.

אדוני סגן השר.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, אני מודה שלא עלה על דעתי, שכאשר אני אומר שאני הכינתי את התשובה, יעלה על דעת חבר הכנסת שהתשובה הזאת היא תשובה אישית שלי.

### **היו"ר ש' וייס:**

בוודאי.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

זו תשובה מוסמכת של ראש הממשלה ושר הביטחון. מה זה פה, כל אחד מאתנו מנהל מדיניות? מה זה, יש לי חנות שלי ששם אני מכין תשובות? לא היה עולה אפילו על דעתי שיכולים לתת פרשנות כזאת, או שכתוצאה מעיוות כזה יפתחו תזה שלמה. כל התשובות שאני נותן אלה תשובות של שר הביטחון, במקרה דנן – שר הביטחון וראש הממשלה, ולכן חבל על המאמצים לבדוק. זה בהתאם לתקנון, בהתאם לנהלים.

אני חוזר ואומר באופן חד-משמעי: התשובה על השאלה הראשונה שלך, והשאלה הראשונה "האם זה נכון" – היא: זה לא נכון, חד-משמעית, ולכן אין לי מה להוסיף לשאלות האחרות.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אתה מטעה או טועה? יש תוכנית – – –

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת איתן, הרי אתה כל כך מגן על התקנון. תהיה לך עוד הזדמנות.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אני מרגיש מרומה.

**היו"ר ש' וייס:**

אין לי ספק שתמצא דרך פרלמנטרית לבטא את תחושתך.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

זו בושה לכנסת.

**היו"ר ש' וייס:**

אי-אפשר כל פעם לזרוק את המלים "בושה לכנסת".

**מיכאל איתן (הליכוד):**

זו בושה, מה אני יכול לעשות?

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אל תפריע עכשיו לסגן שר הביטחון לסיים.

## אלי גולדשמידט (העבודה):

---

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט. חבר הכנסת גולדשמידט, תקשיב לי: המנהג של קריאות ביניים בזמן שאלות, אני מבקש להפסיק אותו. זה לא עניין מהותי, זה עניין של כלל.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

עניין ירושלים ועתידה יותר מדי חשוב לי – מכדי שאכנס לסוג כזה של ויכוח. אם יש לחבר כנסת כלשהו מידע שהוא מתייחס אליו ברצינות והוא חושב שייטכן שהמידע הזה איננו בידינו, הדרך חופשית להעביר אלי את המידע, אלי או לכל אחד במשרד, אבל נא לא להוריד את רמת הדיון על ירושלים למרכול. התשובה שנתתי היא על דעת מערכת הביטחון כולה והיא האמת.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. הנה נפתחה הדרך וחבר הכנסת איתן ינצל את הערוץ שהוצע על-ידי סגן שר הביטחון.

## שאלות ותשובות

## היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לתשובות על שאלות רגילות. אני מזמין עכשיו את שרת התקשורת להשיב על כמה שאלות רגילות.



## פיטורי מנכ"ל רשות הדואר

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר התקשורת ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

העיתון "מעריב" מיום י"ב באדר התשנ"ג – 5 במרס 1993 (רצ"ב צילום הידיעה) מדווח, כי חוות דעת חיובית שהכינו ד"ר אילן מעוז ועורך-הדין יובל קרניאל על רשות הדואר הועלם מעיניך, זאת במטרה לגרום לפיטוריו של מנכ"ל רשות הדואר מר עמוס ברכה. לפי אותו פרסום, עבר מר ברכה שימוע אצל שר התחבורה טרם פיטוריו.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן הוכנה חוות דעת כאמור, האם יש בה ציון לשבח על רשות הדואר, והאם אכן הוסתרה ממך?

2. מדוע פוטר מר ברכה, והאם תישקל שנית החלטה זו?

3. האם הוכיחה רשות הדואר בתקופתו של עמוס ברכה יעילות ושיפור?

4. מה היו תוצאות השימוע אצל שר התחבורה?

5. אם, כדברי אנשי מקצוע, הצליח מר ברכה בתפקידו, מדוע היתה כוונה לפטרו?

### תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנושא תלוי ועומד בפני בית-המשפט, ועל כן אינני רואה מקום להשיב.

יש להדגיש כי השאילתא מתייחסת לפעולותיו של השר משה שחל עת כיהן כשר התקשורת.

## שירות 056

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את שרת התקשורת ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

חברת "בזק" הנהיגה שירות מענה קולי 056.

ברצוני לשאול:

1. כמה קווי שירות מענה קולי 056 פועלים כיום בישראל?
2. האם יש פיקוח באשר לתוכן השיחות שלגביהן ניתן שירות המענה הקולי? אם כן – על-ידי מי?
3. מה הם שלושת הסכומים הגבוהים ביותר שבגינם חויבו חשבונות טלפון חודשיים של מנויי חברת "בזק" עבור שימוש בשירותי מענה קולי בשנה האחרונה?
4. מה הוא היחס בין הכנסות חברת "בזק" משירות מענה קולי 056 להכנסות חברת "בזק" מאז הונהג שירות 056 ועד היום?
5. מה הוא הסכום שהעבירה חברת "בזק" לספקי שירות מענה קולי בכל אחד מחודשי שנת התקציב הנוכחית?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו שוב בעניין 056. אני רוצה לחזור ולומר, ואני מבקשת מחברי הכנסת לעזור לנו בעניין הזה: אי-אפשר להילחם בקדמה ואי-אפשר להיות צנזורים. תעזרו לנו להסביר לציבור שבשיחה אחת, שאיננה עולה פרוטה, אפשר לבקש ניתוק מהקו הזה.

1. כיום פועלים 325 קווים של 056, מידע קולי.

2. שאלת הפיקוח מבחינת התכנים היא שאלה מורכבת, ועל כן הוארכו רשימות המפעילים עד 31 בדצמבר בלבד, ואנחנו עושים את הבדיקה, כי את היצירה הגדולה הזאת אני קיבלתי בירושה ואי-אפשר להספיק לבדוק את כולה. אנחנו רוצים לבדוק ולגבש מדיניות ברורה עד אז. היו חריגות מתנאי הרשיון, לא רק מבחינת התכנים, ויש ביקורת על הדברים האלה.

אני רוצה לומר, שאני הוריתי בסוף השבוע על ניתוק לאלתר של קשר בין-לאומי של חברות שנתנו שירותי מידע קולי לחוץ-לארץ, בניגוד לזיכיון שהיה להן. היינו, פה היתה לי עילה שבחוק. הזיכיון קבע שזה בתחומי המדינה. היו חברות – היום הן מספרות שהן מפסידות 150 מיליון – שהעבירו תמונות ושירותים לאנגליה, לצ'כיה, לדנמרק. אנחנו קיבלנו תלונות מהמדינות האלה – חלק אסור באותן מדינות – בקנה מידה עצום, בניגוד לתנאי הזיכיון. הדבר הופסק לאלתר, ויש נגדי, כמובן, תביעה בבית-המשפט הגבוה לצדק. הואיל ואני מתייחסת לבית-המשפט כבית-משפט שלנו, נעמוד בדיון הזה.

3-5. אין באפשרות חברת "בזק" לענות על השאלה מה הסכומים הגבוהים ביותר שבגינם חויבו חשבונות טלפון. חברת "בזק" מעריכה, כי המקסימום עומד על כמה אלפי שקלים, עד כ-7,000 שקל.

ההכנסות משירות 056 לחברת "בזק" הן בסדר גודל של 350,000 שקל לחודש, סכום המהווה 0.01% מכלל הכנסות החברה.

סכומי ההעברה החודשיים הם נתונים מסחריים השייכים לספקי המידע, ועל כן חברת "בזק" איננה חייבת לתת עליהם פירוט.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת זנדברג, אתה חייב לשאול שאלה נוספת? כי אנחנו עושים רקלמה בדיוק לנושא שאתה רוצה – – –

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

ראשית, אני רוצה להודות לשרה על דברי תשובתה. אני רוצה להתייחס לדברים שבהם פתחה השרה. אינני בא לקבוע עמדה, לא בעד ולא נגד, וגם לא לעצור את הקדמה, ולכן השאלה הנוספת שלי היא מאוד פשוטה. אני חושב שהיא יכולה לעזור יותר מאשר הניסיון שלנו ושל אחרים להסביר לציבור את המצב לאשורו. מדוע לא תשונה דרך ההתחברות, באופן שכל מנוי ומנוי שיבקש זאת יתחבר? היתר יהיו מנותקים. בצורה כזאת מי שיתחבר יהיה מודע גם ל"סכנות" שיש, גם מבחינת הנטל הכספי על משפחות, ונתקלתי במקרים רבים שבהם חשבונות הטלפון של משפחות נופחו כתוצאה משיחות של ילדים וקטינים.

אני חושב שזו דרך ראויה ואני מציע אותה כאן.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. נדמה לי שלפני שבוע-שבועיים, כאשר הנושא עלה כאן, גם הרעיון הזה עלה.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אני הבאתי אותו. חבר הכנסת זנדברג, אני כיוונתי לדעת גדולים והודעתי לפני שבוע, שביקשתי לבדוק את העניין הזה, והוא אומנם בבדיקה, מפני שזו היתה כוונתי מלכתחילה. זו אחת הסיבות שבשללה לא הפסקנו את הכול עכשיו, ונתנו שהות על מנת שנוכל לבדוק כיצד לטפל בזה.

## אליעזר זנדברג (צומת):

---

### הקרנת סרט על היטלר בטלוויזיה

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שרת התקשורת ביום ד' בחשון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

בעיתון "הארץ" מיום 16 ביולי 1993 התפרסם, שהטלוויזיה הישראלית שוקלת להקרין סרט חובבים צבעוני על היטלר, שצולם ברוח אוהדת למנהיג הנאצים.

הקרנה זו עשויה לפגוע ברגשותיהם של אלפי ניצולי שואה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה ייעשה בעניין?

### שרת התקשורת ש' אלוני:

חבר הכנסת דב שילנסקי, הידיעה איננה נכונה. סרט כזה לא הגיע כלל אל הטלוויזיה הישראלית. מה לעשות?

### היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת.

### דב שילנסקי (הליכוד):

בעקבות הידיעה שפורסמה ב"הארץ", שלפיה שוקלת הטלוויזיה הישראלית להקרין סרט חובבים צבעוני על היטלר, שצולם ברוח אוהדת לצורך היטלר, יימח שמו וזכרו, פנו אלי רבים מאחי ניצולי השואה במחאה.

אני בדקתי את העניין במקורות שלי, ואני יודע שהכוונה הזו אכן היתה. אני יוצא מתוך הנחה, שלכבוד השרה לא מסרו את האינפורמציה הנכונה.

אני רוצה לציין, שרק המחשבה על הקרנת סרט כזה פגעה קשות בהרבה מאוד אנשים.

אני שואל את כבוד השרה, מה היא תעשה על מנת שמחשבות כאלה לא תעלינה, ושכל פגיעה בניצולי השואה, ובכלל בעם היהודי, בתחום זה לא תחזור?

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. בבקשה, גברתי השרה.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

חבר הכנסת דב שילנסקי, אתה בנית את השאילתא שלך על ידיעה שהיתה ב"הארץ", ויש ידיעות שהן נכונות ויש ידיעות שהן פחות מדויקות. למה אתה חושד בהם על דבר שלא בא לעולם? ואתה בודק גם מחשבות שבלב. הרי אתה יודע, שעל הרהורים שבלב אין עונשין. אני חושבת שזה אבסורד. כל הנושא הזה לא יעלה על הדעת. התשובה היא חד-משמעית: סרט כזה לא הגיע כלל לטלוויזיה, משמע שלא דנים בו, איננו, וקשה לי להניח שמישהו הגה רעיון כזה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. הנה דוגמה מובהקת למה ששוחחנו עליו לפני דקות אחדות, כי יש לנו מקור אחד שלא צוין, ויש לנו מקור אחר שצוין, והתשובה של השרה היא שזה בכלל לא מקור. לכן כמה טוב שיושב-ראש הכנסת לא בודק מקורות. תודה רבה.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אני שמח על תשובת השרה, שמחשבה כזאת לא באה בחשבון.

### **מבצע לגביית אגרת טלוויזיה מסטודנטים**

חברת הכנסת ל' לבנת שאלה את שרת התקשורת ביום ד' בחשוון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

על-פי פרסומים בעיתונות ופנייה שהגיעה אלי מתא "גלעד" באוניברסיטת תל-אביב, פקחי רשות השידור ערכו לאחרונה מבצע לגביית אגרת הטלוויזיה מעשרות סטודנטים הגרים בצפון תל-אביב.

ברצוני לשאול:

1. האם המבצע נועד לסטודנטים בלבד?
2. האם המבצע הוגבל בהיקפו לאזור צפון תל-אביב?
3. אם התשובה חיובית, מה הוא השיקול לערוך מבצע כזה דווקא בקרב הסטודנטים?
4. האם נשקלת האפשרות לפטור את הסטודנטים מתשלום אגרת טלוויזיה, או לחלופין להעניק להם הנחה בגובה האגרה?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

1. המבצע לגביית אגרת הטלוויזיה לא נועד לסטודנטים בלבד.
2. אגף הגבייה של רשות השידור עוסק בימים אלה בהרחבת מעגל משלמי האגרה במדינה. פעילות זו מיועדת לשלב את המחזיקים במקלטי טלוויזיה במעגל משלמי האגרה, לאחר שנמנעו מלעשות זאת באופן וולונטרי, כי הסטודנטים הודיעו שהם יעשו את זה באופן וולונטרי, וזאת כנדרש בסעיף 29(א) של חוק רשות השידור.
- 3-4. אין אפשרות להעניק הנחות לציבור הסטודנטים, שכן מדובר בציבור מגוון ומשתנה.

### **היו"ר ש' וייס:**

רק רגע, חברי הכנסת, אנא.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

אין דבר, הם נסערים.

## שרת התקשורת ש' אלוני:

את יודעת, חברת הכנסת לימור לבנת, נושא הסטודנטים הוא כמו אוטובוס, שהוא תמיד מלא, אבל באנשים אחרים. זה לא מכון במיוחד לסטודנטים. הקלות שיכולים לעשות באופן מאורגן, עושים אותן. פה היתה בעיה של גבייה שלא נעשתה, ועל כן היא נעשית בכל הארץ בשווה.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחברת הכנסת לימור לבנת. חבר הכנסת בורג וכל חברי הכנסת בשורה הראשונה, זה קצת מפריע לנו, כי חמישה דוברים יחד.

## לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, הם נסערים, אפשר להבין את זה.

## שרת התקשורת ש' אלוני:

יש מזנון?

## לימור לבנת (הליכוד):

כן, יש מזנון.

גברתי השרה, האם יש בכוונתך או בכוונת מי שממונה על זה – נדמה לי שזו באמת את – לבטל בכלל את כל האגרה המגוחכת הזאת, אגרת הטלוויזיה, שהיא בלתי הגיונית, הגבייה שלה מסובכת? הטלוויזיה מפחידה כל פעם את הציבור בתשדירי אימה, מה יקרה אם הם לא ישלמו את האגרה הזו, ומתחיל מנגנון של הנחות, וצריך להיות כזה, כי יש באמת אנשים שלא יכולים לשלם, וזה הבידור היחיד שלהם.

האם יש בדעתה של השרה לשקול בחיוב את ביטולה של האגרה ואת מימון רשות השידור באמצעים אחרים, בין על-ידי פרסומת ובין על-ידי גביית מסים בצורה שונה, דרך הביטוח הלאומי או בדרך אחרת?

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, גברתי.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

חברת הכנסת לימור לבנת, אנחנו עדיין לא עברנו מהפך אחד, ואת כבר רוצה מהפכה נוספת.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

קטנה.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אבל את לא הצעת מקורות לרשות הממלכתית, ואם את מדברת על פרסומת, הרי בבית הזה ירעשו השמים, מפני שרק מחר יוצא מספר אחד שיתפרנס מפרסומת והכבלים שעומדים מאחור. האפשרות היא או ממסים או מפרסומת או להמשיך באגרה. הדרכים נבדקות. היום, כמו בכל מדינה באירופה, דרך אגב, הרשות הממלכתית נהנית מאגרה. באירופה יש צורות שבהן נותנים חלק קטן, ובשעות שאינן שעות שיא, להשתמש בפרסומת, וזה עדיין איננו פותר את הבעיה.

יש אוכלוסיות מאוד מסוימות, מוגדרות בחוק, שלהן ניתנו הנחות, ואלה קשישים וחולים. נדמה לי שזה הכול.

על כל פנים, הרעיון הוא טוב, כי כולנו אוהבים לא לשלם. גם מסים היינו שמחים לא לשלם.

### **תפקוד רשות הדואר**

חבר הכנסת א' גולדפרב שאל את שרת התקשורת ביום ד' בחשוון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

בכתבה שהתפרסמה ב-4 באוקטובר 1993 בעיתון "חדשות" התברר, שרשות הדואר פועלת ללא מנכ"ל ועם דירקטוריון מאויש חלקית.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הפרסום שיש ברשות אי-סדרים, מינויים חפוזים, והדירקטוריון מאויש חלקית?



2. האם נכון שזה חודשים מספר הרשות מעניקה שירותים ומשתתפת במכרזים בניגוד לחוק רשות הדואר?

3. האם נכון שחלה ירידה חדה ברמת השירותים שמספקת הרשות, דבר המתבטא בירידה ברמת ההכנסות?

4. האם נכון שהרשות מציעה למכירה כתובות המסווגות על-פי מקצועות או אזורים, כשהפעולות הללו מנוגדות לחוק שעל-פיו הוקמה הרשות?

### **תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. "המינויים החפוזים" המצוינים בכתבה הועברו על-ידי לבדיקת היועץ המשפטי לממשלה – עם כניסתי לתפקיד.

לעניין מועצת רשות הדואר – ברצוני להביא לידיעתך את העובדות הבאות:

בימים אלו אושר מינויים של שני נציגים למועצה על-ידי הוועדה הציבורית לנושא זה.

כמו-כן, מר שלמה וקס, המנכ"ל החדש של משרד התקשורת, שמונה בימים אלה, יחליף את מנכ"ל משרד התקשורת הקודם כחבר מועצה וכממלא-מקום יושב-ראש המועצה.

נוסף על כך ברצוני לציין, שעם כניסתי לתפקיד מצאתי כי מינוי נציג עובדים למועצה לא מומש מאז הקמת הרשות. לאור זאת יזמתי טיפול דחוף בנושא זה, שכלל פנייה להסתדרות והתארגנות לביצוע בחירות בקרוב; הנושא התעכב עקב פטירתו של מר ראובן בן-עמי, זיכרוננו לברכה.

2. רשות הדואר אינה נותנת שירותים שאינם במסגרת החוק. כמו-כן היא אינה משתפת בשום מכרז לשירות שהיא אינה רשאית לתת לפי החוק.

3. טיב שירות המכתבים השתפר במהלך מחצית השנה האחרונה, ולטענה כי "חלה ירידה חדה ברמת השירותים שמספקת הרשות" אין כל אחיזה במציאות. כמו-כן, בתקופה זו חל גידול בפעילות הרשות.

אשר להכנסות, ביקשתי לחזור ולבדוק את גודל ההכנסות ביחס לתקופה המקבילה בשנה שעברה.

4. רשות הדואר אינה מציעה למכירה כתובות מסווגות או כתובות כלשהן ומקפידה להציע שירותים ומוצרים אך ורק בהתאם לחוק.

### **כתוביות למהדורת החדשות בטלוויזיה**

חבר הכנסת ג' שגב שאל את שרת התקשורת ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

מהדורת החדשות המורחבת, שהחליפה את "כותרות מבט", איננה מלווה בכתוביות, כפי שהיה נהוג ב"כותרות מבט", וכך נמנע מציבור החירשים להתעדכן באירועי היום.

ברצוני לשאול:

1. כיצד ייתכן שהטלוויזיה, כגוף ציבורי הממומן על-ידי האזרחים, תמנע מציבור החירשים את חדשות הערב?

2. מדוע הועברו "כותרות מבט" לשעה 19:30, שעה שאינה נוחה לחלק מהצופים?

3. מדוע הוחלפו הכתוביות לשפת סימנים, שפה שלא כל ציבור החירשים מכיר?

4. מדוע לא ילוו לפחות כותרות החדשות במהדורה המורחבת בכתוביות?

5. מה יעשה משרדך בנדון?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

לחבר הכנסת שגב, באמת אתה מעלה בעיה שהטרידה אותי ואת כולנו מאוד. אני מבקשת להדגיש, שאני רואה חשיבות גדולה מאוד לסיוע לציבור החירשים.

הטלוויזיה נמצאת אתם בקשר מתמיד. הטלוויזיה הכללית נערכת להביא את החדשות לפני ציבור החירשים בשלוש דרכים: 1. ליווי מהדורת הבוקר של השעה 07:00 בשפת סימנים; 2. צירוף כתוביות למהדורת החדשות באנגלית בשעה 17:30; 3. עם הפעלת ערוץ-3 במלואו תיתוסף מהדורת חדשות מלאה, והיא תלווה בכתוביות.

יש לציין בצער, כי הפעלת שפת סימנים התעכבה עכשיו עקב אי-שיתוף פעולה עם הארגון. למרות זאת ביקשתי להתחיל לעשות זאת, מפני שארגון איננו יכול לשלול זכות אפילו מיחיד שזקוק לשירות הזה. ואומנם עכשיו בודקים ומקיימים את זה.

"כותרות מבט" אינן משודרות בשעה 19:30, לכן אי-אפשר לעשות זאת.

הכתוביות לא הוחלפו לשפת הסימנים, אלא היתה היערכות מחודשת, כפי שפירטתי לעיל. המתכונת החדשה, הנוכחית, בשעה 20:00, איננה כוללת שידור של כתוביות וכותרות, ועל כן אי-אפשר לעשות זאת באיור התחליפים, כפי שאמרתי.

אני אוודא שאומנם מבצעים את ההוראות שניתנו בעניין הזה, ולא יחכו להסכמים עם ארגונים, כי השירות כאן חייב להיות לגבי כל אדם.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

### **חברה לשידורים בכבלים באזור באר-שבע**

חבר הכנסת א' גולדפרב שאל את שרת התקשורת ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

נודע לי כי חברת הכבלים ICS הפועלת באזור באר-שבע פגעה בתשתיות שונות בעיר, כגון ביוב, חשמל וכבישים, ואינה מוכנה לתקן את הנזקים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד התקשורת מפקח על סיום עבודות תשתית חברות הכבלים כך שלא יפגעו בתשתיות עירוניות?

2. מדוע אין חברת הכבלים נענית לפניית תושבים לשדר בשפות שונות, וזאת אף שהתושבים משלמים במיטב כספם, כמו שאר מנויי החברה?

3. מדוע אין החברה משדרת תוכניות קהילתיות, כפי שהתחייבה בפני מועצת חברת הכבלים?

## **תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סעיף 6 כח לחוק הבזק, התשמ"ב-1982, מחייב כל בעל זיכיון לקבל את אישורה של הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה לגבי כל העבודות של הנחת רשת הכבלים, ועל כן מחובתה של הרשות המקומית לדאוג לכך שבעלת זיכיון, ככל אדם אחר, תמלא אחר כל תנאי רשיון החפירה שניתן לה.

ברור אפוא כי משרד התקשורת אינו מפקח על ביצוע עבודות תשתית בהקשר של פגיעה אפשרית בתשתיות עירוניות.

2. חברות הכבלים עושות כמיטב יכולתן לקלוט שידורים שונים מהלוויינים המעבירים שידורים ברחבי תבל. הכול תלוי, לכן, הן בדרישות מהציבור והן – וזהו העיקר – ביכולת לקלוט בארץ. לעתים האלומה של הלוויין אינה מאפשרת קליטה, ולעתים מדינת המוצא אינה משדרת באמצעות לוויין, כגון רומניה, ובשל כך אין שידורים ברומנית לרשתות הכבלים.

3. נושא השידורים הקהילתיים מוסדר בכללי הבזק (שידורי בעל זיכיון), התשמ"ח-1987. המונח "שידורים קהילתיים" משמעו שידורים יזומים על-ידי הקהילה עצמה ולא על-ידי בעל הזיכיון. ככל שירבו גופים קהילתיים הרוצים ומסוגלים לשדר תוכנית קהילתית כך תרבה חברת הכבלים לשדר תוכנית אלה, שהיא חייבת לשדרן.

חשוב לציין, כי הרכב מועצת הכבלים הושלם רק בימים אלה והיא החלה לפעול כסדרה. אין לי ספק, שעם הזמן תיכנס המועצה לנושא זה ותעשה לקידום השידורים, ואולי אף תוכל להשיג כספים נוספים לעזרה במימון, דבר שהמחוקק לא לגמרי נתן עליו את הדעת.

## **היו"ר ש' וייס:**

גברתי השרה, אני מודה לך.

## **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אדוני היושב-ראש, תודה רבה.

## **הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – זכאות מענק לידה לאם מאמצת).**

**התשנ"ג-1993**

**(הצעת קבוצת חברות הכנסת)**

## היו"ר ש' וייס:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום שלנו: הצעת חוק תתרג"ג, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – זכאות מענק לידה לאם מאמצת), התשנ"ג-1993. זוהי הצעה של קבוצת חברי הכנסת, ותביא אותה לפנינו חברת הכנסת ענת מאור.

## שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חברות הכנסת.

## היו"ר ש' וייס:

כתוב כאן "חברי", אבל אני תמיד שמח לתקן ולומר "חברות הכנסת". בבקשה.

## ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, חברי הכנסת, אני שמחה שההצעה אושרה על-ידי ועדת השרים לענייני חקיקה, שכן – – –

## שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

– – – את צריכה להגיש את ההצעה.

## ענת מאור (מרצ):

הצעת החוק המועלית על-ידי חברות הכנסת, ואני בטוחה שתזכה גם לתמיכת חברי הכנסת, באה לתגמל נשים ומשפחות מאמצות בדמי לידה. כידוע, מענק לידה מורכב משני חלקים. הראשון הוא זה הניתן בגין אשפוז, ומשפחה מאמצת באמת לא זקוקה לו. אבל החלק השני, החשוב יותר, הוא זה הניתן לחודשי הגידול הראשונים של הילד, ומשפחה מאמצת היא לצורך העניין כמו כל משפחה אחרת. לפיכך, התיקון הוא הכרחי וחיוני.

עם זאת, בנושא האימוץ זו רק התחלת הדרך. צריך לשפר, לתקן ולחוקק חוקים רבים. לפיכך, גברתי שרת העבודה והרווחה, אשמח אם משרדך ומשרד המשפטים יקדמו את הצעות החוק שנועדו לאפשר להורים מאמצים לאמץ באימוץ בין-ארצי, לאפשר לחד-הוריות – המעוניינות בכך, לאמץ, ולפתור, נוסף על הדברים שקודמו במהלך השנה-שנתיים אחרונות, בעיה קשה שרבים סובלים ממנה.

לפיכך, אני אודה לכנסת אם תאשר את התיקון הזה, שנועד, כאמור, לאפשר למשפחות שכבר אימצו ליהנות ממענק הלידה המוענק בגין הטיפול, לא בגין האשפוז, ולמשרדי המשפטים והעבודה – על קידום החוקים הנוספים. תודה.

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד לחברת הכנסת ענת מאור. גברתי שרת העבודה והרווחה, תשובתך.

## **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על הצעת החוק הביטוח הלאומי (תיקון – זכאות מענק לידה לאם מאמצת), התשנ"ג–1993.

בארץ מאומצים מדי שנה כ-460 ילדים, אשר כמחצית מהם נולדו בישראל. הפרק הדן בביטוח אמהות בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח–1968, קובע, כי הגמלאות המשתלמות לפיו יינתנו לאם הטבעית של היילוד.

מדובר במענקי אשפוז ולידה ובדמי הלידה הבאים להחליף את שכרה של האם בתקופת חופשת הלידה. מענק האשפוז מגיע כיום לסכום של 3,182 שקלים, ומענק הלידה הינו בסכום של 649 שקלים, והוא נועד לסייע ברכישת הציוד הראשוני הדרוש לילד.

ענף ביטוח אמהות שבמוסד לביטוח לאומי ישלם בשנת 1993 גמלאות בסכום כולל של 730 מיליון שקלים, ובשנה זו צפוי המוסד לשלם כ-109,000 מענקי לידה.

בשנת 1976 תוקן חוק הביטוח הלאומי, ובעקבות תיקון זה משלם המוסד את דמי הלידה גם לאם המאמצת אם אימצה ילד שטרם מלאו לו 10 שנים. על-פי הצעת החוק המונחת לפנינו, ישולם גם מענק הלידה לאם המאמצת אם קיבלה לאימוץ ילד עד גיל 10.

הממשלה תומכת בתיקון מבורך זה, המהווה השלמה להשוואה בין זכויותיה של האם המאמצת לזכויותיה של האם הטבעית על-פי חוק הביטוח הלאומי. ואני רוצה, אדוני היושב-ראש, להשתמש בהזדמנות זו ולהודות לחברות הכנסת ענת מאור, נעמי בלומנטל, יעל דיין ואסתר סלמוביץ, שהגישו את הצעת החוק, ואני מציעה להעביר אותה להכנתה לקריאה ראשונה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. תודה רבה.

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לשרת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, אנחנו נעבור להצבעה. יש כאן הסכמה של השרה, יש פה המלצה להעביר את ההצעה לוועדת העבודה והרווחה לשם הכנתה לקריאה ראשונה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – זכאות מענק לידה לאם מאמצת), התשנ"ג-1993, הצעה של קבוצת חברות הכנסת, כפי שהוצגה על-ידי חברת הכנסת ענת מאור. בבקשה.

#### הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון זכאות מענק לידה לאם מאמצת), התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

#### היו"ר ש' וייס:

12 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. לפיכך ההצעה עברה לוועדת העבודה והרווחה להמשך טיפול. תודה.

#### הצעה לסדר-היום

#### ביטול האמנה הפלשתינית

#### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. אני מבקש להזמין את השר חיים רמון, שהוא בבניין, כדי שיבוא להקשיב להצעה לסדר-היום מס' 2363 של חבר הכנסת דב שילנסקי.

חבר הכנסת שילנסקי, האם אתה רוצה להתחיל לפני שהשר יגיע – הוא יגיע בתוך דקה – או שאתה רוצה להמתין?

### דב שילנסקי (הליכוד):

הייתי מעדיף שהוא ישמע את דברי, כי אחרת לא ידע מה לענות. אני לא הייתי רוצה להיות סוליסט.

### היו"ר ש' וייס:

הבנתי, טוב. האם סגן שר החינוך נמצא כאן במקרה, ואז היינו גומרים את השאלות המופנות אליו? הוא איננו. אנחנו עושים הפסקה טכנית של דקה, ברשותכם.

(הישיבה נפסקה בשעה 11:59 ונתחדשה בשעה 12:01).

### היו"ר ש' וייס:

אנחנו מחדשים את הישיבה.

אדוני השר, אני אפילו לא חושב שאני צריך להעיר לך, כי אתה באמת מתמיד. אבל היום המתנו לך שתי דקות, והיתה פה דומייה לכבודך.

חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

### דב שילנסקי (הליכוד):

העניינים שלא יכולים להרשות לעצמם כבלים לא יוכלו לראות את השידורים.

### היו"ר ש' וייס:

יש בעיה. רבותי, שאל את השאלה הזאת חבר הכנסת נחמן רון. שאל אותה חבר הכנסת יוסף בא-גד וגם כתב לי עליה. שאל אותי חבר הכנסת מאיר שטרית. שואל אותה חבר הכנסת דב שילנסקי. שלוש פעמים כאן באולם עניתי, ועוד פעם עניתי. אני אתן לכם את קטע הפרוטוקול, ותהיה תשובה רחבה בנושא הזה. הפניתי את הכול לחבר הכנסת דן תיכון, שהוא ראש הוועדה והוא יזמין אתכם גם לישיבת הוועדה.

בבקשה, אדוני סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת שילנסקי, להצעתך. הנושא שמעלה חבר הכנסת דב שילנסקי: ביטול האמנה הפלשתינית.



## **דב שילנסקי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר הוצגו בפנינו הסכמי אוסלו, נאמר לנו כי כלולה בהם גם התחייבות של אש"ף לבטל את האמנה הפלשתינית, או לפחות את סעיפי האמנה הקוראים במפורש או במשתמע לחיסולה של ישראל.

בכתובים לא מצאנו התחייבות כזו, והיא אף לא נזכרת בחילופי האיגרות בין ראש הממשלה לבין רב-המרצחים ערפאת. היא גם לא נזכרת בנוסח הארוך שנחתם בבית הלבן.

אומרים לנו, ללא הפסק, שיש הסכם כזה, אבל ההסכם הזה הוא באוויר, הוא לא כתוב. עוד לא שמעתי שבעניינים כה חשובים, עקרוניים ובסיסיים עושים הסכמים שאינם כתובים.

למה אש"ף לא כתב את זה? כי הוא לא מתכוון לזה.

נאמר לנו, שהשינוי מחייב כינוס המועצה הלאומית הפלשתינית. אך לא נאמר לנו מתי יתקיים כינוס כזה. ואני תוהה, האם אכן התחייב אש"ף והאם סביר הוא שמנהלי המשא-ומתן מצד ישראל ראו רק מהרהורי לבם בנקודה כל כך חשובה. אש"ף עוד לא התכנס להחליט, מה אנחנו מיהרנו לחתום ולהסכים? אצלנו הממשלה הזו רצתה להביא לאישור, לקבל גושפנקה נוספת להסכם הכניעה, הקלון, החרפה שאנחנו עשינו עם אש"ף. כינסו את הכנסת במיוחד, עשו גיוס, עשו פעולות רבות, ואש"ף לא יכול לכנס את המוסדות.

מנהלי המשא-ומתן ראו הרבה דברים מהרהורי לבם. אמרו שלא תהיה שיבת פליטים, אבל אנחנו כבר רואים. אמרו שלא יהיה שום ויתור לגבי ירושלים, ואנחנו רואים צעדים לקראת זה. אמרו שלא תקום מדינה פלשתינית, ואנחנו רואים שרבים מבין חברי הקואליציה, אפילו שרי ממשלה, כבר אומרים שתהיה כמעט מדינה פלשתינית. כבר מודים בחצי פה.

מנהיגות אש"ף חוזרת ומצהירה כי, בעוד חמש שנים תוקם ביש"ע מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים. חלק אומר בפה מלא וחלק אומר בעקיפין, אבל כולם אומרים את זה בצורה זו או אחרת.

ובינתיים אנו משחררים אנשי אש"ף, ביניהם גם אנשי "חיזבאללה" ואנשי כנופיות מרצחים אחרות, שהנהגתם מודיעה במפורש שימשיכו בטרור וברצח יהודים.

חברי הכנסת, בשבוע שעבר פורסמו בעמוד הראשון של "הארץ" שתי תמונות. האחת של אם עבריינה הבוכה עת בנה החייל מובא למנוחת עולמים, היות שאנשי אש"ף או מרצחים אחרים מאותו סוג רצחו אותו בדם קר. היא מזילה דמעה.

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אתה מאשים האשמה חמורה. אתה יודע שאש"ף מתנער מכל מעשה טרור.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אני עוד לא ראיתי שיהיה כתוב שהוא מתנער מהאמנה הפלשתינית, שמשמעותה השמדת מדינת ישראל.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

הוא כן התנער.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

ובהמשך לאותה אמנה פלשתינית – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דראושה, השר רמון צריך להשיב, עם כל הכבוד.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

כתוצאה מזה הם פעלו כל הזמן ורצחו יהודים בגלל חטא אחד – שנולדו יהודים.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אתה שומע מה שאתה רוצה לשמוע.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לא לנכות מזמני.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת פלד. חבר הכנסת דראושה, יש לי בקשה אליך.

## **קריאות:**

— — —

## **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת פלד, חבר הכנסת אלסאנע.

יש לי בקשה אל חבר הכנסת דראושה, תגרום לי פעם אחת בשבוע תענוג – כשאתה נכנס לאולם, אל תגרום מייד להתלקחות של שמונה חברי כנסת. תעשה פעם מבצע אישי לטובת היושב-ראש. הרי אתה שם לב למה שקורה. אתה עושה את זה ואתה יודע מה התוצאה. אתה עושה את זה בידועין. חבר הכנסת משה פלד, הסיפור נגמר.

אני מודיע לך, חבר הכנסת דראושה, שהמשיב הוא השר שמתאם עם הממשלה.

## **דב שילנסקי (הליכוד):**

הרצף של שתי התמונות שדיברתי עליהן הופסק. על מנת שיבינו אני מוכרח לחזור על הקטע הזה.

בשבוע שעבר ראיתי בעמוד הראשון של עיתון "ידיעות אחרונות" שתי תמונות. תמונה אחת של אם עבריייה שמזילה דמעה על קבר בנה החייל שנרצח על-ידי זדים. תמונה שנייה, בדיוק האחת ליד השנייה, של אם ערבייה מחבקת את בנה המרצח שאנחנו שחררנו באותו יום מהמאסר, והיא מזילה דמעת שמחה. שתי תמונות, ואיך לא הזדעזעו רבים. תמונה אחת – תמונת אם עבריייה הבוכה על קבר בנה החייל שנפל על-ידי מרצחים; תמונה שנייה – דמעת שמחה של אם, שחברם של אותם מרצחים שוחרר על-ידינו באותו יום מבית-הסוהר.

איך אנחנו חיים באשליות. אנחנו עושים מחוות בזו אחר זו במסגרת שהממשלה קוראת לה משא-ומתן. איזה משא-ומתן? יש פה רק מתן, מתן ומתן.

הממשלה הוכתה בסנוורים, ואש"ף מדבר בשני קולות. מצד אחד, הוא מדבר מלים יפות לעולם האמריקני ולבני אומות אחרות; מצד שני, בצורה לא עקיפה הם חוזרים ואומרים את כל הדברים החמורים והמרושעים כלפינו. אומרים שהם אומרים את זה לערבים תומכיהם, כי הם צריכים אותם. מה הם אומרים להם? הם מתכוונים: דם יהודי נשפך הלאה. בואו נאמין למה שהם אומרים לאחיהם, כי הם מתכוונים לזה.

ומה קורה אצלנו? כשמתנחלים, בשעת כאב, אחרי שרפת חברים – ואני מדגיש, תזכרו, תשמעו, לא רק שחברים נרצח, הם שרפו אותו; זה מצלצל זועתי מאוד באוזני העם היהודי – פרקו את זעמם בצורה שאינה מקובלת על רבים, גם על חבריהם-תומכיהם בכנסת, היו כאלה שאמרו שזה לא מקובל עליהם.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

ומה אתה אומר?

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

גם אני אומר שזה לא מקובל. בשבילי הם טובי הבנים של עם ישראל, ואם הם עשו מעשים בשעת כאב, אני חושב שכבוד ראש הממשלה לא צריך היה להשוות אותם עם המרצחים. אלה רצחו עם סכינים בדם קר, ואלה זרקו אבנים בשעת כאב, אפשר להשוות? ראש הממשלה הרחיק לכת. אינני מבין את יצחק רבין. תמיד כיבדתי אותו, אני מעריך את עברו, את הדברים הגדולים שהוא עשה. איך יצחק רבין יכול היה להתבטא: שלא ילך לקנות ביצים בזול. נניח שהוא שגה כשהוא הלך לקנות ביצים שם, אם כי אנחנו מאמינים שמותר לנו להתהלך בכל חלקי ארץ-ישראל. למה ערבי יכול ללכת בשקט בתל-אביב ובירושלים? מדוע הוא לא יכול ללכת בכל מקום בארץ-ישראל? מבחינתו אולי הוא שגה, אבל להגיד דברים שמשתמע מהם כאילו הוא אשם – הקורבן אשם, לא הרוצח?

עלינו לזכור, הוא הלך ליישב את שטחי ארץ-ישראל ששוחררו במלחמת הגאולה והישועה של ששת הימים. הוא הלך לפי צו מצפוני.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

הוא הלך לנשל פלשתינים מאדמתם.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אני כבר מדבר על חשבון קריאות הביניים הקודמות שלך. אינני בטוח שאקבל רשות לדבר על חשבון קריאות הביניים האלה.

הוא הלך על-פי צו מצפוני, אבל הוא הלך גם בשליחות עם ישראל, הוא הלך בשליחות ממשלת ישראל, כל הממשלות, לרבות ממשלת המערך. אז אפשר להגיד: למה הלכת?

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

---

**היו"ר ר' אדרי:**

אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת שילנסקי להמשיך וגם לסיים. תודה.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

הוא אידיאליסט, הוא הלך על-פי צו מצפוני, אבל גם בשליחות האומה ובשליחות ממשלת ישראל.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

הוא קולוניאליסט.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

אתה אומר קולוניאליסט. כשמדברים פה על המרצחים, אתה תמיד מגן עליהם בצורה זו או אחרת באופן כללי.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני נגד רצח.

**היו"ר ר' אדרי:**

הערתם. אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת שילנסקי להמשיך.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

פה נאמר דבר חמור, כשאני מדבר על הנרצח אתה אומר הוא קולוניאליסט.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני מדבר על המתנחל.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אפילו אם אתה חושב שהוא קולוניאליסט – לרצוח אותו? אני מאוד מצטער שדברים כאלה נשמעים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בואו נפקח את העיניים ונראה, נעשה חשבון, אולי ניעצר. לאן אנחנו רצים בריצת אמוק שכזו? מה זה אש"ף? ארגון לשחרור פלשתינ. מה זה פלשתינ אצלם? פלשתינ אצלם היא גם חברון, אבל גם יפו וגם עכו.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

מה זה ישראל לגביך, שתי גדות לירדן?

### **היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש שתעיר את ההערות שלך בטעם. פעם אחת, פעם שנייה, אבל לא בפעם העשירית.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אדוני השר, אני קורא לך ובאמצעותך לראש הממשלה ולכל הממשלה: תפסיקו לרוץ, אל תובילו אותנו לתהום. יש אש"ף, ארגון לשחרור פלשתינ, שלא ביטל באופן מעשי את השאיפה באמנה שלו להשמדתנו. נהיה זהירים, אל נרוץ אחרי אשליות, ובוודאי לא אחרי סממאות.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת שילנסקי. אני מזמין את שר הבריאות חיים רמון להשיב על הצעתו של חבר הכנסת שילנסקי. בבקשה, אדוני השר.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מאוד ממליץ לחבר הכנסת שילנסקי לפקוח עיניים. הנחנו על שולחן הכנסת מסמך כתוב, חד-משמעי, שבו יש התחייבות של יושב-ראש אש"ף לבטל את האמנה הפלשתינית.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

הוא לא ביטל.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת שילנסקי, לפני שתי דקות אמרת שהכול היה באוויר, ששום דבר לא היה כתוב, ששום דבר לא הוגש, שהכול היה לא מסודר. אני בא ואומר לך עובדה פשוטה. צריך לקרוא. אתה לא רוצה לראות את המציאות, אתה עוצם את עיניך.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

כתוב שכוונתו, אבל הוא לא עשה.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת שילנסקי, אנא ממך, אני לא הפרעתי לך, אתה לא אהבת כשהפריעו לך. קודם כול אני אומר מה יושב-ראש אש"ף התחייב. אתה אמרת מול הטלוויזיה שלא היתה התחייבות כזאת. אתה מוליך שולל עם שלם. הוגש לכנסת הנייר הזה, חילופי המכתבים הללו, ואתה אומר: לא היה ולא נברא.

### **משה קצב (הליכוד):**

הכול טוב ויפה, מה עם שינוי האמנה?

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת קצב, נכנסת ברגע זה, תנוח שתי דקות.

### **משה קצב (הליכוד):**

שמעתי את כל דבריו. לעניין, יש או אין שינוי האמנה?

### שר הבריאות ח' רמון:

אנא ממך, אני מבקש לא להפריע.

### משה קצב (הליכוד):

יש או אין שינוי באמנה? אל תלך מסביב.

### שר הבריאות ח' רמון:

אתה יכול לא להיות פה אם אתה רוצה. אני אלך כפי שאני רוצה.

אני פשוט קורא לך, חבר הכנסת שילנסקי, רק שתדע. אתה לא רוצה לדעת, אבל אני מכריח אותך לדעת. כתוב במכתב מה-9 בספטמבר 1993, כי לאור ההבטחה של עידן חדש והחתימה על הצהרת העקרונות ובהתבסס על קבלת החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338 על-ידי הפלשתינים, שמקובלות גם עליך, מאשר אש"ף כי אותם סעיפים באמנה הפלשתינית השוללים את זכותה של ישראל להתקיים והוראות האמנה שאינן עולות בקנה אחד עם ההתחייבויות שבמכתב זה, אינן ניתנות להפעלה כעת והינן חסרות תוקף. כתוצאה, אש"ף מקבל על עצמו להגיש לאישורה הרשמי של המועצה הלאומית הפלשתינית את השינויים הדרושים ביחס לאמנה הפלשתינית.

### דב שילנסקי (הליכוד):

היא הגישה?

### שר הבריאות ח' רמון:

אמרת שיש פה התחייבות, אבל האמת לא מעניינת אותך, גם אם יאשרו זה לא מעניין אותך.

### דב שילנסקי (הליכוד):

אתה מדבר על משפט אחד. אמרתי במפורש בקשר לאשרור על-ידי אש"ף. אתה מוציא חצי משפט –

—

### שר הבריאות ח' רמון:



חבר הכנסת שילנסקי, אמרת: אף אחד לא התחייב לכך. מי אתה רוצה שיתחייב? מי שחתמנו אתו.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אמרתי במפורט שיש להם תירוץ – – –

### **היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת שילנסקי, אפשרתי לך להעיר הערה ולא אמרתי דבר.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

הוא מוציא דברים מהקשרם.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תמיד אתה מכבד את המעמד, אתה ידוע כמכבד גם את הכנסת. אני מתבקש לאפשר לשר להשיב.

### **משה קצב (הליכוד):**

אל תתחמק, דבר לעניין, יש או אין שינוי באמנה?

### **שר הבריאות ח' רמון:**

אף אחד לא התחייב. לא הוגש מסמך שבו מתחייבים. אנחנו לא חתמנו עם כל המועצה הפלשתינית. לא חתמנו עם 400 וכמה נציגים שיש במועצה. חתמנו עם הנציג הרשמי, כמו שהם חתמו אתנו. כמו שהוא לא ביקש חתימה של 120 חברי כנסת, כך אנחנו – – –

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

— — —

### שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת שילנסקי, בסבלנות. אני מדבר אליך. הרי האישור מעניין אותך כשלג דאשתקד. אני אגיע ואדבר על מה שאתה באמת שואף אליו.

### דב שילנסקי (הליכוד):

---

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוועד הפועל של אש"ף אישר.

### רחבעם זאבי (מולדת):

למה לא מקיימים את זה?

### שר הבריאות ח' רמון:

מבצעים זאת. הביאו את המסמך הזה לוועד הפועל.

### טלב אלסאנע (מד"ע):

---

### שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש שלא תפריע לי.

### היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת בא-גד, אני לא אוהב לקרוא בשמות. אני מבקש לשמור על הרוח הטובה. כל אחד, כשהוא מציג את הנושא אומר את דבריו. כעת השר משיב, ואני מבקש לאפשר לו לדבר.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

הביאו את המסמך הזה, הביאו את הסעיף הזה לאישור המוסדות שניתן היה לכנס בינתיים. זה היה ידוע לנו. שום דבר לא הסתרנו. הביאו את זה לוועד הפועל. הוועד הפועל אישר. הביאו את זה לוועד המרכזי. הביאו את זה לוועד הפועל, זה זכה ברוב מרשים. הוועד הפועל המליץ לוועד המרכזי של אש"ף. היה כינוס. גם שם זה זכה ברוב מרשים, יש אומרים עוד יותר גדול מהרוב שהיה להסכם הזה בכנסת.

עכשיו הם צריכים לכנס, יש מחויבות לכנס, הם אומרים שיש מחויבות לכנס את המוסד העליון. זה מאוד בעייתי. זו לא מדינה דמוקרטית. זה לא מוסד כמו הכנסת. זה ייקח זמן. זה ייעשה. יהיה גם שם רוב, אתה יודע שיהיה, אחרי שזה עבר שני מוסדות שמשקפים למעשה את יחסי הכוחות במועצה הפלשתינית, במועצה הלאומית.

הרי אתה יודע שזה יהיה, אבל מה זה משנה לך? הרי גם אם כולם יצטרפו לתנועת החרות זה לא ישנה לך, כי עמדתך שוללת כל משא-ומתן אתם, ולא משנה מה שהם יעשו או מה שהם יגידו.

לכן, תגיד את האמת ואל תיאחז בדברים שאין להם ידיים ואין להם רגליים. אתה אמרת מעל הדוכן, כי מבחינתך זו לא רק ארץ-ישראל השלמה ולא רק סיפוח כל השטחים. אני זוכר את הופעתך הבלתי נשכחת כאן, לא בכנסת הקודמת אלא בכנסת שקדמה לה, כשבאת ואמרת: אני דב שילנסקי מחויב לשתי גדות לירדן ואני שואף להשיג זאת; אמרת: אני לא אוותר על זה לעולם. תאמר את האמת לציבור.

אתה לא רוצה שנרוץ. אבל אנחנו לא רוצים לרוץ עוד בסמטאות עזה, ואילו אתה חולם שלנצח נצחים נרוץ בסמטאות עזה. זה כל הוויכוח בינינו.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

מעולם לא אמרתי – – –

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת שילנסקי, אנא ממך. תן לי להגיד את דברי.

**משה קצב (הליכוד):**

חבר הכנסת שילנסקי, הוא חוזר על פזמון קבוע. תן לו לגמור את הפזמון שלו – –

**דן מרידור (הליכוד):**

ראש הממשלה אומר – – –

**משה קצב (הליכוד):**

יש סעיף באמנה הפלשתינית – – –

**קריאות:**

– – –

**שר הבריאות ח' רמון:**

חברים, זה המצב. אל תתחמק. מכיוון שאתה היית עסוק מדי לא שמעת את התשובה. אני עניתי לחבר הכנסת שילנסקי. תקרא בפרוטוקול.

**היו"ר ר' אדרי:**

חברי הכנסת, אפשרתי קריאות ביניים. אני מבקש מכם.

**שר הבריאות ח' רמון:**

אש"ף, רק שתדע, מה לעשות, זה לא מוצא חן בעיניך, אבל מזמן שחתמנו – – –

**דב שילנסקי (הליכוד):**

– – –

## היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת שילנסקי, הקשבנו לך קשב רב.

## שר הבריאות ח' רמון:

מאז חתם אש"ף על ההסכם, הוא עומד בכל מה שחתם. מאז חתם על ההסכם הוא עומד בכל ההתחייבויות, כולל קריאה של יאסר ערפאת לתושבי השטחים שלא לנקוט מעשי טרור. הוא לא שולט בכולם, אנחנו ידענו, תמיד ידענו. כולל אי-השתתפות – – –

## מיכאל איתן (הליכוד):

מתי הוא פנה?

## שר הבריאות ח' רמון:

אני אעביר לך את המסמך.

## מיכאל איתן (הליכוד):

מתי זה היה?

## שר הבריאות ח' רמון:

אני אעביר לך; לפני כחודש ימים.

## מיכאל איתן (הליכוד):

כמה נרצחו מאז?

## שר הבריאות ח' רמון:

אני אגיע גם לזה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

11 יהודים.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת שילנסקי, כל הפעולות שנעשו מאז לא נעשו על-ידי אש"ף. יש ירידה בסך כל הפעילות החבלנית והטרוריסטית בשטחים. אף לא אחת מהפעולות הללו נעשתה על-ידי אש"ף. יש הוראה מוחלטת לכל החלקים הצבאיים של אש"ף שפעלו בשטחים – לא לפעול. איש מהם לא פעל.

בקשר למועד הכינוס, בשיחות ובמגעים – – –

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אתה לא אומר אמת.

### **היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת איתן, לא קיבלת את רשות הדיבור ואני לא אתן לך. אדוני, אני מבקש ממך, אם נעשה את זה בצורה מסודרת, אפשר גם להעיר.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש – – –

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני לא אתן לך, אדוני, אני לא אתן לך. בדרך הזאת אני לא אתן לך.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אבל אתה לא יכול. הוא לא אומר אמת. זו לא אמת.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני לא אתן לך, אדוני. אני לא אתן לך. בדרך הזאת אני לא אתן לך. אני פונה אליך בבקשה כי תואיל להקשיב, וכשיהיה צורך, אני אאפשר לך.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

יש קריאת ביניים. מותר קריאת ביניים.

### **היו"ר ר' אדרי:**

לא, אדוני. בדרך הזאת לא אאפשר לך.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

מותר לי קריאת ביניים.

### **היו"ר ר' אדרי:**

לא אאפשר לך קריאת ביניים. אמרת. נקודה. אמרת – הקשבתי. כשהמשכת – הפסקתי אותך. אני מודה לך, אדוני.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אני מודה לך, אדוני.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה רבה לך, אדוני.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת שילנסקי, גם בעניין מועד כינוס המל"פ – מועצה הלאומית הפלשתינית – גם על זה התחייב אש"ף שבמהלך 1994 זה יקרה. כך נאמר. גם בזה הוא יעמוד. מה לעשות? אני יודע שזה אסון מבחינתכם, זה משמיט את כל הטיעונים שלכם, אבל זוהי המציאות. מי פועל – – –

### דב שילנסקי (הליכוד):

---

### היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אתם יודעים שזמנו של השר מוגבל. זמנו למעשה עבר. אני מבקש, אדוני השר, זמנך עבר.

### שר הבריאות ח' רמון:

מי פועל? אלה שרוצים כמזכר לסכל את ההסכם. איך הם יסכלו את ההסכם? על-ידי טרור. זה ה"חמאס", הוא הצהיר על כך. הוא יודע שהוא יבצע טרור, ואז אתה ושכמותך מייד תיאחזו בטרור של אויבי השלום על מנת לקעקע את זה. זוהי הכניעה הקלסית לטרור, כי הטרור רוצה להשיג את הנאומים שלכם כאן, שתבואו ותאמרו שההסכם הזה לא שווה. זה מה ש"חמאס" עושה. ואתם, ברמה הפוליטית, אני לא אומר חס וחלילה ברמה אחרת, ברמה הפוליטית אתם משלימים את היעדים של ה"חמאס", הפועל באמצעות טרור. זה מה שאתם עושים.

למתנחלים יש כאב, יש זעם, אני מבין. גם בעבר היו, לפני ההסכם הזה, מקרים של שרפות, מקרים שבהם נרצחו ישראלים, נרצחו מתנחלים. לא הגיעו למכות לחיילים, לא הגיעו למה שהיה, כי מעבר לזעם ולכאב יש למתנחלים יעד פוליטי, הם מצהירים עליו, לסכל את ההסכם בכל דרך, בכל אמצעי, גם בניגוד לחוק ובעיקר בניגוד לחוק. אל תהיה שותף לזה.

### דן מרידור (הליכוד):

אל תגיד "מתנחלים". זה לא נכון. אתה משמיץ ציבור שלם. תחזור בך. אל תשמיץ ציבור שלם.

### שר הבריאות ח' רמון:

אני משמיץ את אלה שפועלים כך. אותם מתנחלים שפעלו כמו שפעלו; אותם מתנחלים שפעלו כמו שפעלו.

אני אומר לך, חבר הכנסת שילנסקי, יש בינינו ויכוח, ויכוח נוקב. אל תשתמש בדרך שבה הולכים מתנגדי השלום, שעושים מקרי רצח נוראים לסיכול ההסכם הזה. את זה הם רוצים להשיג ממך.



## **דב שילנסקי (הליכוד):**

אתה משווה בינינו?

## **שר הבריאות ח' רמון:**

אני משווה ביעדים. חבר הכנסת שילנסקי, אני משווה ביעדים. הם רוצים לסכל את השלום. הם עושים את זה בטרור רצחני. אתם רוצים לעשות את זה בדרכים פוליטיות, וחלק מהמתנחלים – בניגוד לחוק.

## **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני השר, ברשותך, שאלה לחבר הכנסת זאבי. בבקשה, חבר הכנסת זאבי.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מבקש לשאול על נושא שאתה התייחסת אליו. קבעת שהפעולות החבלניות נגדנו פחתו מאז ההסכם. כיצד מודדים זאת? אם לפי מספר החללים – יש לנו 11 חללים מאז לחיצת היד הטמאה על מדשאת הבית הלבן. אם מודדים זאת לפי דיווחים, אולי אתה צודק, מפני שדובר צה"ל הפסיק לדווח על אירועים.

אני עד לאירועים חמורים שהיו בשטח, שאין עליהם ויכוח, כמו שני מטעני צד בין שקף לאמציה; כמו 15 "נינג'ות" בעוקף-אזון; כמו אבנים על רכב ישראלי בחברון, כולל פצועים. על הדברים האלה אין כלל דיווח בתקשורת, ודובר צה"ל מתעלם מהם.

לכן אני שואל, על סמך מה אתה אומר שהפיגועים ירדו? אם על סמך מספר החללים – זה חמור מאוד. 11 חללים בחודשיים, יחסית זה יותר מבכל חודש אחר בשש שנות האינתיפאדה; אם על סמך דיווחים – הדיווחים הם לא בסדר.

## **היו"ר ר' אדרי:**

תודה לך, אדוני.

**קריאות:**

— — —

**היו"ר ר' אדרי:**

חברי הכנסת, אני מבקש, יהיו הזדמנויות. אני לא נותן רשות דיבור לאיזון. הבטחתי לאפשר לשאול ונתתי. חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש ממך. השר רמון, בבקשה.

**שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת זאבי, כל מה שאמרתי ביחס למספר הפיגועים והירידה בהם נסמך על דיווחים של צה"ל, וכאשר אני צריך לבחור בין רמת האמינות שלך — — —

**רחבעם זאבי (מולדת):**

הדיווחים של צה"ל — — —

**היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת זאבי, שאלת, אדוני, אני לא אאפשר לך.

**שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת זאבי, שאלת, הקשבתי בסבלנות. אני מבקש ממך. אם רוצים לנהל ויכוח, אתם תגידו את שלכם, תנו לנו להגיד את שלנו.

אני חוזר ואומר: כל מה שאמרתי מבחינת מספר הפיגועים, הירידה במספר הפיגועים, מי מבצע אותם, כל מה שאמרתי נסמך על נתונים שניתנו על-ידי הגורמים הצבאיים המוסמכים. כאשר אני צריך לבחור בין האמינות של הגורמים הצבאיים המוסמכים ובין האמינות שלך, אני בוחר באמינות של הגורמים הצבאיים המוסמכים. תודה.

**היו"ר ר' אדרי:**

תודה לשר חיים רמון.

חברי הכנסת, לפנינו הצעות אחרות. חבר הכנסת בא-גד מציע להסיר את ההצעה. אינני יכול לתת לך רשות הדיבור, כי השר תומך בהצעה שלך. השר ביקש להסיר את ההצעה ואתה ביקשת להסירה. הצעה אחרת לחבר הכנסת רענן כהן, שמציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. בבקשה, אדוני.

### **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, בנושא חשוב כזה – – –

### **היו"ר ר' אדרי:**

חברי הכנסת, שיחות בין חברי הכנסת – לא באולם. אני מבקש מכם, הפעם צופים בנו בשני ערוצים.

חבר הכנסת גונן שגב, אתה שאלת לפני כן למי אני מתכוון; אני לא התכוונתי אליך, אני רק מבקש להקשיב.

### **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך מאוד.

חברי הכנסת, אדוני השר, דווקא איש הקואליציה רואה בנושא זה של ביטול האמנה הפלשתינית נושא מאוד חשוב. ואני רוצה לומר: גם משה דיין אמר בשעתו, שאש"ף שיבטל את האמנה הפלשתינית, שוב לא יהיה אותו אש"ף. ואני חושב שעם ישראל, ברגע שיקבל את ביטול האמנה, בכל המגזרים שלו, יקבל את הסכם השלום בצורה אחרת, בהבנה, בתבונה ומתוך רצון להגיע להסכמה בכל מה שקשור בהסכם השלום.

לפחות לגבי שני הסעיפים המרכזיים באמנה הפלשתינית: האחד, הקשור לחיסולה של מדינת ישראל, והשני, הקמת מדינה פלשתינית בכל השטח שבין הירדן ובין הים התיכון – הדברים אינם ברורים. ואלה נושאים מרכזיים בחיינו. אלה נושאים שחובתנו להבטיח, שאכן הם מבוטלים.

לכן, אינני מבין מדוע אנחנו צריכים להסיר מסדר-היום של הכנסת נושא חשוב כזה ולא להעבירו לוועדה, כי הוא מחייב דיון בוועדה והוא מחייב קביעת עמדתה של הכנסת.

**דוד מגן (הליכוד):**

כל הכבוד.

**היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת רענן כהן, אתה מציע להעביר את הנושא לוועדה?

**רענן כהן (העבודה):**

כן.

**היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת דב שילנסקי, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

**דב שילנסקי (הליכוד):**

מסכים.

**היו"ר ר' אדרי:**

תודה. לפנינו שני הצעות. אדוני השר, אתה ביקשת להסיר את ההצעה. אנחנו יכולים להצביע פעם אחת ופעמיים. אנחנו נצביע פעם אחת – בעד העברה לוועדה, ואם יהיה רוב בעד העברה לוועדה, הנושא יועבר לוועדה, ואם לאו – הנושא יורד מסדר-היום.

**שר הבריאות ח' רמון:**

יש הצעה להעביר לוועדה.

**היו"ר ר' אדרי:**

זה מה שאמרתי. יש הצעה להעביר לוועדה ויש הצעה להסיר מסדר-היום. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר לוועדה – בעד ונגד. ההצבעה החלה, חברי הכנסת.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 17

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 20

נמנעים – 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

**היו"ר ר' אדרי:**

בעד – 17, נגד – 20, נמנע אחד. הנושא ירד מסדר-היום.

### **הצעה לסדר-היום**

#### **דחיקתה ההדרגתית של סוריה מן המשא-ומתן לשלום**

**היו"ר ר' אדרי:**

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2362, של חבר הכנסת חגי מירום: דחיקתה ההדרגתית של סוריה מן המשא-ומתן לשלום. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

**חגי מירום (העבודה):**

אדוני יושב-ראש הישיבה, כבוד השר, אני מבין שיש לך הרבה מה לשמוע מאנשי האגודה, אבל אני מבקש את תשומת לבך.

חברי הכנסת, אני ביקשתי להגיש הצעה לסדר-היום, שעניינה: דחיקתה ההדרגתית של סוריה מן המשא-ומתן לשלום. את הצעתי זו אני מעלה כאן מתוך חשש כבד שמא מצב העניינים ודרך החשיבה של קברניטי המדינה כיום יובילו לכך, שהסורים יישמטו מן התהליך, וכתוצאה מהישמטות הסורים מן התהליך עלול להתחולל שבר בתהליך כולו, לא רק בפרק ובקטע הישראלי-הסורי אלא גם בפרק ובקטע הישראלי-הפלשתיני ובקטע הישראלי-הירדני.

חברי הכנסת, יש ויכוח בשאלת מרכזיותה של סוריה בהסכמי השלום. יש הטוענים, שהסורים הם מדינה ככל מדינה במזרח התיכון, ובבוא היום, כאשר נגיע לשלב שבו נבחר, נוכל לשאת ולתת עם הסורים, זה יהיה אז אקטואלי, נסיים את הפרק הפלשתיני ונוכל לגשת בצורה מסודרת, כנושא ונותן בלתי תלוי, כנושא ונותן שיש לו כל היכולת לשאת ולתת בקשיחות, בנוקשות, עם הרבה אפשרויות למיקוח. אבל יש מי אשר סבורים, ואני נמנה עמם, שללא הפרטנר הסורי לא יהיה פרטנר פלשתיני ולא יהיה פרטנר ירדני ותישקף סכנה חמורה ביותר לתהליך כולו.

#### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

אתה מוכן לשלם את המחיר.

#### **חגי מירום (העבודה):**

אינני מדבר כרגע על המחיר, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אבל אני אומר למה כוונתי, אם תהיה מוכן להמשיך ולהאזין.

#### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

חשוב המחיר.

#### **חגי מירום (העבודה):**

בימים האחרונים, בשבועות האחרונים, אני קורא מסרים שונים, של שר החוץ בעיקר, אבל גם של ראש הממשלה, המופנים כלפי הסורים ומרמזים כאילו הסורים לא יקבעו לנו את סדר-היום הלאומי, הסורים לא יכתבו לנו את קצב דיוני השלום שלנו, סוריה לא תפחיד אותנו באיומים כאלה ואחרים, ויש אפילו דיבורים מהסוג של "העם בישראל לא יהיה מסוגל להתמודד עם פשרות בחזית הסורית, כאשר הוא עוסק בפשרות בחזית הפלשתינית".

אדוני השר, אודה לך אם תאזין לי, כי אתה עומד להשיב. אולי הכול כבר כתוב ורשום, ובכל זאת.

#### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

חבר הכנסת חגי מירום, אתה מוכן לפשרה ברמת-הגולן. אתה עדיין בעד המשך הנוכחות הצבאית והאזרחית של ישראל ברמת-הגולן, גם בעת שלום?

## **חגי מירום (העבודה):**

חבר הכנסת זיסמן, אני רואה שאתה רוצה לצעוק, תעשה את זה אחרי שאסיים דברי. אני לא דיברתי על פשרה, לא דיברתי על מרכיבי הפשרה, לא דיברתי על שום דבר, מלבד האמירה שאני מתנגד בכל תוקף ומוחה כאן ומודאג מהמצב של דחיקת סוריה אל מחוץ לתהליך. זה דבר שמדאיג אותי. ואני חושב, שהאופן שבו שר החוץ בעיקר מבטא את גישתו לעניין הסורי, יש מקום להיות מודאג ממנו.

ואני רוצה להגיד: אינני היחיד החושב כך. יש חברים רבים בקואליציה החושבים כמוני, הרואים במרכיב הסורי מרכיב חיוני ורואים בצורך להידבר עם הסורים כאן ועכשיו, ככל הניתן יותר מהר, צורך השעה, מאוד מאוד חשוב.

אדוני היושב-ראש, האמת ניתנת להיאמר, שהסורים טרם נתנו תשובות על שאלות הקשורות למהות השלום. נכון, אין לנו תשובה בנושא הגבולות הפתוחים, עדיין איננו יודעים מהי גישתם לנושא החלפת שגרירים, עוד לא קיבלנו תשובות על הנכונות שלהם ללכת לתיירות הדדית, לקשרי מסחר ותחבורה. על כל אלה אסד לא השיב.

אבל יש רצון סורי להמשיך ולהידבר. הסורים לא הודיעו על כוונתם ורצונם ללכת מושינגטון, הסורים לא הודיעו על כוונתם ורצונם להפסיק את השיחות, הסורים לא ניסו עדיין – אני אומר "עדיין", מפני שאינני בטוח שהם לא ינסו מחר בבוקר – לסכל את תהליך השלום עם הפלשתינים. יש גם מסלולים מתהווים והולכים של רצון להידבר עם הסורים. אני מתנגד מאוד לכל מי שאיננו רואה – – –

## **עמנואל זיסמן (העבודה):**

ההצעה שלך פה פוגעת – – –

## **חגי מירום (העבודה):**

אני לא יודע למה אתה אומר זאת כך. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אני לא יודע מה אתה בכלל יודע או לא יודע על התהליכים שמתרחשים.

## **עמנואל זיסמן (העבודה):**

– – –

## **משה פלד (צומת):**

---

### **היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת זיסמן, אפשרתי לך פעמיים קריאות ביניים. לא אתן לך עוד. אני מבקש ממך, אדוני, לא מקשיבים. בדרך הזאת – לא אתן לך להפריע.

### **משה פלד (צומת):**

חבר הכנסת חגי מירום, אל תגלה סודות.

### **חגי מירום (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אינני מבין את האסרטיביות שלך בדיון הזה היום. מותר לחבר כנסת מסיעתך לרצות להתריע מפני תהליכים או העדר תהליכים, וזה מה שאני עושה כאן. לא פגעתי אישית במישהו, לא זרקתי פה פצצה לתוך מרכז האולם, ביקשתי להבהיר את עמדתי.

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

יש בהצעה שלך חוסר אמון במדיניות הממשלה.

### **משה פלד (צומת):**

הוא לא היחיד...

### **היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת זיסמן, בדרך הזאת לא אפשר לך. אף אחד לא מקשיב לכם, אתם יודעים זאת?

### **חגי מירום (העבודה):**

ביקשתי לומר, כי למיטב ידיעתי יש מסלולים שבהם מוצעת עזרה לתהליך הישראלי-הסורי. הגיעה השעה, ויפה שעה אחת קודם, לחפש את המסלולים האלה לדיונים עם הסורים על הבעיות הקשות,



ועדיין אינני קורא לפשרות כלשהן. אני חושב שאין לפסול את המסלול המצרי המבקש להשתתף בהסדר עם הסורים. אני סבור שאין לפסול את המסלול האמריקני המבקש להשתתף ולהיכנס בעובי הקורה עכשיו, באינטנסיביות רבה יותר מאשר היתה קודם. אני סבור שאין לפסול נושאים-ונותנים פוטנציאליים אחרים מאירופה, שמוכנים עכשיו להציע את עזרתם בעניין הסורי, מפני, חברי הכנסת, שהסורים מאוד חיוניים לנו.

לא יהיה זה סוד אם נאמר כאן, שאם יש היום שקט בגבול הצפון, הוא נובע מהסכם לא כתוב ומהבנה לא כתובה ישראלית-אמריקנית-סורית, וזה הדבר שהוביל למציאות שאין "קטיושות" בגליל. מישהו רוצה לחזור לסיטואציות שעברו?

היום אנחנו יודעים, שכאשר יש סיכום עמהם, הם משתדלים לעמוד בו. אינני פרו-סורי ואינני מחפש ידידות אתם, אבל אני פרו-השלום, אני פרו קידום תהליך השלום, אני רוצה שהתהליך הזה ימשך. אני יודע עד כמה מסוגלים הסורים לסכל אותו.

כל-כולה של הצעתי אומרת, כי יש רעיונות חדשים ומתפתחים ואפשריים למשא-ומתן עם הסורים. אנחנו יודעים שהם קיימים. הם מרחפים אי-שם בחלל האוויר, אבל לא באים יש מאין. הרעיונות האלה מדברים על אפשרויות פירוז מרחיקות לכת. הרעיונות האלה מדברים על תיקונים כאלה או אחרים, קוסמטיים או לא קוסמטיים, אינני רוצה להיכנס לזה ברגע זה. לא ויתרתי על שעל, אבל אני אומר שצריכים להיכנס לתהליך. יש היום רעיונות אפשריים לחילופי שטחים. יש אופציות להידברות עם הסורים.

אני חושב שאסור, בשום פנים ואופן, שממשלת ישראל תשגה במחשבה שאפשר להשאיר את הסורים לשנה-שנתיים הבאות. אם כך יהיה, חוששני שיכולת הסיכול הסורית תוכיח את עצמה, ואז השלום הנכסף לא יבוא. תודה רבה.

**היו"ר ר' אדרי:**

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. אני מזמין את השר חיים רמון להשיב על ההצעה לסדר-היום מס' 2362.

**משה פלד (צומת):**

שר הבריאות? איפה ראש הממשלה?

**היו"ר ר' אדרי:**

אני מבקש לא להרים קול, אפשר גם להעיר אחרת.

## שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת פלד, אתה כבר אמרת שהכול נסגר לפני שנה, אז למה לך שוב לשגות – – –

## משה פלד (צומת):

נכון, אבל בעוד שבועיים – – –

## שר הבריאות ח' רמון:

כל הזמן אתה טועה וטועה, למה לך? זוכרים, כבר לפני שנה הודעת שנחתם הסכם. למה לך, תתאפק. לפחות אל תגיד תאריכים, כי תאריכים אפשר לבדוק.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת חגי מירום, ממשלת ישראל רוצה להתקדם בתהליך השלום עם כל מדינה ערבית שנמצאת אתנו בעימות, במצב של מלחמה, אם הדבר ניתן, וזהו יעד של ממשלת ישראל. הממשלה תתקדם במשא-ומתן עם כל מדינה ערבית, לרבות סוריה, אולי בעיקר סוריה, כי סוריה בהחלט מדינה חשובה, מדינה שיש בה פוטנציאל של איום צבאי משמעותי על מדינת ישראל, ואנחנו בהחלט רוצים להגיע אתה לחתימת הסכם שלום. אין על כך חילוקי דעות, אין על כך מחלוקת, וכך צריך לעשות. אנחנו בהחלט רוצים לקדם את המשא-ומתן עם סוריה.

בחודש אוגוסט היה כאן שר החוץ האמריקני, מזכיר המדינה כריסטופר, במסע דילוגים. בעת מסע הדילוגים, גם הצד הישראלי וגם הצד הסורי אמרו שחלה התקדמות; לא פריצת דרך, אבל בהחלט חלה התקדמות מסוימת במשא-ומתן. ההתקדמות הזאת לא חודשה מאז, מן הטעם הפשוט, שמאז קרה משהו, נחתם הסכם העקרונות עם אש"ף והחל המשא-ומתן על יישום הסכם העקרונות. אפילו מן הצד הטכני הדברים הללו עיכבו את המשך התהליך עם סוריה, אבל יש לנו רצון ואנחנו רוצים לחדש את המשא-ומתן בושינגטון עם סוריה. אני מעריך שאכן כך יקרה.

לאחר ביקורו של ראש הממשלה בושינגטון ייקבע מועד שבו יימשך המשא-ומתן הזה. אנחנו מייחסים לו חשיבות רבה.

לא מתקדמים עם סוריה לא מכיוון שממשלת ישראל איננה מוכנה להתקדם במשא-ומתן עם סוריה, אלא מכיוון שאף לא אחד, עד לרגע זה, עד לשנייה זו, כולל נשיא ארצות-הברית קלינטון, כולל נשיא מצרים מובארק, לא קיבל תשובה, חצי תשובה, רבע תשובה, מה הסורים מתכוונים בשני נושאים קריטיים: א. מהות השלום; ב. הסדרי הביטחון.

כאשר ראש הממשלה יצחק רבין נפגש עם הנשיא מובארק ושאל אותו: אתה לוחץ על העניין הסורי, אדוני הנשיא, האם יש לך תשובה משמעותית מסוריה? נאלץ נשיא מצרים לומר: אין לי.

לעומת זאת, ממשלת ישראל, לא מהיום, כבר למעלה משנה, אומרת: אנחנו קיבלנו את עקרון הנסיגה בגולן. כלומר, אחד המרכיבים המרכזיים – חבר הכנסת חגי מירום, אני עונה לך – של המשא-ומתן מבחינתנו הוצג לסורים, ולצד הסורים עד לרגע זה אומרים בשפה פשוטה: תרדו מהגולן, נדבר על כל השאר אחר כך. זה לא מקובל עלינו, זה נדחה על-ידינו ויידחה על-ידינו גם בעתיד.

הייתי אומר כך. נשיא סוריה רוצה להשיג יותר ממה שהשיג אפילו נשיא מצרים סאדאת. נשיא מצרים סאדאת רצה נסיגה עד הסנטימטר האחרון תמורת שלום וביטחון. נשיא סוריה לא אומר את זה בצורה מפורשת, חד-משמעית, אפילו לא בערוצים סודיים.

אנחנו ניאבק, כמובן, על כך שהתקדים של מצרים לא יחזור בשלמותו. אני מקווה שנצליח. זה קשה, זה בעייתי. לאחר שהחזרנו עד הסנטימטר האחרון בסיני, התקדים הזה בעייתי מאוד מבחינת המשא-ומתן, אבל אנחנו עומדים בזה ואומרים שהרמה איננה דומה לסיני ומנסים להיאבק על זה בכל כוחנו.

איש פה איננו קבלן להצלחות, אבל זו עמדתנו. אנחנו עומדים עליה למעלה משנה, ומי שרוצה באמת לקדם את השלום עם סוריה צריך לבוא אל הסורים ולומר: רבותי, אתם צריכים לפרט מה אתם מתכוונים בשלום ובביטחון. לא פירוט מלא, אני לא מגיע לפירוט שאתה נכנסת אליו, אבל גבולות פתוחים, יחסים דיפלומטיים – בעיקרון, לא מחר בבוקר, אבל בעיקרון – סידורי ביטחון אשר יסירו איום סורי פוטנציאלי על צפון הארץ, אלה נושאים שאנחנו לא יכולים ולא נוותר בהם. אינני רואה שום סיבה לכך שהסורים לא ילכו לקראתנו בעניין הזה, אם הם באמת מתכוונים לשלום.

שמעתי את נשיא סוריה אומר, שההסדר עם אש"ף כאילו פגע בסיכוי להגיע להסדר עם סוריה. אני חושב: להיפך. אחד הנושאים השניים במחלוקת עם סוריה היה, שאנחנו תבענו מהסורים שההסכם אתם יהיה מנותק לחלוטין מהתקדמות במסלול הפלשתיני, וגם על כך לא קיבלנו תשובה.

כשביקשנו מהם הסברים, מה יהיה הקשר בין הסדר עם סוריה לבין ההסדר עם הפלשתינים, או התקדמות עם הפלשתינים, לא קיבלנו תשובות ברורות, וכשקיבלנו תשובות הם ודאי עשו "לינקג" בין העניין הפלשתיני לבין העניין הסורי.

כעת הרבה יותר קל. אסד משוחרר מאחריות בעניין הפלשתיני, מכיוון שחתמנו על ההסכם. ואם הוא משוחרר מאחריות הזאת, אחת מאבני הנגף נעלמו. לכן, צריך, חייבים, חיוני, להערכתי, להתקדם במסלול הסורי, כמו שחשוב להתקדם במסלול הירדני. ואין מוקדם ומאוחר בעשיית שלום. עם כל מי שניתן יהיה להגיע להסדר שלום, נלך ונעשה הסדר שלום.

אבל ההתקדמות איננה תלויה אך רק בצעדים מצדנו. היא תלויה בצד השני. אנחנו מנהלים משאים-ומתנים ואנחנו רוצים שהם יהיו באמת משאים-ומתנים, ואין לי ספק שבביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית בשבוע הבא יעלה העניין הזה בצורה רצינית. אני נמנה עם הסבורים, שללא מעורבות אמריקנית משמעותית במשא-ומתן בינינו לבין סוריה לא נגיע להסדר.

אינני רוצה לפרט כאן. יש לסוריה אינטרסים אסטרטגיים גלובליים הקשורים ליחסים שלה עם ארצות-הברית, ואני בהחלט חושב שללא ארצות-הברית לא ניתן יהיה להתקדם במסלול הסורי בצורה משמעותית.

כיוון שכך, ראש הממשלה נוסע לארצות-הברית, העניין הזה יעלה, יעלו שם רעיונות לקידום המשא-ומתן. לאחר מכן, אני מקווה שמזכיר המדינה יגיע לכאן ויחדש את מסע הדילוגים שהופסק בחודש אוגוסט, ובמהלך 1994 – אינני רוצה לדבר על תאריכים – נוכל להגיע להסכם עקרונות עם סוריה. אני מקווה. זה אפשרי, זה תלוי לא רק בנו, זה תלוי לא במעט, אולי הרבה מאוד, בצד הסורי ובנכונותו האמיתית להגיע לשלום.

ולסיום, אני רוצה לומר עוד משהו בעניין הסורי. עשיית שלום עם אויב יש בה גם ממד פסיכולוגי, ולצד, יש התעלמות מוחלטת בצד הסורי מעניין זה. הדרך לשלום עם מצרים נפרצה בעצם ביקורו של סאדאת בישראל, בעצם עמידתו כאן על הדוכן הזה. הוא נשא נאום תקיף, נאום קיצוני מאין כמוהו מעל הדוכן הזה, וכל הכנסת כמעט הריעה לו, פרט לחברת כנסת אחת.

ההיסטוריה לא חוזרת, אבל אני חושב, שאילו היו נעשים דברים מהסוג הזה ברמה של פגישות בין נציגי ממשלת ישראל ברמה הבכירה ביותר לבין נציגי ממשלת סוריה, היה ניתן להגיע ביתר קלות להסדר עם הסורים. עצם העובדה שסוריה איננה מוכנה לצעדים הללו, גם היא מעוררת אצלנו חששות לא מעטים. אני מקווה שבחודשים הבאים העניין הזה ישתנה, כי המטרה של הממשלה הזאת היא להגיע להסדר כולל עם סוריה, עם ירדן, עם לבנון וכמובן עם שאר מדינות ערב, ולא להשאיר את העניין הפלשתיני מנותק משאר העימותים שיש לנו עם מדינות ערב באזור.

אני מציע להעביר את ההצעה לסדר-היום לדיון בוועדת החוץ והביטחון. תודה רבה.

**היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני.

**שר הבריאות ח' רמון:**

חבר הכנסת זיסמן ביקש לשאול שאלה, אבל זה תלוי בך.

**היו"ר ר' אדרי:**

אף-על-פי שלא הייתי צריך לתת לך, הפעם אתן לך.

## עמנואל זיסמן (העבודה):

אני מבקש לשאול שאלה. האם יש החרפה בתמיכה הסורית בטרור של ארגוני הסירוב, שיש להם מפקדות שם בסוריה, וב"חיזבאללה", בפעולותיו של "חיזבאללה" בדרום-לבנון? האם אנחנו דורשים, במסגרת הפריצה של המחסום הפסיכולוגי, שאתה מדבר עליו, ובצדק, שתהיה גם התמתנות, התנהגות ממותנת בנושאים אלה מהצד הסורי?

## שר הבריאות ח' רמון:

בעניין ה"חיזבאללה", אנחנו בהחלט הפנינו את תשומת לב הסורים, באמצעות האמריקנים וגם בדרכים אחרות, לכך שאנחנו רואים באי-נחת, אני מנסה להשתמש בביטויים עדינים, את העובדה שהסורים מנעו מממשלת לבנון להוריד כוחות של צבא לבנון לדרום-לבנון על מנת לשלוט בצורה יותר אפקטיבית על דרום-לבנון ולהגביל את תנועות ה"חיזבאללה".

באופן ממש, ההסדר שנחתם, ההסדר הלא-כתוב, או הסכם ההבנה שנעשה בינינו לבין סוריה באמצעות ארצות-הברית, אחרי מבצע דין-וחשבון, נשמר באופן עקרוני, ואין ירי "קטיושות" על יישובים בצפון הארץ.

לגבי ארגוני הסירוב, לצערי הם פעלו כל הזמן, גם לפני ההסכם בינינו לבין אש"ף, והם ממשיכים לפעול. אנחנו תבענו, תובעים ונתבע מהסורים לרסן אותם. התשובה הסורית, לצערי, בעניין הזה אומרת: אנחנו מדינה דמוקרטית, אנחנו רוצים לאפשר, למי שרוצה – לפעול. התשובה הזו לא מספקת אותנו, כמובן, אבל אין שינוי בשטח מבחינת ההחרפה של פעולות ארגוני טרור שנמצאים בסוריה, או תחת שליטה סורית. האם זה מצב קבע או מצב שעלול להשתנות, אינני יודע. גם מן הסיבה הזאת ראוי שהמשא-ומתן עם סוריה יתחדש, ובמקרה הזה עדיף מוקדם מאשר מאוחר. תודה רבה.

## היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני השר. הצעה אחרת לחבר הכנסת יוסף בא-גד, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מירום מסדר-היום. בבקשה, אדוני.

## יוסף בא-גד (מולדת):

אני מתפלא על חבר הכנסת חגי מירום. מה אכפת לך שכל היישובים יישארו ברמת-הגולן?

השר חיים רמון אמר קודם בעניין ביטול האמנה הפלשתינית: ערפאת הבטיח. ערפאת הבטיח לכם, ועשיתם אתמול מאמץ על-אנושי להשאיר את טדי קולק בשלטון בירושלים. ערפאת הבטיח, ערביי ירושלים לא שמעו לו. הם שמעו ל"חמאס" ולא הגיעו. אתם יודעים מה שווה הבטחתו של ערפאת, ובייחוד כשהאמנה הפלשתינית לא בוטלה, החרם הערבי לא בוטל – בניגוד להבטחות.

לכן, תפסיקו ללכת שולל אחרי ערפאת ואנשיו. תנו לרמת-הגולן להישאר במילואה, ואם משמים מעכבים את סוריה, תגידו יחד אתנו תהילים. תודה.

**היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת בא-גד.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון? מי בעד הסרתו? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 13

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

**היו"ר ר' אדרי:**

13 בעד, נגד אין, אחד נמנע. הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום עוברת לוועדת החוץ והביטחון. תודה רבה.

### **הצעה לסדר-היום**

### **מדיניות הממשלה בנושא משתפי פעולה**

**היו"ר ר' אדרי:**

אנחנו עוברים לסעיף הבא – הצעה לסדר-היום מס' 2427 בנושא: מדיניות הממשלה בנושא משתפי פעולה. אדוני חבר הכנסת רפאל אלול, בבקשה.

## רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "את הדם שלנו שפכנו בשביל הישראלים" – אומר משתף פעולה בן 25 לעיתונאי רוני סופר מ"מעריב" – "אנשים הפסידו את כל הרכוש שהיה להם, אנשים נקרעו מבני המשפחות שלהם בגלל השירות שנתנו לכוחות הביטחון. אנחנו לא ישנים בלילה מחשש מחבלים שיבואו ויגמרו אותנו. אתם משרתים 30 יום בשנה במילואים, ואנחנו – 365 בשנה את ישראל".

בפחד הזה חיים כיום אלפי משתפי פעולה ערבים הפועלים בתחום פתלתול ומסוכן. המושג "נאמנות" מקבל משמעות כפולה: מחד גיסא הנאמנות לבני עמם, ומאידך גיסא הנאמנות לביטחון ישראל. צד של נאמנות טומן בחובו סכנות הכרוכות בפעילות השוטפת, סכנות המעלות שעה שעה דילמות קיומיות, דילמות של חיים ומוות, וכולנו יודעים שאחרי שחוצים את הגבולות בנאמנות שכזו הדרך חזרה קשה.

מתוך אלפי משתפי פעולה רק עשרות קיבלו אזרחות ישראלית. גם אותם בני-המזל שקיבלו אזרחות ישראלית, חייהם הפכו בלתי נסבלים. משפחותיהם נאלצות לחיות במקום שבו התרבות זרה להם לחלוטין, לעתים קרובות הילדים והנשים לא יודעים כלל את השפה המדוברת, ואין זה סוד שקשה להיות זר בחברה, חברה שבה הפער החברתי-התרבותי גדול כל כך.

בני-המזל מכולם, רוב משתפי הפעולה, עדיין חיים בצל הסכנה, אשר הולכת ומתהדקת סביב צווארם בעקבות השלום המבורך. בימים אלה שבהם עזה ויריחו יוחזרו לבני העם הפלשתיני, עלינו לעמוד לצד אלפי האנשים שעמדו לצדנו. אני יודע שלא כולם עשו זאת מאהבה מרובה אלינו, לכל אחד מהם היה המניע שלו להתגייס – חלקם עשו זאת לשיפור המצב הכלכלי – אך הם עשו זאת תוך סיכון חייהם וחיי בני משפחותיהם, ועלינו לזכור את הקושי היומיומי שלהם.

יש שני כפרים המשמשים כערי מקלט לאותם משתפי פעולה. האם ערי מקלט הן הפתרון היעיל ביותר שאנחנו יכולים להעניק להם? האם אנחנו, שהביטחון הלאומי חשוב לנו כל כך ובו אנו משקיעים את מירב המשאבים שלנו, לא מסוגלים לסייע בדרכים יעילות יותר לאלה אשר סייעו לנו?

בעבר הלא-רחוק היו רובם מלאים טענות נגד השב"כ, המינהל האזרחי ומוסדות השיקום של משרד הביטחון. עד להסכם עם אש"ף לא הוגדרה כלל מדיניות בנושא, לפחות למיטב ידיעתי. גופי הממשל לא נתנו דעתם על כך. לאחר ההסכם עם אש"ף הוקמה, לשמחתי, ועדת-ורדי, שמטרתה לתת פתרונות לאותם אלפי משתפי פעולה שחייהם בסכנה. אני מברך על היוזמה להקמת ועדה זו, אך האם היא התוותה מדיניות כלשהי בנושא? האם אנחנו זוכרים את האחריות שיש לנו לאותם תושבים שסיכנו את חייהם למעננו? אם יש מדיניות, רצוי שתפורסם ברבים, כדאי שהציבור ידע מהי. אם יש מדיניות כזו, על חברי הכנסת, נבחר הציבור, לדעת עליה. האם המדיניות מתואמת עם ועדת החוץ והביטחון? האם יש מי שיפקח על יישומה של מדיניות זו?

כחבר כנסת מטעם סיעת העבודה אני מבקש לתת חשיפה גדולה יותר לנושא ולא לטאטא אותו אל מתחת לשטיח. לדעתי, ניתן לחשוף נתונים ודרכים לפתרונות בלי לפגוע בביטחון ישראל. לא כל מה שקשור לשב"כ צריך להיות מושתק ורחוק מכלי התקשורת. אני בטוח שבועדת-ורדי יש האנשים שישיכילו לפרסם נתונים בלי לפגוע בביטחון מדינת ישראל.

זה הזמן לשבח את ממשלת ישראל על כך שביקשה חנינות לאותם משתפי פעולה, אך השאלה הגדולה היא, מיהו אותו משתף פעולה? בחוק האזרחות משנת 1952, סעיף 6, נאמר, ואני מצטט, ברשותך, אדוני סגן שר הביטחון: "שר הפנים רשאי, לפי שיקול דעתו, להעניק אזרחות ישראלית בדרך של התאזרחות לתושב בגיר של אזור המוחזק על-ידי צה"ל, שביקש להתאזרח, אף אם לא נתקיימו בו התנאים שבסעיף 5(א), אם משוכנע השר כי המבקש מזדהה עם מדינת ישראל ויעדיה והוא או בן משפחתו פעלו פעולה של ממש לקידום הביטחון, הכלכלה, או עניין חשוב אחר של המדינה".

בואו לא ניתן לאש"ף או לכל גורם חוץ אחר להחליט בשבילנו מיהו משתף פעולה ומי באמת רוצה את טובת ביטחוננו. יש לנו ועדת חוץ וביטחון שתוכל, כך אני מניח, לעשות זאת טוב יותר.

יתירה מכך, ראש הממשלה, שהוא גם שר הביטחון, הוא היום גם שר הפנים, יהיה לו קל יותר לקבוע בתחום הזה, ויפה שעה אחת קודם. תודה רבה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת רפאל אלול. אני מזמין את סגן שר הביטחון מר מוטה גור להשיב על הצעה לסדר-היום מס' 2427.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדיניותה של הממשלה בנושא משתפי הפעולה הינה להסדיר במסגרת המשא-ומתן וההסדרים שנקבעו עם הפלשתינים את מעמדם, לקבוע את מעמדם, את זכויותיהם ואת השמירה על חייהם של משתפי הפעולה. המדיניות הזאת היא ברורה. זו אחריותנו, ובמשא-ומתן אנחנו נוודאי שהיא אומנם תמומש. לכן, נושא משתפי הפעולה נכלל ברשימת הנושאים שמשלחת ישראל תעלה לדיון עם המשלחת הפלשתינית בטאבה, במטרה להגן על זכויותיהם הבסיסיות ועל חייהם של משתפי הפעולה.

נדמה לי שכל דיון נוסף בפרטים לא יהיה לתועלת העניין. חבר הכנסת רפי אלול רצה לדעת מה היא המדיניות, ואני הסברתי אותה. הבהרתי שאנחנו נממש אותה במשא-ומתן. את כל השאר אני מציע שנעביר לוועדת החוץ והביטחון, והיא יחד עם אחת מוועדות המשנה שלה תוכל לעקוב מקרוב אחרי המימוש של העניין. זה יהיה לטובת המדינה ולטובת האנשים האלה. תודה רבה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה לאדוני סגן שר הביטחון על התשובה הקצרה אבל העניינית.



לפנינו שתי הצעות אחרות. חבר הכנסת רחבעם זאבי מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום, ואני מזמין אותו לנמק את הצעתו. ההצעה השנייה היא של חבר הכנסת יוסף בא-גד, המבקש להעביר את הנושא לוועדה, והואיל וסגן השר מסכים לדעתך, חבר הכנסת בא-גד, לכן אינך יכול לנמק. תודה לך.

בבקשה, אדוני, חבר הכנסת זאבי.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, ממשלת ישראל מפקירה את משתפי הפעולה, גם אם היום אתם כוללים את זה בסדר-היום לדיונים עם אש"ף. במשך שש שנות האינתיפאדה נתקלתי בעשרות משתפי פעולה שהופקרו לרצח, לרדיפות, למשיסה על-ידי הרחוב הערבי.

לא משנה הסיבה לכך שהם באו לעבוד אתנו, האם בגלל רצון להתפרנס או משום שהאמינו בכוחה של ישראל ושמו את יתבם עלינו. אבל לנו יש חובה מוסרית, והייתי אומר גם חובה תכליתית לשמור עליהם. אם אנחנו לא נשמור עליהם, נשלם על זה הרבה ברבות הימים.

כל ממשלה בעולם שמפעילה משתפי פעולה וסוכנים עושה כל שביכולתה כדי לשמור ולהגן על האנשים שעבדו אתה, ואנחנו מתייחסים לזה כאילו זה לא חשוב.

אבל מה נלין על הממשלה שהיא מטפלת כך בסוכנים ערבים, כאשר אנחנו מפקירים סוכן יהודי, ג'ונתן פולארד, שנמק בכלא שנים ואנחנו לא עושים דבר בשביל לפדות אותו מהשבי אצל בעלי ברית, אצל ממשלת ארצות-הברית.

הוא פעל מתוך מניעים פטריוטיים ולא בגד באינטרסים של ארצות-הברית כאשר עבד למען ישראל.

הגיע הזמן שיחול אצלנו שינוי ערכים בנושא הזה של נאמנות לאלה שפעלו בשירותנו ולמעננו. תודה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני, חבר הכנסת זאבי.

אנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון? מי בעד ההצעה להסיר מסדר-היום? ההצבעה החלה.

#### הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

**היו"ר ר' אדרי:**

שבעה בעד, אין נגד, אין נמנעים. ההצעה לסדר-היום מס' 2427 עוברת לוועדת החוץ והביטחון.

#### **הצעות לסדר-היום**

**רצח חיים מזרחי, ההתבטאויות והמעשים שבאו בעקבותיו**

**היו"ר ר' אדרי:**

אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 2365, 2373, 2380, 2382, 2386, 2391, 2398, 2415, 2422 ו-2424 בנושא: רצח חיים מזרחי, ההתבטאויות והמעשים שבאו בעקבותיו. ראשון המנמקים – חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

**אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המתנחל חיים מזרחי, זכרו לברכה, נרצח בזמן שהלך כנראה לקנות ביצים, כך לפי הפרסומים. בעקבות זאת באו הפגנות זעם, חסימת כבישים ופגיעה בערבים וברכוש ערבי.

אני שואל את עצמי, למה היתה מכוונת ההפגנה ומה רצתה להשיג? האם זאת הפגנה נגד צה"ל, שלא מצמיד מאבטח לכל מתנחל? אני מניח שזאת איננה יכולה להיות התשובה. גם חיים מזרחי היה חמוש, ובוודאי אי-אפשר להאמין שהצבא מסוגל לספק הגנה מעבר לזה. האם זאת הפגנה נגד הממשלה על כך שאיננה נוקטת יד קשה מאוד נגד הציבור הערבי, נגד האינתיפאדה כביכול? גם בתקופה שבה היה שלטון מוחלט של מפלגות הימין, הליכוד, מפד"ל, התחיה, צומת ומולדת, היו פיגועים מעין אלה. היושר מחייב לומר, שגם אז לא נרתעו אלה שרצו לבצע פיגועים.

אבל הסיפור הוא לגמרי אחר. מעבר לעניין ולזעם עצמו, שהוא לפעמים מוצדק, יש כאן ניסיון להביא להפסקת תהליך השלום. בעניין הזה שותפים שני הצדדים, גם אלה שביצעו את הרצח וגם אלה שרוצים שהשיחות ייפסקו.

אני לא עושה שום גזירה שווה, אבל אני מניח שאלה שביצעו את הרצח ישמחו מאוד אם תהליך השלום הזה, שבעיניהם הוא בגידה, באותה מידה שבעיני חלק אצלנו הוא בגידה, אם התהליך הזה ייפסק. הם מאמינים שאפשר להשיג הכול בכוח נגדנו, ואצלנו יש כאלה שמאמינים שאנחנו נשיג הכול בכוח.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בכנסת הזאת יש רוב לתהליך השלום. מה לעשות?

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אין רוב. זה רוב ערבי, אין רוב.

### **אברהם פורז (מרצ):**

עם כל הכבוד לך, חבר הכנסת בא-גד, בכנסת יש רוב, ואני אינני סופר את חברי הכנסת לפי השתייכותם המפלגתית והעדתית.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

הם פסולים. הם נוגעים בעניין.

### **אברהם פורז (מרצ):**

לפי השיטה הזאת, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי בוודאי נחשבת לערבייה, בעוד סגן השר נואף מסאלחה בוודאי נחשב ליהודי לצורך העניין הזה. נכון?

אבל כל הסיפור הזה מעוות. אנחנו חיים במשטר דמוקרטי שבו כל קול הוא קול, ואני לא פוסל קולות. אפשר היה לבוא ולומר: מה אנו נותנים לציבור החרדי, שחלק ממנו לא משתתף בהגנה על המדינה? האם מותר להם להביע דעות בנושאים כאלה? אבל איננו אומרים זאת. לכל אחד בכנסת הזאת יש זכות לומר את דברו.

לכן, אני קובע בצורה מפורשת, שיש רוב בכנסת לפעולה הזאת שהממשלה עושה, והיתה לנו גם הצבעה בעניין הזה.

אבל, השאלה היא, האם זה לגיטימי והאם מותר שציבור שחולק על עמדת הרוב יסכל באמצעים אלה או אחרים את רצון הממשלה? אני חושב שזה בהחלט לא לגיטימי. אני מודה שבעבר היו בשמאל קולות שקראו לסרב לשרת בשטחים. אני מתכוון ל"יש גבול" ולאחרים. אבל אתם יודעים שאלה היו קולות מעטים מאוד. אני וחברי תבענו שיהיה ציوت. כל עוד יש ממשלה הפועלת באופן לגיטימי, משפיעים על הדרך ועל דרכה רק בצורה אחת, באמצעות בחירות. אתמול היו לנו בחירות, הציבור רצה משהו אחר, והדברים באמת השתנו. כך משפיעים.

ולמה אני אומר שיש פה חומרה רבה מאוד? בדבר אחד: כבר היו עמים שהתנסו במלחמת אזרחים. גם עמים מפוארים, לרבות ארצות-הברית של אמריקה; היא התנסתה במלחמת אזרחים, גם כן על רקע של נושא כמעט אידיאולוגי. ופה עלול, חלילה, להיווצר מצב, שאם ציבור מסוים יחשוב שהחלטות הממשלה הן לא לגיטימיות וניתן להפר אותן, אף שיש רוב או אין רוב, אפשר לאחוז בכל האמצעים. ומה יקרה אם אחרים יחשבו שהן כן לגיטימיות? רבותי חברי הכנסת, התוצאה – ואני אומר זאת בצורה אחראית ביותר – עלולה להתפתח למלחמת אזרחים.

אם יש קבוצה קטנה, שקראו לה בעבר "מחתרת", או יכולה להיות מחתרת ב' או מחתרת ג'; אם קבוצה קטנה, בעיני, של אנשים קיצונים, או אפילו תימהונים, מחליטה שהיא לוקחת את החוק לידיה – אני לא אוהב את הביטוי הזה, אבל היא לא מקבלת את החלטות הממשלה, לא מקבלת את החלטות הרוב – אפשר להתמודד עם זה. אבל מה יקרה לנו אם תהיה, חלילה, תנועה המונית ביהודה ובשומרון? זו התנועה שחבר הכנסת חנן פורת מייצג אותה פה בכנסת, לפחות לפי האידיאולוגיה. היא תנועה שבה חברים עשרות אלפי אנשים, אולי יותר מזה.

### **חנן פורת (מפד"ל):**

---

### **אברהם פורז (מרצ):**

מאות אלפים. מה יקרה אם הם יחשבו שהפעולות של הממשלה הן לא לגיטימיות והם לא יצייתו? יש גבול לציית. הדברים הללו יכולים להתפתח לכלל מלחמת אזרחים, ואם יש דבר חמור למדינת ישראל, יותר מכל סיכון ביטחוני חיצוני, הרי זה דבר כזה. נגד אויב מבחוץ אנחנו מסוגלים לעמוד, והוכחנו את זה בעבר, גם מגבולות 1967, ואולי היינו יכולים לעשות את זה גם מגבולות החלוקה. אילו היו הערבים מקבלים את זה אז, ובסופו של דבר היתה קמה מדינה בתנאים כאלה, היינו מסוגלים אולי לעמוד בזה. כנגד התפוררות פנימית, ספק בעיני אם אנחנו נוכל לעמוד.

לכן, אני קורא בעיקר לאלה שחושבים שהממשלה הזאת טועה, שהממשלה הזאת מטעה ושהממשלה הזאת עושה את כל השגיאות האפשריות, אפילו מסכנת את ביטחון ישראל – יש להם כלים לגיטימיים, יש פה כנסת, אפשר יהיה להציע הקדמת בחירות, אפשר להציע כל דבר, אפשר להתנגד. אבל אל תביאו את הציבור, שחלק גדול ממנו מאמין בכם ורואה בכם את מנהיגיו, לכלל הרהורים שהפעולות של הממשלה הן לא לגיטימיות וניתן להתנגד להן אפילו בכוח. חסימת כבישים, שרפת צמיגים והתעמתות עם חיילים הן ההתחלה, ואני מקווה מאוד שההתחלה הזאת תהיה התחלה ולא יהיה לה המשך. תנהלו מאבק דמוקרטי לגיטימי על הדרך שאתם מאמינים בה. אל

תיתנו יד, חלילה, להיווצרותה של תופעה, שבסופו של דבר עלולה לגרור את כולנו למלחמת אזרחים.  
תודה רבה.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

תפנה במקביל לממשלה – – –

**היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת אברהם פורז. אני מזמין את חבר הכנסת אלי דיין בנושא: רצח חיים מזרחי,  
ההתבטאויות והמעשים שבאו בעקבותיו.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

– – –

**אברהם פורז (מרצ):**

– – –

**היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת בא-גד, אני מבקש, אפשרתי לך פעמיים לקרוא קריאות ביניים. אודה לך אם תואיל  
לאפשר לנואם לדבר.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

זה במעבר של חבר הכנסת פורז למקומו.

**אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חבר הכנסת, ראשית, בוודאי כולנו, גם אני, מביעים את תנחומינו למשפחת  
מזרחי, אשתו איריס והתינוק שעוד לא נולד, על אובדן בן משפחה יקר.

לא רק שכולנו צריכים לגנות את הרצח המתועב הזה, אלא אני חושב שצריכה להיות אחדות דווקא בימים של חילוקי דעות לא קלים, בין הקשים ביותר שהתגלעו בקרב העם בקשר לסיכויים ולסיכונים בהסכם עם אש"ף. דווקא בימים אלה כולנו צריכים להיות מאוחדים במאבק נגד ה"חמאס", נגד הקיצונים, ולעשות יחד כל מאמץ למנוע את המשך מעשי הרצח המתועבים.

אני גם מוצא לנכון להבהיר, שראש הממשלה לא התכוון, חס ושלום, לעשות השוואה בין אנשי ה"חמאס" לבין המתיישבים ביהודה ובשומרון. גם ראש הממשלה עצמו הבהיר את הדבר. אבל אני דווקא קורא כאן לחברים, שמייצגים בכנסת את המתיישבים היהודים ביהודה, בשומרון ובעזה, להיאבק נגד אותם קיצונים, והם מעטים.

אני אישית נפגשתי עם הרבה מתיישבים. יש ביניהם באמת אנשים למופת, שהלכו בשליחות ממשלת ישראל להתיישב היכן שהתיישבו, והם מתיישבים שם מטעמים אידיאולוגיים, וגם אם יש חילוקי דעות אתם, צריך לכבד אותם, הם שליחים של ממשלות ישראל והם מאמינים בדרכם ומאמינים בהתיישבות שם. אבל לא יעלה על הדעת ואין להסכים, בשום פנים ואופן, שחלק קטן מאותם מתיישבים יוציא דיבה רעה על המתיישבים כולם ועל כלל ישראל כולו, ודיבה רעה, יש להיאבק בה ולשרש אותה מקרבנו.

אני רוצה לשאול את חברי חבר הכנסת חנן פורת, שהוא יהודי המאמין בערכי היהדות, בערכי ההתיישבות, ביישוב ארץ-ישראל: האם אנחנו כיהודים, עם כל מה שעבר עלינו בדורות האחרונים, נוכל לעבור לסדר-היום ולהסכים שחפים מפשע ייפגעו ורכושם יישרף? האין משפט? מעבר לשיקולים הפוליטיים, צריכה להדאיג אותנו קודם כול הנקודה המוסרית, כלפי עצמנו, לא כלפי העולם. הרי הדבר הזה גורם לנו נזק, ומי שרואה את ה-CNN ורואה את התופעות האלה, נפגש עם אנשים בעולם ורואה את התגובות, הוא לא אומר: אלה ואלה ואלה, אלא: אתם, איך אתם עושים דבר כזה? איך ממשלת ישראל לא משתלטת על דבר כזה? איך אתם לא מונעים את זה? ואז כולנו נמצאים במדמנה, שלא נסכים לה.

לכן, דווקא בעניין הזה, כפי שאנחנו תובעים היום, ובצדק, מאש"ף לא רק לגנות את הרוצחים אלא גם לפעול נגדם – וכשההסכמים ייושמו, אולי יהיה שיתוף פעולה במאבק משותף נגד הרוצחים האלה שרוצחים גם יהודים וגם ערבים חפים מפשע – גם אנחנו צריכים להתעלות מעל השיקולים הפוליטיים הצרים ולהיאבק נגד התופעה הזו ולשרש אותה מקרבנו.

אני שמח שממשלת ישראל הודיעה בצורה ברורה, שהיא תגן על המתיישבים, שיהיו להם חיים טובים. יהיו ההסדרים אשר יהיו, כל עוד הם שם – וההחלטה היא שהם יהיו שם ויחיו שם – צריך להעניק להם לא רק ביטחון, אלא גם איכות חיים, גם חינוך, גם רווחה וכל מה שמגיע להם.

הממשלה מינתה את סגן שר הביטחון, מוטה גור, שהוא מקובל על המתיישבים, נפגש אתם, והם אומרים לי את זה, והוא עושה כל מאמץ להקל עליהם את החיים שם. הם צריכים לסייע לו ולסייע לממשלה להיאבק נגד התופעות האלה, שלצערנו הן קיימות, ויש התארגנויות, והאנשים האלה הם אנשים חסרי אחריות והם עלולים לשבש את חיינו ולפגוע בתדמיתנו, וצריך להילחם בהם. זה האינטרס שלנו, האינטרס של עם ישראל ושל מדינת ישראל.

אני מקווה שבכל זאת התבונה תגבר ויגברו הערכים היהודיים והמוסריים והערכים הדמוקרטיים. אם יראו אותם אנשים, שהם בעצם יוצאים דופן – ואני קורא להם יוצאים דופן; הם שוליים שבשוליים – שהכנסת הזאת, למרות חילוקי הדעות והוויכוחים הקשים, כולנו מתלכדים כדי להיות נגדם, והם לא יקבלו שום גיבוי, אני בטוח שהתופעה הזאת תיעלם. הוויכוח ימשך, העם יגיד את דברו, הכנסת תגיד את דברה, וכך נוכל לקבל החלטות, גם באופן מוסרי וגם באופן דמוקרטי. תודה.

## היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אלי דיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, גם הוא בנושא רצח חיים מזרחי. בבקשה, אדוני.

## חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, הרצח המתועב של חיים מזרחי, השם ייקום דמו, חבר וידיד, הביא לזעזוע גדול. נכון, כבר היו מקרים שקדמו לו. רק בעוד יום אנחנו נעמוד ביום השנה להירצחם של רחל וייס, השם ייקום דמה, דוד דולורזה, השם ייקום דמו. היינו עדים לפיגועים במהלך כל השנים האלה, וההתיישבות היהודית ביהודה ובשומרון, בתוך האינתיפאדה וחרף האינתיפאדה, זו של אבן ואגרופ וזו של סכין ו"קלצ'ניקוב", לא זו בלבד שעמדה בכבוד, אלא התקיים בה "כאשר יענו אותו, כן ירבה וכן יפרוץ".

ואם חרף העובדה שלא היה זה מקרה ראשון, ונתפלל ונייחל, אבל דרך נס היא, שיהיה זה מקרה אחרון; אם בכל זאת הזעזוע הזה הביא להתפרצות, התפרצות ספונטנית, ואחריה – גם לפעולת תגובה מתואמת של מועצת יש"ע, היה זה אכן על רקע החרדה והכאב, לא רק מפני מה שהיה אלא גם מפני מה שעתיד להתרחש.

אנחנו נמצאים בעידן של טירוף מערכות, רק עיוור אינו רואה זאת, ואנחנו צועדים לקראת עידן שבו טירוף המערכות הזה יגדל וילך.

אני רוצה להציב כמה נקודות פשוטות, שכל בר-דעת מבין אותן. כל אחד מתבונן ורואה כיצד הולכת ונוצרת חלוקת עבודה בין אש"ף ובין ה"חמאס". מה טיבו ומה טעמו של גינוי בחצי פה, שגם הוא לא היה, בזמן שאש"ף תובע בצורה נחרצת כל כך את שחרורם של אנשי ה"חמאס"? אינני דן כעת בשאלה, האם ממשלת ישראל תיענה לבקשה או לא, אבל אתה, אדוני סגן שר הביטחון, צריך לשאול את עצמך, והממשלה כולה צריכה לשאול את עצמה, מה טעם מבקש אש"ף באובססיות כזאת לשחרר את הרוצחים מה"חמאס"? הוא רוצה להיות אחראי לכולם? הוא יודע היטב שתהיה כאן חלוקת עבודה, שה"חמאס" אינו מתכוון כלל לחזור – אפילו לא באופן מילולי – מעמדתו הנחרצת, משיח' אבו-יאסין ועד אחרון חייליו.

אש"ף מתכוון, כדרכו גם בעבר, לאחוז בו-זמנית בעלה הזית המתנופף כביכול ובחרב. אלא שאת החרב הוא מותיר עכשיו – במסגרת חלוקת העבודה של הטוב והרע כביכול – לאנשי ה"חמאס". ואם יהיה מצב שבו ההסכם לא יתקדם לשביעות רצונם – אז קדימה, יש מי שיעשו את המלאכה, שייצרו את הטרור, שייצרו את הטרור.

אבל טירוף המערכות בעיקרו, מעבר למגמות של אש"ף וה"חמאס", נעוץ בעצם במה שעומד להתרחש. יש משום הונאת הציבור בקריאה של ההסכם הזה, האומלל, העומד לפנינו: "עזה ויריחו תחילה". ההסכם הזה עצמו כבר קובע את כל המרכיבים של נסיגת צה"ל קודם-כול ממרכזי האוכלוסייה ביהודה ובשומרון, מבית-לחם, מרמאללה, משכם, מטול-כרם, מקלקיליה, מכל אתר.

על השאלה, כיצד במציאות כזאת תוכל ההתיישבות היהודית לחיות ולהתקיים, אף אחד אינו נותן תשובה מניחה את הדעת. ואני רוצה לומר לך, שאני משוחח על הנושאים האלה עם קצינים בכירים בצה"ל, עם אלה שאחראים בפועל למתן תשובות, ותשובה בפיהם אין. ואתה יודע זאת היטב.

וכאן אני רוצה לשים את האצבע על הנקודה. הבעיה האמיתית איננה רק שאלת הליווי לאורך הצירים, אפילו לא שאלת המרדף אחרי מבצעי פיגועים. השאלה המרכזית היא, איך ניתן יהיה למנוע פיגועים, התארגנויות, היערכות של אנשי "חמאס", "ניצי פתח" וכדומה; איך ניתן יהיה, רבותי, לעשות זאת? הבה נשאל זאת את עצמנו.

אני רוצה לומר לך, ולא אחשוף כאן את מקורות המידע, שנמסר לי מידע מהימן עד תום ממקורות המודיעין הבכירים ביותר. הם מזהירים, שכל מערכת המודיעין וההתראה של צה"ל תקרוס ברגע שצה"ל יצא מהשליטה במרכזי יהודה, שומרון ועזה, ובצדק. מי ישתף עמנו פעולה במצב כזה? האם המסתערבים יוכלו לפעול כביכול בשטח שלום או בשטח אויב בניגוד להסכם? האם יש סיכוי שאש"ף או ה"חמאס" יאפשרו פעולתם של אנשי "שמשון" או "דובדבן", שאנשי שב"כ יוכלו לפעול בשטח? איך נסכל מראש יוזמות של פיגועים, מכונית תופת כגון זו שהתפוצצה – – –

## היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פורת, אני מבקש לסיים.

## חנן פורת (מפד"ל):

– – – מכונית תופת כגון זו שהתפוצצה בסמוך לשילה, ובנס לא אירע דבר, הלוא תהיה חדשות לבקרים. מערכת המודיעין המעולה של צה"ל, שנפרסה ביש"ע, תקרוס, תתמוטט. ואז, רדיפה אחרי מבצע פעולה או שמירת ציר על הכביש הן ככוסות רוח למת.

אני רוצה לומר לציבור כאן, לחברי הכנסת, בצורה הנחרצת ביותר, שההתיישבות היהודית ביש"ע, ברוך השם, חזקה ואיתנה. אמש הייתי בקריית-ארבע, בחברון, שם ישבתי עם מאות מתיישבים. יש זעם, יש כאב, אבל יש הרבה אמונה, הרבה עוז ועוצמה. אני הבהרתי להם, ואני אומר את הדברים כאן בכנסת – – –

## היו"ר ר' אדרי:



אדוני, ביקשתי ממך. זמנך תם. אני מבקש כבר פעמיים.

### **חנן פורת (מפד"ל):**

משפט אחד או שניים, ואני גומר.

אני הבהרתי להם, ואני אומר את הדברים גם כאן, שאני סבור שהתפרצויות כגון אלה המביאות לשרפת מכוניות או, חלילה, לשרפת כיתות, לא זו בלבד שאינן תגובה הולמת וראויה, זו תגובה פסולה, ויש לה גם התהליכים, התגובות והריאקציה. אבל הזעזוע, הכאב והחרדה מפני העתיד אינם יכולים להיענות בסגנון של ראש הממשלה, האומר: שלא ילכו לקנות ביצים בזול.

אני משווה בנפשי מה היה קורה אילו אמרו על ערבי שהסתובב בשוק מחנה-יהודה, או בחולון, ונהרג: למה הוא היה צריך ללכת לשם, כדי לקנות ביצים או כדי לקנות ירקות בזול? זו תגובה מחפירה, מזעזעת, פושעת. ועוד ההשוואה הנואלת הזאת שבין אנשי ה"חמאס" לבין המתנגדים להסכם, אחרי כל התירוצים.

אדוני סגן שר הביטחון, אתה חייב, כאן מעל הבמה הזאת, קודם כול להוקיע את דרך הביטוי והתגובה הזאת. ואני יודע שזה לא קל לך. ומעבר לזה, אם אין תשובה בפיכם על השאלה איך יובטח ביטחונם של המתיישבים לאחר שיצא צה"ל, יש על כך רק תשובה אחת: צה"ל לא יצא, כדי שההתיישבות הזאת תעמוד ותהיה לעד; כי לא יעקור אותה, בעזרת השם, איש ממקומה. תודה רבה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן, גם כן בנושא רצח חיים מזרחי; אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תחת הכותרת: "חולשה קשה בממשלה", מדווח שמעון שיפר, הכתב המדיני, על דברי אחד השרים שהשתתף בישיבת הממשלה השבוע: רבין, רמטכ"ל לשעבר, מתנהג בדיוק על-פי מאפיינים צבאיים. הוא נע לעבר היעד שקבע לעצמו: יישום ההסכם עם אש"ף, תוך שניתכת עליו אש מכל עבר, אבל הוא דבק במטרה. כך ביקש השר להסביר את התנהגותו קצרת-הרוח והנרגזת לעתים של רבין כלפי מתנגדיו. גם בישיבת הממשלה השבועית גילה רבין קוצר רוח כלפי השרים שחלקו עליו וכו' וכו'; וקרא לאמנון שחק להפסיק את הדיווח, שהחל למסור לשרים על המתרחש בשיחות. בקרב חברי הממשלה היתה אתמול התחושה כי האופוריה, התרוממות הרוח בעקבות ההסכם עם אש"ף נעלמה. שרים קראו אתמול לדרוש מאש"ף לגנות את מעשי הטרור של ה"חמאס" וכו' וכו'.

בהנחה שאנחנו נמצאים במאבק, שאתם בכנות רוצים להוביל אותו להדברת הטרור ולהשגת יעדים מדיניים של שלום, אתם אינכם נוהגים בתנאים בסיסיים שיש להם איזה סיכוי להצליח.

דבר ראשון, אדוני סגן שר הביטחון, הממשלה הנוכחית אינה בנויה על הסכמה כללית, שלפיה אפשר בכלל להדביר את הטרור באמצעים צבאיים. חלק גדול מאוד ממרכיבי הממשלה הזאת אמרו, אומרים ומאמינים, שרק על-ידי ויתורים ישראליים אפשר יהיה להפסיק כביכול את הטרור. ולא מעניינת אותם המציאות בשטח. הם תובעים החזרת כל השטחים, נסיגה לגבולות 1967, הקמת מדינה פלשתינית וחלוקת ירושלים; שרים בממשלה שאתם שותפים בה. אז איך ממשלה כזאת יכולה להילחם בטרור, כאשר חציה אומר: אין דרך להילחם בטרור, רק צריך לוותר עוד ועוד?

חלק אחר אינו נותן גיבוי מלא לממשלה בכל מה שקשור לתהליך המדיני. מקיימים משא-ומתן עם אש"ף על הסדרי ביניים, וחלקים אחרים של הממשלה כבר מנהלים משא-ומתן על מה שצריך לקרות בהסדר הקבע.

ואני שואל את ראש הממשלה ואותך, אדוני סגן שר הביטחון, איזה קו יש לממשלה הזאת? על מה היא מתווכחת? עמד פה השר חיים רמון לפני זמן לא רב ואמר שהממשלה הזאת בכלל שואפת לברוח מעזה, ללכת ממנה בצורה חד-צדדית; שאין לה מה לחפש שם. ומצד שני, נציגונו, נציגי הממשלה יושבים ומנהלים משא-ומתן עיקש על מנת לחזק את הנוכחות הצה"לית והביטחונית ברצועת-עזה במהלך יישום ההסכם.

אז אני שואל, מי מייצג את מדיניות הממשלה? איזה מסר יש לממשלה הזאת? של חיים רמון, שאומר שצריך לברוח חד-צדדית מעזה, שצריך לברוח משם ללא כל תנאי, או של מי שאומר: אנחנו ניאבק על העניין הביטחוני ולא נוותר אפילו יהיו משברים? איזה קו מייצגת הממשלה הזאת? האם הממשלה הזאת מתכוונת באמת ובתמים לעמוד מאחורי ההצהרה הזאת, שהיא תילחם עליה, שהיא תופסת כעניינים ביטחוניים וחיוניים? או שהיא תקבל את הקונצפציה של שריד, רמון, ביילין ואחרים, שאומרים שצריך ללכת בכל מחיר?

### **אורי אור (העבודה):**

היא ודאי לא מייצגת את הקו שלך.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

תפקידי לחדד את הדילמות, ואתה יודע שהן אמיתיות. אני לא ממציא את הדברים. הם צצים ועולים. מה שאני מנסה לומר כעת, שגם באספקט של מלחמה בטרור וגם במשבר הנוכחי בשיחות, הממשלה שלנו לא יכולה לעמוד לא על מלחמה בטרור ולא על העניין המדיני, כי אין לה בסיס חזק מספיק למדיניות עקבית ועיקשת, אפילו על-פי שיטתה או שיטתו של ראש הממשלה, שהוא במיעוט בקו שלו ובמיעוט כאשר הוא אומר: בקעת-הירדן תישאר בידינו.

יוסי שריד צוחק לו כשהוא אומר את הדברים האלה. הוא אומר: זה רק "פסון דה פרלה", יומרץ רבין. יוסי שריד צוחק כאשר אתם מדברים על אי-הקמת מדינה פלשתינית. כאן בכנסת הוא לועג לכם. אומנם הוא שומר על הצורך בכם, אבל המדיניות שלו מוגשמת. והממשלה כאן מקרטעת.

בסופו של דבר, מה דורשים מראש הממשלה, שצריך להישען פרלמנטרית על יוסי שריד, וגרוע יותר מכך – על חבר הכנסת דראושה, שאומר במפורש: אני מזדהה עם אש"ף; אני מזדהה עם האינטרסים של אש"ף. אז איך אפשר לנהל משא-ומתן מדיני מול אש"ף, ובבית להסתמך על קואליציה, שהקול המכריע שלה הוא קולו של חבר הכנסת שאומר: האינטרס שלי זה להגן על אש"ף?

לממשלה הנוכחית גם אין גיבוי מהעם. לא סתם אמר רבין לפני מערכת הבחירות המוניציפלית: אני רואה בזה גם עניין מדיני. הוא חשב שברגע שהוא יגיד שהוא רואה בזה עניין מדיני, המוני בית ישראל, שלדעתו כביכול תומכים בו, ילכו ויצביעו ברשימות המקומיות לפי העניין הלאומי.

אני לא חושב שהעניין הלאומי קובע בבחירות המקומיות. הוא משפיע אולי, אבל לא קובע. אבל מה שקרה כאן עכשיו, שראש הממשלה אמר: אני שם את יוקרתי, מאותו רגע ראש הממשלה לא הצליח לשכנע את העם. העם אמר לא, באל"ף רבתי, לראש הממשלה. מעניין אותי מה היה קורה אילו נשארה ירושלים בשלטון העבודה, אילו עברה תל-אביב לשלטון מפלגת העבודה, אילו לא היו מהפכים באילת, בבית-שמש ובכל עיירות הפיתוח, אילו לא היה מהפך בשמונה יישובים ברחבי הארץ, שבהם הציבור אמר "לא" לקריאה של רבין.

ואני רוצה לומר לכם, אילו בכל המקומות הללו, בקריית-מלאכי, בבת-ים ובמקומות שמנתי קודם לכן, היתה מפלגת העבודה מנצחת, היו קמים רבין, יוסי שריד ושולמית אלוני ואומרים: רבותי, העם הראה שיש לנו מנדט.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אני מוחה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

את לא. אני חוזר, את ראויה לציון לשבח. אני מתנצל, את ראויה לציון לשבח. ראשית, כי את חכמה. שנית, את אמרת דבר שהוא גם מועיל לקדמה ולעתיד. בהחלט ראוי ורצוי שהנושאים המוניציפליים לא יהיו עם זיקה לנושאים הלאומיים. זו פתיחות, זהו פלורליזם וזוהי דמוקרטיה, שאנשים יכולים לפצל את הצבעתם. לצערי, עדיין לא הגענו לזה. הלוואי שנגיע. אבל ללכת, כראש ממשלה, ולשים את כל יישובי העניין הזה, זאת היתה טעות איומה ונוראה. לא רק משום שזה לא הצליח; משום שזה לא משרת את ההתקדמות של העם לטווח הארוך. אנחנו לא רוצים לחזור אחורה, שכל דבר צריך להתיישר לפי עמדה של פלוני או אלמוני.

### **היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת איתן, סימנתי לך לסיים.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אני מסיים ואומר, משלושת הטעמים האלה, הממשלה הנוכחית, אם היא אכן רוצה להתייצב על קו שממשיך בתהליך שלום, תוך שמירה על ירושלים, תוך מאבק עיקש בטרור, תוך ניהול משא-ומתן מדיני תקיף ששומר על זכויותינו, תוך מניעת הקמת מדינה פלשתינית ותוך הישענות על רוב העם, שזה חשוב לא פחות, אין דרך אחרת: הסכמה לאומית, אחדות לאומית, או לחלופין הליכה לבחירות.

במצב שנוצר היום, אי-אפשר להמשיך ללכת לצעד כל כך מכריע, כל כך מסובך, ללא הסכמה לאומית, או לחלופין ללא הכרעה מפורשת של העם.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת מיכאל איתן. רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, גם הוא בנושא ההצעה לסדר-היום: רצח חיים מזרחי. בבקשה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, המתיישב חיים מזרחי, השם ייקום דמו, מבית-אל, הוא החלל ה-11 שלנו מידי הטרור הערבי מאז לחיצת היד הטמאה במדשאת הבית הלבן, והוא החלל ה-192 שלנו באינתיפאדה. 11 יהודים מתו מידי ערבים מאז הנשים רבין את אש"ף הגוסס והגווע.

כאשר היו לנו 65 חללים באינתיפאדה, שאלנו אז את הממשלה, האם היא מחכה לחלל ה-100 כדי שהיא תתעורר. עכשיו אנחנו קרובים לחלל ה-200, ואין סיכוי שהממשלה תתעורר, כי היא עסוקה ב"צעדים בוני אמון" עם הפלשתינים: ביטול הסגר, שחרור מחבלים עצורים, גיוס כספים לקופת מפקדת הטרור.

היו זמנים שבהם שרי הממשלה היו לפחות מזדעקים ומגיבים בהכרזות כמו "זרועות הביטחון יחפשו את המרצחים השפלים והם ייתנו את הדין, בכל חומרת הדין", "אנחנו נקצץ את הידיים של הרוצחים", ועוד כיוצא בזה. אלא שהיום הם אפילו לא אומרים את זה, וראש הממשלה מתלהם כנגד המתיישבים ומשווה אותם לרוצחים מה"חמאס".

אחר כך הוא מנסה לתקן, ומוסיף: "להבדיל", אבל הפנינה הזאת מצטרפת למחרוזת פניני הלשון שלו, כמו "פרופלורים", "לא מזיז ליי", "מתבכיינים". איפה הימים שבהם הוא עסק ב"נפולת של נמושות" וב"פודל של פרס"?

ראש הממשלה, שריו ושופרותיו עסוקים בביקורת על תגובתם של המתיישבים, שהתאפקו 71 חודשים, קברו את מתיהם בחריקת שן, חבשו את פצעיהם ותיקנו את רכביהם. המתיישבים הבליגו עד בוש וספגו שכול ומכות יותר ממה שהיו מוכנים לספוג תושבי נווה-אביבים בתל-אביב ורחביה בירושלים.

### שרת התקשורת ש' אלוני:

---

### רחבעם זאבי (מולדת):

אני אשיב לך, אם היושב-ראש ירשה לי, אחרי שאגמור את דברי.

השר שריד חורץ משפטו וקובע, שהם אינם מתפרעים מחמת הצער, אלא מחמת החשבון הפוליטי. מאין לו זאת? האם הוא היה בהלוויה אחת או ביקר אצל משפחת השכול של האינתיפאדה?

גורמי הביטחון הזדרזו לפסוק, שמעשה הרצח נעשה בידי ה"חמאס", כדי שלא נחשוד חלילה ב"פתח", שלא תיפסקנה שיחות "בניית האמון" בטאבה, שלא יפסיקו לשחרר מחבלים עצורים. ואכן, ה"חמאס" נטל על עצמו את האחריות לרצח. מדוע אפוא מתכוונת הממשלה להמשיך בהחזרתם לארץ מלבנון של מגורשי ה"חמאס"? האם ה"חמאס" זקוק לתגבורת? האם אנחנו רוצים שמגורשי ה"חמאס", שלמדו הפעלת מכוניות תופת ומטעני צד אצל חבריהם ב"חיזבאללה", שהם ישובו ל"שטחים"?

ערפאת הוא על תקן של צדיק, ומלאכתו נעשית בידי אחרים: את היהודים רוצחים "שונאי השלום", והיהודים מגלים הבנה. הוא אפילו לא מגנה את הרציחות והטרור, דבר שהתחייב בו, ורבין מקבל זאת בהבנה. כך בונים אמון. אלה הם הצעדים לבניית אמון בין העמים.

אינני רוצה להשתמש בבמת הכנסת לביקורת מקצועית על צה"ל וזרועות הביטחון, אבל אני מתקשה להשיב על השאלה, מדוע המכונית והגוויה של חיים מזרחי, השם ייקום דמו, שהיו במרחק של 2 קילומטרים ממקום הרצח, נתגלו רק אחרי 24 שעות?

קבוצת קצינים בכירים במילואים, ביחד עם פרופסורים ואנשי רוח, פנו בקריאה לחיילים ולשוטרים והציעו להם שיגידו למפקדיהם, כי אם תינתן פקודה לעקירת יישובים יהודיים מהגולן או מיש"ע, תהיה זאת פקודה בלתי חוקית בעליל. מייד קפצו דוברי השמאל ואמצעי התקשורת, וגם כאן בדיון, בצעקה גדולה: איפה הדמוקרטיה? הרס המדינה, וכיוצא בזה.

לא שמענו את הזעקות האלה לפני שלוש שנים, כאשר שני חברי כנסת מהשמאל, שהיום הם שרים בממשלת רבין, אמרו את הדברים הבאים: "שלא יהיו בינינו אי-הבנות ושלא ייאמר שלא הוזהרתם מראש: אנחנו את פקודת הטרנספר איננו ממלאים, וגם הילדים שלנו וחניכינו אינם ממלאים אותה. –

– – אנחנו נעמוד בדרכם – של אלה שיעשו זאת – ונשכב על הדרך. – – היום שבו תינתן פקודת הטרנספר, שהיא פקודה בלתי חוקית בעליל, יהיה גם היום של סירוב פקודה". כך כתבו האדונים יוסי שריד ויאיר צבן ב"דיעות אחרונות" ביום 27 ביוני 1990, ואם זיכרוני איננו מטעה אותי, חבר הכנסת שריד גם אמר דברים דומים מעל במת הכנסת.

עכשיו תשפטו בעצמכם: טרנספר של ערבים הוא פקודה בלתי חוקית בעליל ויש לסרב לבצע אותו; לעומתו, טרנספר של יהודים – הוא מצווה מהקוראן.

אגב, פקודה לחיילי צה"ל לטרנספר ערבים נתנו בעבר דוד בן-גוריון, יגאל ידין, יצחק רבין, שמעון אבידן ועוד שורה ארוכה של מפקדים בצבא-הגנה לישראל. תדעו לכם, שעל-פי תפיסת העולם של ממשלת רבין המפורסת והמזוידת, הם כולם עבריינים, ובכלל זה רבין עצמו בראשם.

התשובה לממשלת התבוסה של רבין היא אחת: עוצו עצה ותופר. תודה, אדוני.

### היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת זאבי. אני מזמין את חבר הכנסת גונן שגב.

### גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נמצאים בתקופה של אבסורד מוחלט. אותה תנועת "בצלם", שהיתה מצוטטת פה חדשות לבקרים על-ידי אנשי השמאל, יצאה בקריאה שלא לשחרר מחבלים. אותה תנועת "בצלם", אשר אנשי מרצ וגם מפלגת העבודה תמכו בה בכל פה כאשר דובר בפגיעה בערבים ביהודה ובשומרון, יצאה בקריאה שלא לשחרר מחבלים שידיהם מגואלות בדם, והיום אנחנו לא שומעים עוד ציטוטים שלהם, לא מצטטים אותם עוד.

הגענו למצב מוזר מאוד. ראש הממשלה, שבמשך תקופה ארוכה מאוד הוכיח שהוא איננו ראש הממשלה של כל עם ישראל אלא רק ראש הממשלה של אלה שהצביעו בעבורו, ליתר דיוק – חושבים כמוהו, הוא בוודאי אינו ראש הממשלה של המתיישבים, ה"פרופלורים" פעם אחת, ההשוואה ל"חמאס" פעם שנייה, אותו ראש ממשלה שעושה בעצם דה-לגיטימציה לאוכלוסייה שהיתה צריכה לקבל ממנו, לפחות בשבוע האחרון, ציון לשבח, כאשר פיגוע חבלני קשה, מכונית התופת שהתפוצצה בבית-אל, נעצר מעבר למה שנקרא "הקו הירוק", והפיגוע לא הגיע לתוך תחומי מדינת ישראל מלפני 1967, שאליהם אתם רוצים לחזור – –

### אורי אור (העבודה):

שילה.

## גוֹנוֹן שֶׁגֵּב (צוּמַת):

שילה, סליחה. אותה מכונת תופת שהתפוצצה ליד שילה היתה עלולה לגרום למאות או לפחות לעשרות הרוגים לו היתה מגיעה לגוש-דן. במקום לציין אותם יישובים כיישובי ספר, כיישובים שעוצרים את הפעילויות החבלניות, שהממשלה וכוחות הביטחון אינם מסוגלים לעצור אותן – שוב דה-לגיטימציה. אותם מתיישבים שיצאו לכביש בגלל כאב אמיתי ועשו משהו הפגנתי, לא חוקי, אבל דומה מאוד למה שעשו עובדי התעשייה האווירית, לא שונה בהרבה ממה שעשו עובדי התעשייה האווירית, אבל שם זה מובן, שם הם דואגים ללחם, שם הם הצביעו למפלגת העבודה, הם אפילו הכניסו חבר כנסת שהצביע נגד התקציב בגלל הנושא שלהם, שם זה לגיטימי. פה, אותה פעילות בדיוק, של הפגנה בשל כאב, בשל הפקרה של מתיישבים, שבחלקם הגדול – – –

## שרת התקשורת ש' אלוני:

— — —

## גוֹנוֹן שֶׁגֵּב (צוּמַת):

כבוד השרה, אני מדבר פה על דה-לגיטימציה, על פעילות ספציפית, אני לא מדבר כרגע על הצד השני. אני לא מדבר נגד הערבים, אני מדבר נגד התנהגותו של ראש הממשלה ולא על הערבים בכלל. לא זה הנושא שאני עוסק בו. אני מתרעם על כך שאותה אוכלוסייה, שבעצם מהווה היום קו ראשון לעצירת פעילות טרור מסיבית – שכוחות הביטחון אינם מסוגלים כרגע לעצור אותם, או אולי מקבלים הוראה מלמעלה שלא לעצור אותם, משום שיש תהליך מדיני כל כך חשוב, אותם מתיישבים, במקום לקבל לגיטימציה או ציון לשבח, מקבלים דה-לגיטימציה יומיומית מראש הממשלה, שאמור להיות גם ראש ממשלתם. על כך אני מתרעם. כרגע אינני מכניס כלל את נושא הערבים.

לצערי, רבין הפך להיות הדובר הטוב ביותר של אש"ף. הוא מסביר למה יש פיגועים. הוא מסביר שאמרו לו קודם שרמת הפיגועים תעלה. והוא לא מבקש מיאסר ערפאת לגנות את הפיגועים האלה, שמא יאסר ערפאת יעלב, או שמא, חס וחלילה, לא יגיעו לטאבה, לא יגיעו לשיחות המרחיקות לכת, שאו-טו-טו יפתרו הכול.

נוצר מצב אבסורדי. מצד אחד, אנחנו כעם ישראל בארץ-ישראל לא מרוצים מהתהליך מכיוון שפעולות טרור נמשכות, מכיוון שבעצם לא קיים שום דבר שהובטח על-ידי אש"ף; מכיוון שאפילו בנושאים העקרוניים, כמו שינוי סעיפים באמנה הפלשתינית, לא נעשה דבר. מצד שני, גם אנשי אש"ף אינם מרוצים. הם רוצים את כל יהודה ושומרון. והם הודיעו שהם רוצים את ירושלים וכו' וכו' – אני לא רוצה לחזור על מה שנאמר פה פעמים רבות – ובאמצע עומד מר רבין ומסביר בעצם את הקו של אש"ף. הוא מסביר שחייבים להמשיך בשיחות ולא משנה מה קורה בשטח, לא מעניין אותו מה קורה בשטח. על כך אני מתרעם.

ממשלת רבין צריכה להבין, שאותה פעילות של ה"חמאס" לא תיפסק גם אם צה"ל יצא מעזה וגם אם יהיו 10,000 שוטרי אש"ף או 20,000 שוטרי אש"ף. אותה ממשלה צריכה להבין שגם היום, בעצם ימי השיחות בטאבה, יש בשטח מלחמה על הישגים.

לכן אש"ף יושב ומחריש. לכן אש"ף לא יוצא כנגד פעולות הטרור ולכן ה"חמאס" ימשיך לפעול ויפעל ביתר שאת, בעיקר כשידוע שכל פעילות היום לא בהכרח גוררת עונש. ואם יש עונש, יש סיכוי רב מאוד שאותו עונש יבוטל בעוד חודש, בעוד חודשיים, בעוד שלושה חודשים, אולי בעוד חצי שנה או שנה.

אני חוזר וקורא, כמו שקראתי בעבר, לעצור את התהליך היום, לבדוק את הנושא הביטחוני, שלא נבדק, והודו שהוא לא נבדק, לבדוק את הנושא הכלכלי, שלא נבדק.

### **אורי אור (העבודה):**

את זה רוצה גם ה"חמאס", לעצור את התהליך.

### **גונן שגב (צומת):**

אתה לא מסוגל להמשיך עם התהליך. אתה לא מסוגל, זאת עובדה. אני לא עושה אותו. אתה ממשיך בתהליך והרצח ברחוב נמשך.

שוב, אני קורא לעצור את התהליך. לא אמרתי להפסיק אותו. יש הבדל סמנטי אדיר בין לעצור לבין להפסיק. אני קורא לעצור, הכוונה לעצור ולבחון האם התהליך מתקדם בכיוון שרציתם, האם השגתם מה שרציתם עד השלב הזה, ואם כן – תמשיכו. איש לא בדק, חוץ מההודעה של ראש הממשלה, שאכן כל יום מתגלות המון בעיות, שלא יודעים כל כך איך לפתור אותן וייקח זמן עד שתיפתרנה.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אם נעצור את התהליך, אם יסתבר שהטרור פחת ואם יסתבר שהכול מתקיים, אתה תתמוך בהסכם?

### **גונן שגב (צומת):**

אני מודיע מעל במה זו שאמרתי, גם בכלי התקשורת וגם במרכז מפלגתי, שאני לא מתנגד עקרונית לתהליך.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

למה הצבעת נגדו?



**היו"ר ר' אדרי:**

אתה סיימת, אדוני.

**גונן שגב (צומת):**

אם תרשה לי, אני אענה לו.

**היו"ר ר' אדרי:**

הוא לא ביקש רשות ואתה לא קיבלת רשות.

**גונן שגב (צומת):**

לא קיבלתי רשות?

**היו"ר ר' אדרי:**

לא.

**גונן שגב (צומת):**

אני אסכם בשניים-שלושה משפטים.

הצבעתי נגד, כי חשבתי שהתהליך מסוכן. עובדה, שכל מה שאמרתי אז קורה היום בשטח. התהליך לא היה סגור, אבל אחרי שהוא נחתם קמתי ואמרתי: ניתן צ'אנס ונראה איך הוא מתקדם. היום אתם רואים שהוא מתקדם בכיוון לא נכון. תהיו היום אמיצים, תעצרו, תבחנו. לא יקרה שום דבר, אחרי 100 שנות טרור ומלחמות, אם זה יחכה עוד חודשיים, עוד שנה, עוד חצי שנה, כדי שבאמת יהיה תהליך אמיתי ולא תהליך זמני שייגמר במצב קשה הרבה יותר מהמצב שהתחלנו בו.

**היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת גונן שגב. רשות הדיבור לחבר הכנסת טלב אלסאנע, שגם הוא מעלה את ההצעה בנושא רצח חיים מזרחי. בבקשה, אדוני.

### **מנחם פרוש (יהדות התורה):**

מי אחריו?

### **היו"ר ר' אדרי:**

אחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש.

### **טלב אלסאנע (מד"ע):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת גונן שגב אומר – לעצור את התהליך ולשקול אותו מחדש, כאילו לא היתה עצירה של התהליך במשך 25 שנים וכאילו לא היתה אפשרות לשקול. מה ראינו במשך כל התקופה שבה לא היה תהליך שלום? האם היה שקט? האם הפלשתינים כל כך אהבו את הכיבוש הישראלי? האם הם אמרו: אנחנו נהיה נחמדים, מפני שטוב לנו תחת הכיבוש? הרי ברור מאליו שאנשים הנתונים תחת הכיבוש יתנגדו לו. זו אקסיומה. זה לאורך כל ההיסטוריה.

הבעיה היא לא מקרה של רצח כאן או רצח שם. הרי כשם שיש נרצחים יהודים יש גם נרצחים ערבים.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אתה מגנה את הרצח? אתה מגנה את הרצח? תענה ברור.

### **טלב אלסאנע (מד"ע):**

אתה אל תבקש ממני שום דבר. אני אומר מה שאני רוצה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני חושב שבמקרה זה השאלה היתה לגיטימית. אתה יכול להשיב ואתה יכול לא להשיב. במקרה זה השאלה היתה במקומה.

### טלב אלסאנע (מד"ע):

אני אתייחס לזה. הבעיה איננה מקרה רצח בצד היהודי או בצד הפלשתיני. שני העמים, שני הצדדים משלמים קורבנות מדי יום ביומו, ולא צריך להתייחס רק לצד אחד. לא אחת עליתי וגינתי, ואני חוזר ומגנה את מקרה הרצח של חיים מזרחי, זיכרונו לברכה. אני רק רוצה להוסיף – – –

### רחבעם זאבי (מולדת):

תענה על שאלתי.

### טלב אלסאנע (מד"ע):

לא, לא, זה לא בזכותך. אם אני לא רוצה, זה לא יעזור לך. יש הרבה דברים שתפיסת העולם שלך לגביהם תוליד רק לעיי חורבות, לדברים האבסורדיים שבעולם, לזה תביא השקפת העולם הגזענית שלך.

מקרה רצח הוא מקרה רצח וזה מעשה נפשע. שפיכות דמים היא מקרה טרגי, בין שהקורבן הוא ערבי בין שהוא יהודי. לכן צריך לגנות את זה בכל מקרה, גם כאשר הקורבן הוא ערבי וגם כאשר הקורבן הוא יהודי. לא צריך להתייחס לזה רק כשהקורבן הוא יהודי ואז לקום ולהשתולל ולהקים צעקה. המקרה הוא תוצאה של משהו, הוא לא הבעיה עצמה או שורש הבעיה אלא הוא תוצאה של בעיה, הוא תולדה של הבעיה, של הכיבוש. הבעיה היא הדיכוי של עם אחר.

אני לא שמעתי כאן, מחברים שדיברו לפני, התייחסות למעשים של פורעי חוק, למעשים של מתנחלים שנכנסים לרמאללה ושורפים בתים, שורפים רכבים ומבעירים צמיגים, וכל זה בחסות המשטרה. אני רוצה לשאול, מה היה קורה אילו היו ערבים מחברון פולשים לקריית-ארבע ועושים אותו מעשה, כמה ערבים הרוגים היו? כמה פצועים? כמה עצורים? מדוע כשזה מצד המתנחלים, העצורים משתחררים למחרת – – –

### גונן שגב (צומת):

— — —

### טלב אלסאנע (מד"ע):

זו דמגוגיה שלך. מי שהצליח לצלם את מבעירי הצמיגים, מי שהצליח לצלם אותם כשהם אוחזים נשק בצורה מאיימת ושורפים רכבים, אותו אדם יכול היה גם לעצור אותם ולהעמיד אותם לדין, כמו שנוהגים כשערבים, בצדק ובזכות עושים את המעשים האלה כשהם נאבקים נגד הכיבוש.

כשיש שליטה של צה"ל בגדה המערבית וברצועת-עזה, אין אפשרות להטיל את האחריות על אש"ף. אש"ף לא שולט שם. המשטרה הפלשתינית לא נכנסה לשטח. אם רוצים להעמיד את ההסכם במבחן, צריך לממש אותו, היינו צריך שתהיה נסיגה מלאה של צה"ל מהשטחים.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת אלסאנע, זמנך תם, נא לסיים.

**טלב אלסאנע (מד"ע):**

היתה הפרעה.

**היו"ר ע' עלי:**

נא לסיים. יש לך עוד חצי דקה לסיים; חצי דקה לסיים. גמרנו. יש לנו יום ארוך עם סדר-יום עד חצות.

**טלב אלסאנע (מד"ע):**

לדעתי, יש לפעול להפסקת מעשי הרצח משני הצדדים, יש לפעול למימוש – – –

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

— — —

**טלב אלסאנע (מד"ע):**

כשהמתנחלים משתוללים, עומדים ושורפים, זה לא דבר נורא? זה דבר אנושי והומני? צריך לחכות שיהיו מקרי רצח? צריך להפסיק את כל הפעילויות האלה.

אני לא מבחין בין דם לדם ואני לא עוסק בסמנטיקה. יש לפעול להפסקת שפיכות הדמים בשני הצדדים, יש לפעול למימוש תהליך השלום במלואו. יש לפעול לשחרור האסירים הפלשתינים. יש ביניהם כאלה שהם בעד ההסכם, שרוצים לתרום למען מימושו, ויש להם עמדה חזקה בתוך השטח. לדעתי, אין להם מקום בבית-הסוהר בשלב זה.

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש לסיים. תודה רבה. חבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו – חבר הכנסת אורי אור. לרשות כל נואם עומדות שבע דקות. סדר-היום שלנו עמוס. נא לעמוד בלוח הזמנים.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות עד שהנואם יגיע לדוכן ולשלוח מכאן ברכות חמות לכל ראשי הערים שנבחרו ברחבי הארץ ולכל חברי מועצות הערים שנבחרו. אני מאחל להם שיוכלו לנהל את הערים בצורה יעילה, טובה, נכונה וחסכנית לטובת תושבי מדינת ישראל והשלטון המקומי. אני מבין שאני יכול לעשות זאת בשם כל הכנסת.

## **קריאה:**

ולראשי המטות.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

ברכות לכולם, חוץ מאחד.

## **מנחם פרוש (יהדות התורה):**

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה להביע ברכה לאחד מאתנו כאן בכנסת, חבר הכנסת אהוד אולמרט, שזכה אתמול להישג מרשים בהיבחרו ברוב עצום לכהונה הרמה – ראש עיריית ירושלים. יזכה לשמור על קדושת ירושלים ושלמות ירושלים.

יסלח לי היושב-ראש אם אשתמש בהזדמנות זו שאני נושא את דברי בכנסת ואביע תדהמתי ומחאתי על הדברים התמוהים והחמורים שהתבטא שר הבינוי והשיכון, מר בן-אליעזר, ביחס אלי, כאילו רימיתי אותם במשא-ומתן בעניין ראשות עיריית ירושלים. האמת היא, כי אלה שמסרו לו האינפורמציה, הם אשר רימו אותנו, הולילו אותנו שולל עד ליומיים לפני הבחירות. האיומים של שר הבינוי והשיכון לא מפחידים אותנו, רק מחזקים אותנו במהלכים שלנו להוכיח למפלגה העבודה, שהזלזול בנו, ההתעלמות מאתנו, לא השתלמו להם ולא ישתלמו להם.

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

מה כל זה שייך – – –

## **מנחם פרוש (יהדות התורה):**

חבר הכנסת זוילי חרג גם הוא אתמול בהגבתו בהתייחסו לאגודת ישראל. כאן לא המקום להתווכח ולהוכיח, אבל יהא ברור לזוילי ולראשי מפלגת העבודה, אם ימשיכו להתייחס לאגודת ישראל, ליהדות התורה, כפי שהתייחסו בשנה וחצי מאז עלו לשלטון, ואם לא ילמדו לקח לשנות יחסם, יעמדו לפני הפתעות רבות בטווח קרוב ובטווח רחוק – – –

## **מיכה גולדמן (העבודה):**

— — —

## **מנחם פרוש (יהדות התורה):**

יהדות התורה, כעם ישראל, ככל אשר יענו אותם כן ירבו וכן יפרצו, בעזר השם.

ועתה לנושא העצוב, רצח הקדוש חיים מזרחי וההתבטאויות והמעשים שבאו בעקבותיו. כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, איך נאמר באיוב? – "עוד זה מדבר וזה בא". באכזריות מזעזעת נרצח חיים מזרחי, השם ייקום דמו, ליד בית-אל. וזה היה ימים אחדים אחרי הרצח האכזרי, רצח שני החיילים, השם ייקום דמם, ברצועת-עזה.

אני רוצה להביע השתתפות בצער המשפחות השכולות. עמכן אנחנו בצערך הגדול, צערנו הגדול. קשה לנחם ולהתנחם. המקום ינחם אתכן ואת כולנו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא נוסיף לדאבה עוד.

לצערנו הגדול, כמעט שאין עובר יום, ובהחלט לא עובר שבוע, ללא מעשה רצח. ומתי זה קורה? כאשר יושבים עם אש"ף ומחזירים ומחזירים. השאלה שיש לשאול: אחרי כל מה שיחזירו, מה יישאר לנו?

ואני רוצה לשאול: תגידו, האם יש כאן חלוקת עבודה – אש"ף משוחח על ביצוע ההסכם, שיוביל, לפי הכרזותיהם, למדינה פלשתינית, וה"חמאס" ממשיך לרצוח? האם אפשר לומר שאש"ף לא עושה פיגועים ו"חמאס" כן? הרי כל מחבל מאש"ף יכול להחליט בכל רגע שהוא כאילו עובר ל"חמאס". אש"ף אפילו לא מוכן לגנות את מעשי הרצח; הדבר הנורא ביותר הוא זה, שלא מוכנים אפילו לגנות.

ואנחנו ניקח רק את הימים האחרונים. בימים האחרונים הולכים וגוברים הפיגועים, שלא היו כדוגמתם בתקופה האחרונה. אביא רק דוגמה מיממה אחת: יריות על מחנה צבאי ליד קריית-מלאכי, זה היה ביום שני בערב. יריות על פועלים בגוש-קטיף, זה היה ביום שני בערב. מכונית תופת ליד שילה, יום שלישי בערב. זה נקרא שהפיגועים הופסקו? ואנחנו נמשיך להחזיר? כמה נחזיר? מה עומדים להחזיר?

שחררו כ-700 אסירים, ומי יודע אם הם לא לקחו בעצמם ולא ייקחו בעצמם חלק בפיגועים?

מכאן אני רוצה לעבור ולהתבטא בצער רב על ההתבטאויות של ראש הממשלה. לצערי הרב, ההתבטאויות האלה גרמו כאב גדול, כאב גדול לכולנו. ה"חמאס" מפריע לשלום מצד זה והקיצונים היהודים מצד שני? האם אפשר להשוות? לא לחינם קמה סערה, והסערה היתה גדולה בעקבות הדבר, עד שנאלץ ראש הממשלה להזדרז ולהבהיר, שלא לזה בדיוק התכוון. אבל ההתבטאות היתה אומללה.

ואני לא יודע מה קורה בזמן האחרון לראשי מפלגת העבודה, שהם נכשלים בהתבטאויות, אם זה ההתבטאויות האלה של ראש הממשלה, או ההתבטאויות שאמרת בראשית דברי, שגם הן פוגעות ולא גורמות, כמו שאומרים, לאווירה שקטה במדינה.

חסימת כבישים וצמתים על-ידי מתנחלים, אינתיפאדה יהודית, נכון, ללא כל ספק, זה אסור, אסור שאנחנו ניקח את החוק לידיים. אבל מאידך גיסא נבין גם את מצב רוחם של אלה שיושבים בהתנחלויות. חוסר הביטחון שלהם בגלל המחבלים מביא אותם להתפרצויות. הם לא יכולים לעמוד מן הצד ולראות את מעשי הרצח בזה אחר זה.

כל אלה, רבותי, נראה את המצב כמות שהוא, הם תולדות של ההסכם, שמלכתחילה הזהרנו שהוא לא טוב ואפילו מסוכן, ואנחנו עוד לא יודעים עד כמה הוא מסוכן, מפני שאין לפנינו עד היום ההסכם הזה במלואו, מה עוד ימלאו ב-90% של ההסכם, שלא מילאו את הפרטים בהם. מי יודע מה עוד נכון לנו בימים הבאים, אם לא נדע לדרוש, לפני כל דבר, הפסקה מוחלטת של מעשי טרור, ולא משנה של איזה ארגון מחבלים. לא ייתכן להמשיך לשחרר אסירים או לעשות מחוות אחרות כל עוד ממשיכים לרצוח.

אני רוצה לסיים במה שהתחלתי, ללא כל ספק, המהפך שחל אתמול בירושלים נותן לנו תחושת ארגעה באשר לשלמותה של ירושלים.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת מנחם פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת אורי אור.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

בושה וחרפה, אולמרט יציל את שלמותה של ירושלים. טדי קולק לא שומר על שלמותה של ירושלים?

**היו"ר ע' עלי:**

חברי הכנסת, אנחנו לא עוסקים כרגע בנושא ירושלים. רבותי, חברי הכנסת, אל תגררו אותי להגיב בעניין הזה. אני חושב שאתם מכניסים לעצמכם כל הזמן גול עצמי. תלמדו משהו מהשרה אלוני. אתם מכניסים לעצמכם כל הזמן גול עצמי. מספיק עם זה.

### **אורי אור (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אגודת ישראל, אתם מפריעים לדבר. יהדות התורה, אתם מפריעים לי לדבר. מילא בחרתם, אתם גם מפריעים לי לדבר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כולנו, הדוברים היום, בעצם נרשמנו והתכוונו לדבר על הרצח של מזרחי. ואני רוצה לומר, שההיתממות של כמה מהדוברים לפני מדאיגה, אבל ברורה בהחלט.

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, סליחה. חבר הכנסת גולדשמידט, אני מאוד מבקש, אתה בדרך כלל חבר כנסת מנומס. מה קורה לך היום?

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אחרי שנה בכנסת.

### **היו"ר ע' עלי:**

אני מבין שהכישלון הזה כל כך צורב. צריך לדעת להשלים עם זה.

### **אורי אור (העבודה):**

חבר הכנסת רחבעם זאבי, חבר הכנסת גון שגב, יש ויכוח בינינו, אני מבקש, גם אתם מנצלים את מה שקורה לצורכי הוויכוח. יש דרך שונה מזו שחבר הכנסת גון שגב מאמין בה ודרך שונה מזו שאני מאמין בה. הדרך שאתם מדברים עליה – אני עוד לא רואה אותה. הרי הליכוד, המנהיג שלכם, עדיין לא בא עם דרך אחרת. לסיעת מולדת יש דרך. האפוזיציה לא אימצה דרך והיא עדיין מתלבטת בדרך.

### **גון שגב (צומת):**



מפלגת השלטון... זאת דרך? דרך חתחתים.

### **אורי אור (העבודה):**

לנו יש דרך, והיא איננה מוצאת חן בעיניך. אני אחדד לך את הדרך. שמעתי ואני רוצה לענות לך, ידידי. שואל חבר הכנסת מיכאל איתן: מה הקו של הממשלה? הקו של הממשלה הוא המשא-ומתן וההסכם. לפחות חבר הכנסת רחבעם זאבי הגון והוא סופר את מקרי הטרור שהיו לפני ההסכם ואחרי ההסכם. אפשר לחשוב שהטרור התחיל, אצל חבר הכנסת גונן שגב, ידידי, בתקופת המשא-ומתן. היה טרור, יש טרור ונלחמים בטרור. אף אחד לא הרפה את ידו לרגע אחד מהמלחמה בטרור. כל תוכנית אחרת שאיננה קובעת הפרדה בין מרבית הערבים למרבית היהודים תביא והביאה ליותר טרור.

### **גונן שגב (צומת):**

מרבית היהודים...

### **אורי אור (העבודה):**

תקשיב עכשיו ואל תפריע לי.

שר החקלאות שלך, שהיה בממשלה הקודמת – לזכותו של חבר הכנסת רחבעם זאבי ייאמר שהוא יצא מהממשלה, אבל לשר שלך, שהיה בממשלה הקודמת, היתה מלחמה והיה טרור. כל הצעדים שאתה מונה, מדוע היא לא עשתה אותם? משום שהיא לא יכלה לעשות אותם. אל תיתממו בבקשה ותגידו: אין תוכנית. מצד אחד יש תוכנית, אבל כאשר היא מתבצעת – היא איננה מוצאת חן בעיניכם.

מה שראש הממשלה התכוון לו, ועל כך יצא קצפו על חלק מהאנשים, וזה בא גם לידי ביטוי פה, ואמרתי לך זאת – מי שאינם רוצים הסכם הם אלה שיושבים באגף הזה, לרבות אתה ולרבות אחרים; וה"חמאס" לא רוצה הסכם, ואירן לא רוצה הסכם. אל תעשה כך עם היד. כל מי שאומרים להפסיק את השיחות כתוצאה מהטרור הם אלה שעושים אותו, וגם אתם, שסובלים פה כמוני, ואינכם מביאים פתרון.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מיכאל איתן, זו היתממות לומר, ואני אומר באחריות, שהמתיישבים לא מנצלים את האירועים האלה לצרכים פוליטיים. הם מנצלים, הם ניצלו והם ינצלו בעתיד. אני אומר פה, שהם גורמים לעצמם ולעניין שהם נלחמים למענו נזק אדיר. מי ששורף מכונית של אדם חף מפשע איננו רוצה לחיות אתו בשקט. מי שביום שההנהגה ביש"ע מחליטה על חסימת צירים לוקח משאיות ערביות של חפים מפשע, מנקב את צמיגיהן וסוגר את כביש חוצה יהודה ושומרון – איננו רוצה שום חיים משותפים עם ערבים. היות שאני יודע שאין חיים משותפים, אני מחפש להפריד.

### גון שגב (צומת):

אבל, מי שרוצח יהודים רוצה חיים משותפים?

### אורי אור (העבודה):

גם הוא לא רוצה. אתה מתחבר עם מי שרוצח. תעשה הפרדה. לא כולם רוצחים, כמו שאני אומר שלא כל המתנחלים שורפים. אני עושה הפרדה ואתה עושה הכללה.

### גון שגב (צומת):

לפחות לגבי הרצח של סוחר הקרקעות יש קונסנסוס מלא בקרב ערביי יהודה ושומרון, שאכן זו הדרך להיפטר ממנו... זה קונסנסוס בגדה.

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גון שגב, דיברת שבע דקות, אמרת את מה שהיה על לבך, אני מאוד מבקש.

### אורי אור (העבודה):

לכן אני אומר, שהמתיישבים ביהודה ובשומרון עושים נזק לעניין שעליו הם נלחמים בחירוק שיניים. הם עושים נזק אדיר. לא פלא שהם לבדם מופיעים בכל ההפגנות ובכל העצרות האלה. משום שילדים, חיילים וחיילות, שיוצאים לפזר אותם במקומות האלה, והרבה שנים חלקם, קבוצות קטנות, יורקים על חיילים. והרי אני יודע מה שאני אומר. אותם מתיישבים ניסו זריקות אבנים בתקופות של שקט בשביל לסגור צירים. אינני מדבר על ערבים שעושים אותו דבר. אני מדבר על קבוצת אנשים שאומרת שהיא רוצה לחיות בשלום עם שכניה, והיא איננה רוצה.

כל מה שהתכוון לו ראש הממשלה בנקודה הזאת, אדוני, הוא שמתנגדי ההסכם, אלה שנוקטים טרור, ומתנגדי ההסכם אצלנו נאחזים באותם מקרים לצורך העניין הזה.

בזמן שנותר לי אני רוצה להעיר הערה אחת. חבר הכנסת רחבעם זאבי, כל מי שלוחם באמצעים הרגילים והדמוקרטיים המקובלים עלינו – מקובל עלי. לא הבהילו אותנו אלה שחתמו נגד שירות בלבנון. עם ישראל, צה"ל וממשלת ישראל טיפלו בעניין. לכן לא סרבנים מהצד הזה ולא סרבנים מהצד הזה יקבעו את הקו ואת הפעולות של ממשלת ישראל ושל צה"ל.

לשמחתי אני אומר, שלאחר 45-46 שנות עצמאות, זאת קבוצת שוליים במדינת ישראל – גם הסרבנים מפה וגם הסרבנים מכאן. אני פונה אל אלה, כמו שפניתי אל אלה אז, בתפקידי הקודמים:

צה"ל הוא אחד הגורמים ששומרים על השלשלת הזאת של מדינת ישראל, שעדיין יש בה הרבה מאוד ניגודים. יש ניגודים בין חילונים לדתיים, מזרח ומערב, ואנשים משנים קבוצות. כל הסרבנים בזמן מלחמת לבנון – וגם אם תהיה פה, ואני מקווה שלא נצטרך, איזו פעולת סירוב – אסור להם שיפגעו במה שקושר את כולנו ביחד.

לכן אני מציע שאנחנו פה ננמיך את הפרופיל ולא ניתן לקבוצות שוליים מעמד שלא מגיע להן.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני פונה גם למתיישבים ביהודה ובשומרון ואומר להם: לא כדאי לכם לנצל כל מקרה, כמו שהיה אז בדרכים, כפי שעשיתם בשבועות האחרונים.

ולממשלת ישראל – אני חושב שהקו של מלחמה בטרור תוך כדי משא-ומתן הוא הדרך היחידה, וזה האור האמיתי בקצה המנהרה הזאת. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת אורי אור. משיב סגן שר הביטחון, בבקשה.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אף שאחרי הוויכוח הסוער זה עלול להישמע כמעט בנאלי, בכל אופן אני רוצה לחזור ולהביע תנחומים למשפחת מזרחי, מפני שאת האבדה הזאת – יהיו הוויכוחים אשר יהיו – אי-אפשר להחזיר. אם אומנם נזכור כולנו את האמת הפשוטה הזאת, אני מעריך שנמצא גם את הדרך הנכונה לתת פתרונות לנושא הכאוב הזה.

עלו בדיונים כמה נושאים וכמה בעיות. אני רוצה להבהיר כמה מהם על-ידי הדגשה מיוחדת. לפי מיטב המידע שיש לנו מכל קהילת המודיעין וזרועות הביטחון – אין מחתרת. אני לא יודע אם תהיה. כל זרועות הביטחון קשובות מאוד לסוגיה הזאת. כל דיבור נוסף בעניין הזה הוא מיותר. אף אחד בכנסת איננו רוצה מחתרת, ולכן אין פה מקום לפעולת הסברה או תעמולה זה כנגד זה. אין מחתרת ואנחנו קשובים מאוד ורגישים מאוד לסוגיה הזאת. נסתפק בעניין הזה.

התבטאויותיו של ראש הממשלה וההסברים שהוא עצמו נתן מדברים בעד עצמם. יש כאלה שרוצים לקבל, יש כאלה שמסיבות שונות לחלוטין לא רוצים לקבל. אני רק רוצה להזכיר, שמה שקובע הוא המדיניות, המדיניות המכוונת על-ידי ראש הממשלה ושר הביטחון. כאשר אירע הרצח המתועב הזה, כל זרועות הביטחון פעלו במלוא עוצמתן – ואין טעם כרגע לחזור לפרטי הפרטים – על מנת לאתר, ואני מניח שגם נאתר את מי שפוגעים בנו פיסית ואת מי שגם רוצים לפגוע בתהליך השלום ולעצור אותו.

ובכן, חשבתי שמחובתי להבהיר, שמעבר לוויכוח המילולי המפורט הזה לגבי הצהרותיו של ראש הממשלה, צריך לזכור שבפועל כל כוחות הביטחון עשו את המקסימום הנדרש – עשו, עושים ויעשו,

על מנת להבטיח ביטחון בכל החלקים של ארץ-ישראל, בכל מקום שבו נמצאים יהודים, בכל מקום שבו נמצאים מתיישבים. זו אחריות הממשלה, ואת האחריות הזאת אין כוונה לחלק עם מישהו אחר, בוודאי אין כוונה שלא לממש.

חברי הכנסת, מפה אני עובר לנושא המרכזי, אשר הוא בעצם עמד לדיון בשעות האחרונות, האם הכיוון של הממשלה, הדרך שבה צועדת הממשלה, האם הדרך הזאת היא הנכונה, היא ההכרחית, היא בת-סיכויים, או האם היא אסון.

לא צריך ללכת הרבה שנים אחורה כדי להוכיח, שתמיד היו חברי כנסת בעלי השקפות שונות, אשר לא האמינו בהסכמים בכלל, בכלל ככלל, מתוך הנחה בסיסית שבינינו לבין שכנינו לא יכול לשרור אמון ולא יכול לשרור דו-קיום. עד כדי כך העמדה הזאת היתה קיצונית אצל חלק מחברי הכנסת, שאפילו על הסכם כמו שהיה בלבנון, שעליה איש לא טען שהיא חלק מישראל, ואיש לא הציע שאנחנו נתנחל בה ונשב בה כאילו היתה חלק מישראל, גם שם התנגדו להסכם. וזו, חברי הכנסת, השאלה העיקרית: מאמינים או לא מאמינים באפשרות שמדינת ישראל תחיה עם שכניה בשלום?

איש לא טוען שזו מלאכה קלה ואיש לא טוען שאפשר להגיע לשלום ללא מכאובים. אבל, חברי הכנסת, וציין זאת חבר הכנסת אורי אור לפני, ואני מזכיר אותו כי הוא היה אלוף בצה"ל, ויודע את זה היטב ידידי חבר הכנסת זאבי, שהיה אלוף בצה"ל – הטרור בצורותיו השונות ליווה אותנו כל השנים, לפני מלחמת ששת הימים ואחרי מלחמת ששת הימים, והשאלה היא, האם כתוצאה מכל מה שקרה אנחנו מגיעים למסקנה שזו התנצחות תמידית.

גם אני שירתתי בצבא, גם אני נלחמתי בטרור. לשמחתי הרבה, אני מאמין ראשית כול בעוצמתה של מדינת ישראל, שהיא תנאי לכל מערכת דו-קיום כזאת או אחרת בינינו לבין השכנים.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

ראית מה קרה ביום כיפור.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני מעריך את עוצמתה של מדינת ישראל, ואני יודע שבעוצמה כזאת אנחנו יכולים להתקדם לא לעבר מלחמות הכרחיות כביכול, אלא לעבר ניסיון של שלום.

לכן, אני יכול להבין שאתם, חברי הכנסת, בדברים שלכם מעלים את מעשי הרצח הפוקדים אותנו עכשיו, ואני לא צריך להוסיף: המאוד מכאיבים והמאוד מרגיזים, אבל, חס וחלילה, אל יעיבו הרגשות האלה על היכולת ארוכת הטווח של מדינת ישראל לחיות בשלום.

גם חיים מזרחי, זיכרוננו לברכה, גם חיילים וגם אזרחים אשר נפלו ונופלים עכשיו, כל אחד מהם מחזק את החובה שלנו לעשות את כל הניתן על מנת לשים לזה קץ. על זה הוויכוח הפוליטי, הוא לגיטימי, אבל בוודאי לגיטימי לעשות ניסיון להגיע לשלום.

במקביל, אני חייב לחזור ולציין את זה, מערכת הביטחון עשתה, עושה ותעשה כל הניתן על מנת לתת ביטחון שלם ומלא לכל האזרחים שלנו בכל פינה ובכל שעה. זה לא היה קל מעולם, זה לא קל היום, אבל אנחנו נצמד בשני הנתיבים האלה: בנתיב הביטחון העכשווי ובנתיב השלום והביטחון גם להיום וגם לעתיד, ואני מקווה ומאמין שאין פה רק דמיון שווא אלא יש פה שילוב של השקפת עולם עם אמונה בעתידה של מדינת ישראל, בשלום.

אני מציע שכל ההצעות שעלו פה היום יועברו לדיון מפורט יותר בוועדת החוץ והביטחון.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לסגן שר הביטחון. יש הצעות נוספות. חבר הכנסת גולדשמידט מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פורז.

**אברהם פורז (מרצ):**

הוא רוצה להסיר דווקא את הצעתו של חבר הכנסת זאבי.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פורז, הוא נרשם להסיר את הצעתך.

**אברהם פורז (מרצ):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

בפעם הבאה, כדי שתוכל לשאת בזה, תבוא אתו בדברים ותבקש ממנו שיסיר הצעה של מישהו אחר. בבקשה.

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

מובן שזה רק פרוצדורלי, חבר הכנסת פורז.

אני מבקש לנצל את הבקשה שלי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פורז מסדר-היום על מנת לגנות גינוי חריף, ואני לא מוצא מלים בפי איך לבטא את חריפות הגינוי לדבריו של חבר הכנסת פרוש כאן באולם הזה.

חבר הכנסת פרוש, לקחת נושא של רצח חיים מזרחי, זיכרוננו לברכה, הוא אושר כהצעה דחופה לסדר-היום, נושא שמאחד את כל חלקי הבית הזה. ניצלת את נאומך בצורה צינית בחצי הראשון שלו כדי לעשות חשבון פוליטי זול על תוצאות הבחירות בירושלים ועל ההישגים של מפלגתך שם. בושה וחרפה.

## **חיים אורון (מרצ):**

יש לך טעות.

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

ניצלת את הנושא של חיים מזרחי, זיכרוננו לברכה, בשביל לעשות הסדר פוליטי, בשביל לדבר פוליטיקה.

## **גונן שגב (צומת):**

— — —

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

דבר כזה בכנסת ישראל לא עושים, לא בנושא כזה. תתבייש לך.

## **גונן שגב (צומת):**

אתה עושה אותו דבר.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

לא בנושא כזה. תתבייש לך. אתה ביישת את כל הכנסת בזה שניצלת את הנושא הזה כאן.

**דוד מנע (הליכוד):**

---

**מנחם פרוש (יהדות התורה):**

---

**חיים אורון (מרצ):**

הוא לא טעה. זה חשבון פוליטי יקר.

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק. מה קורה כאן?

**מנחם פרוש (יהדות התורה):**

להפסיק לשחק בדם.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני משחק? אתה משחק בדם. בושה וחרפה, תתבייש לך.

**מנחם פרוש (יהדות התורה):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בא-גד מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פרוש.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

---

**גונן שגב (צומת):**

---

**מנחם פרוש (יהדות התורה):**

בשביל לקבל את קולותיהם, אתם לא נותנים להם כספים ייחודיים, אתם נותנים להם תקציבים מאושרים. תנו לנו מה שאתם נותנים לערבים, לא יותר מזה.

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי, תבינו אותם. אני מבקש להפסיק.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי, פורמלית, להסיר את הצעתו של הרב פרוש, ואני מנצל את ההזדמנות לומר לרב פרוש: חזק ואמץ.

**חיים אורון (מרצ):**

ישר כוח.

**יוסף בא-גד (מולדת):**



אני רוצה לומר: אין אדם נתפס בצערו. היה להם אתמול משבר גדול, תחילת נפילה. אפשר להבין את הכעס שלהם.

### **אורי אור (העבודה):**

אל תשמח, בא-גד, אנחנו נשב. אל תשמח.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אתם לא תשבו. הסוף מתקרב, מתקרב יותר מהר ממה שאתם חושבים; העם נגדכם.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

העם אתך.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדשמידט, אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר. אתה היום מפריע יותר מדי.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

ואני רוצה רק לומר: בעניין של הקדוש חיים מזרחי אני רואה איפה ואיפה. כשהמתנחלים זועמים, בצדק, מתנפלים עליהם בצורה קשה, וכאשר קורים אסונות הדברים הם אחרים. יש פה תמונה מעניינת: מול ביתו של רבין, מפקד מרחב דן, תת-ניצב יעקב רז, תופס מפגין בגרונו. זה לא איזה שוטר עלום שם – – –

### **דוד מנע (הליכוד):**

סלח לי, תת-ניצב רז הוא אדם לאומי מאוד, אל תדבר עליו.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אבל אני מדבר על תמונה. תת-ניצב יעקב רז תופס מפגין בגרונו. התמונה היא מחרידה, היא מזכירה לנו תקופה אפלה. אני קורא למשטרה לשנות את היחס למתנחלים, ולכן אני דורש להסיר את זה מסדר-היום.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חבר הכנסת לס מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זאבי. אני מזכיר לחברי הכנסת: הסרת הצעה מזכה בדקה דיבור.

**אורי אור (העבודה):**

יותר מדי.

**יורם לס (העבודה):**

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זאבי, משום שהצעתו מבטאת את הדעה, שאני שולל מכול וכול, שהביטחון נמצא מעל זכויות האזרח. מדינה ששוללת זכויות אזרח, בסופו של דבר תתפרק ותתמוטט.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

איפה מצאת את זה בדברי?

**יורם לס (העבודה):**

מדינה שעושקת את המיעוט – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

איפה מצאת את זה בדברי? תביא סימוכין.

**אורי אור (העבודה):**

הוא מכיר אותך.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

הוא מכיר אותי? הוא מדבר דברים בעלמא.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

הביטחון, בצדק, משעבד את ההליך הדמוקרטי.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת איתן.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אבל לא דיברתי על זה.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת איתן. חבר הכנסת זאבי.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

בכל מדינה מתוקנת בעולם, למען הביטחון מגבילים ומצמצמים את זכויות האזרח.

**יורם לס (העבודה):**

חבר הכנסת זאבי, אני משתמש בזכותי הפרוצדורלית כדי להבהיר לך, שמי שפוגע בדמוקרטיה ובערכיה פוגע בביטחון, ורק מדינה שאלה הערכים שהם נר לרגליה היא מדינה חזקה. לכן, אני מבקש, אדוני היושב-ראש, להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת זאבי.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה, חבר הכנסת לס.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

זה לא מתאים לך, פרופסור לס, זה לא מתאים לך.

### **היו"ר ע' עלי:**

אחרון המציעים – חבר הכנסת חיים אורון, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פורת.

### **חיים אורון (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת, מהטעם המרכזי – ביום ראשון האחרון התפרסמה פטיציה של קבוצת קצינים ואנשי רוח, הקוראת שלא לקיים או שלא למלא פקודות של צה"ל. אני חושב שהנושא רציני וחשוב, ואני מנצל את זכותי לפנות להסיר את הנושא, אבל בעצם מה שהייתי מבקש זה להעביר את הצעתו של חנן פורת – כאחד מראשי מועצת יש"ע, שהתייצבה מאחורי הפנייה הזאת – לדיון, לא לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת אלא לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ולקיים דיון רציני על גבולות הסירוב במדינת ישראל.

### **דוד מנע (הליכוד):**

שולמית אלוני היא אבי אבות הסרבנים.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חבר הכנסת מנע, אני מבקש להפסיק.

אנחנו עוברים להצבעה. אני מבקש לשאול את חבר הכנסת פורז, האם הוא מסכים להעביר את הצעתו לוועדת החוץ והביטחון, כהצעת סגן השר.

### **אברהם פורז (מרצ):**

אני מציע להעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת אלי דיין?

**אברהם בורג (העבודה):**

איננו – לפרוטוקול.

**היו"ר ע' עלי:**

איננו נוכח. חבר הכנסת חנן פורת? אינו נוכח.

**קריאה:**

— — —

**היו"ר ע' עלי:**

הוא אמר שהוא תומך? חבר הכנסת מיכאל איתן?

**מיכאל איתן (הליכוד):**

מסכים.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת זאבי?

**רחבעם זאבי (מולדת):**

מסכים.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת שגב?

**גונן שגב (צומת):**

כנ"ל.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת אלסאנע? אינו נוכח.

חבר הכנסת פרוש?

**מנחם פרוש (יהדות התורה):**

מסכים.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת אורי אור?

**אורי אור (העבודה):**

מסכים.

**היו"ר ע' עלי:**

אני מבין שחבר הכנסת פורז מבקש שנעביר את הצעתו לוועדת הכנסת, שהיא תחליט באיזו ועדה יידון הנושא הזה; כנ"ל לגבי הצעת חבר הכנסת חנן פורת, כך מוסרת לי סגנית המזכיר. שאר ההצעות – נצביע עליהן. כלומר, מי בעד ההצעה להעביר את הצעותיהם של חבר הכנסת פורז וחבר הכנסת חנן פורת לוועדת הכנסת, שתחליט באיזו ועדה הנושא יידון? מי נגד?

## הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת א' פורז וח' פורת לוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת א' פורז וח' פורת

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

### היו"ר ע' עלי:

17 בעד, כמניין טוב, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעות עוברות לוועדת הכנסת, שם יוכרע היכן הן יידונו.

מי בעד העברת שאר ההצעות לוועדת החוץ והביטחון, כהצעת סגן שר הביטחון? מי נגד? נא להצביע.

## הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת א' דיין, מ' איתן, ר' זאבי, ג' שגב, ט' אלסאנע, מ' פרוש וא' אור לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

### היו"ר ע' עלי:

בעד – 12, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעות האלה יועברו לוועדת החוץ והביטחון להמשך הדיון.

## הצעת חוק הכופר (אמות מידה ופרסום), התשנ"ג-1993

### (הצעת חבר הכנסת ג' שגב)

#### היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים להצעת חוק תקנ"ג, הצעת חוק הכופר (אמות מידה ופרסום), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת גונן שגב. בבקשה.

אני מאוד מצטער על כך ששר האוצר לא נמצא באולם המליאה, ואינני רואה בכלל שום שר, וזה הופך בזמן האחרון להיות חלק מההווי של הכנסת.

אני מבקש שסגנית מזכיר הכנסת תודיע ליושב-ראש הכנסת, שאם עד תום דבריו של הנואם לא יגיע לכאן שר, אני אנעל את הישיבה. בבקשה, חבר הכנסת שגב.

#### גונן שגב (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כהקדמה לדברי על הצעת חוק הכופר (אמות מידה ופרסום), התשנ"ג-1993, ברצוני להודיע, שבמחשבה שנייה הודיעה הממשלה שהיא איננה מתנגדת לחוק ודיונים על חוק דומה לשלי מתנהלים בוועדת שרים לענייני חקיקה. אני אהיה שותף לשינויים מעטים בחוק שלי שהם רוצים להכניס, ואני מקווה שלא תהיה עם זה שום בעיה.

#### תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לאור זה תקצר.

#### גונן שגב (צומת):

אני מקצר מאוד.

הכופר הינו מוסד שמשתמשים בו המכס ומס הכנסה כדי לקצר הליכים משפטיים. במקרים שבהם קיימות הוכחות לכך שלא שולם מס או שנעשו עבירות מטבע וכו', קוראים לאדם ומציעים לו לשלם כופר בגובה מסוים במקום ללכת לבית-משפט, בתנאים מסוימים. הבעיה היא, שאין בחוק אמות מידה הקובעות על מי זה חל, למה זה חל, באיזו כמות, באיזה גובה הקנס צריך להיות, כמה פעמים אפשר לעשות זאת וכו'. זה נושא אחד שאני מעלה בהצעת החוק שלי.



נושא שני, חשוב לא פחות, כדי לשמור על היושר הציבורי וכדי שלא לפגוע במוסד הכופר, שהוא מוסד חשוב לקיצור הליכים, אנשים בתפקידים שמוגדרים בהצעת החוק שלי "תפקידים ציבוריים בכירים", תהיה עליהם חובת גילוי הכופר. דהיינו, אם אדם, כמו שגריר שמונה – והיה בג"ץ שהגשתי בנושא – שעומד להתמנות לתפקיד מסוים ונודע שהיתה לו עסקת כופר, הוא צריך לפרט במה דברים אמורים, כדי לתת לממנים אותו את האפשרות להחליט האם למנותו או לא.

אני מבקש שתתמכו בהצעת החוק שלי.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת שגב.

אנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת זיסמן, את המשא-ומתן הקואליציוני עם חבר הכנסת פרוש – לעשות אחר כך.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

איזו קואליציה? אתך יש קואליציה.

**היו"ר ע' עלי:**

בסדר, אני מברך עליה.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

אבל גם אתי, גם אתי.

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי, אנו עוברים להצבעה. אני מבין ששר האוצר תומך בהצעה.

**גון שגב (צומת):**

גם שר המשפטים.

## היו"ר ע' עלי:

שר האוצר ושר המשפטים – טובים השניים.

מי בעד הצעת חוק הכופר (אמות מידה ופרסום), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת גונן שגב – נא להצביע. אני רוצה שהנוכחים ידעו לפחות על מה הם מצביעים. מי שמתנגד, יצביע נגד.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הכופר (אמות מידה ופרסום), התשנ"ג-1993,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה והיא תועבר לוועדת הכנסת, שתחליט באיזו ועדה היא תידון.

## הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקונים שונים), התשנ"ג-1993

### (הצעת חבר הכנסת ג' גל)

## היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים עתה להצעת חוק תתרמ"ט, הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקונים שונים), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת גדליה גל.

ההצעה תנומק מן המקום, כי שר האוצר מסכים לה, נכון?

## **גדליה גל (העבודה):**

נכון.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מביא לקריאה טרומית את הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקונים שונים), התשנ"ג–1993.

אחד התנאים להגברת תחרות בין הבנקים טמון ביכולת של הלקוחות לעבור מבנק לבנק בזמן סביר. זה שנה, בשיתוף עם בנק ישראל ואיגוד הבנקים, מסירים מכשולים ופותרים בעיות.

במסגרת זו מונחת לפניכם הצעת חוק, הקובעת לוח זמנים להחזר שעבודים ומשכונות ללקוח שפרע את חובותיו.

כמו-כן מוצע להשוות מי שנתן ערבות ללקוח עצמו.

הצעת החוק נתמכת על-ידי הממשלה ובנק ישראל, ואני מבקש להעביר אותה להכנה לקריאה ראשונה לוועדת הכספים. תודה רבה.

## **דן תיכון (הליכוד):**

איזו הצעת חוק זו?

## **היו"ר ע' עלי:**

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח).

## **דן תיכון (הליכוד):**

העברה מבנק לבנק?

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

כן.

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי, אנו עוברים להצבעה. נא לשבת.

**דן תיכון (הליכוד):**

רק רגע, אדוני היושב-ראש, תשאל קודם אם מישהו מתנגד להצעת החוק.

**אברהם בורג (העבודה):**

בזמן ההצבעה?

**דן תיכון (הליכוד):**

לא, לפני ההצבעה.

**היו"ר ע' עלי:**

ומה המשמעות? אתה רוצה לדבר עשר דקות?

**דן תיכון (הליכוד):**

אני אדבר בדיוק שתי שניות.

**היו"ר ע' עלי:**

לפי התקנון, אם יש חבר כנסת שמתנגד, יש לו אפשרות לדבר עשר דקות.

**אברהם בורג (העבודה):**

חבר הכנסת דן תיכון, כמה זמן זה שתי שניות?

### דן תיכון (הליכוד):

אתה תראה, אני אהיה קצר.

### היו"ר ע' עלי:

אמרתי, התקנון מאפשר לו עשר דקות.

### דן תיכון (הליכוד):

אני יודע.

### היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

### דן תיכון (הליכוד):

אדוני יושב-ראש הכנסת, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, כנסת נכבדה – – –

### היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני עדיין לא יושב-ראש הכנסת, אני "אדוני היושב-ראש".

### דוד צוקר (מרצ):

כנראה הניצחון שלכם אתמול עלה לכם לראש.

### דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת דדי צוקר, מי שיושב על כס היושב-ראש הוא יושב-ראש לכל דבר.

### היו"ר ע' עלי:

אבל הוא לא יושב-ראש הכנסת, יושב-ראש הישיבה.

### דוד צוקר (מרצ):

יושב-ראש הישיבה.

### דן תיכון (הליכוד):

הוא יושב-ראש הישיבה, והוא מכהן כאן מכוח היותו יושב-ראש הכנסת לצורך העניין. הוא מקבל ייפוי כוח. אבל אל תפריעו לי, כי כבר הייתי גומר.

### יורם לס (העבודה):

כבר עברו שתי שניות.

### דן תיכון (הליכוד):

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, זה חוק טוב, זה חוק מצוין. אבל שאלה לי אליך. מדוע רק החוק הזה? מדוע אצלך בוועדה יושבים חוקים לא פחות חשובים, אולי קצת יותר דחופים, והם אינם מגיעים לסדר-היום?

### גדליה גל (העבודה):

אתה יודע באיזו קריאה ההצעה הזאת?

### דן תיכון (הליכוד):

אני יודע, בקריאה טרומית. אני בטוח שכיושב-ראש, ואני מאחל לך שתמשיך להיות יושב-ראש – אם כי לאחר מה שקרה הלילה אני כבר לא בטוח – אני מבקש שתעשה צדק ותקדם את כל החוקים ללא יוצא מן הכלל על-פי סדר הגעתם.

## היו"ר ע' עלי:

מה קרה הלילה?

## דן תיכון (הליכוד):

יש חוק אחד שלי שעוסק בייעוץ ובניהול תיקים, והוא חוק חשוב ביותר ודחוף פי כמה וכמה ובוודאי לא פחות. אבל, לצערי הרב, אני לא מצליח להכניס אותו לסדר-היום של הוועדה, כי הטענה בכל פעם היא שיש נושאים יותר דחופים.

אני מבקש לשמור על הסדר, גם כשזה עוסק בחוקים של חברי כנסת אחרים. תודה רבה.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון.

אנו עוברים להצבעה. אני מבין שההצעה היא להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים. מי בעד הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקונים שונים), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת גדליה גל? מי נגד?

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 8

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקונים שונים), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

בעד – 8, אחד נגד, אין נמנעים. ההצעה אושרה והיא תועבר לוועדת הכספים של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה.

## **הצעות לסדר-היום**

### **הסברת מדיניות הממשלה בקרב צה"ל**

#### **היו"ר ע' עלי:**

אנו ממשיכים בסדר-היום. הצעות לסדר-היום, מס' 2379, 2389, 2381 ו-2395: הסברת מדיניות הממשלה בקרב צה"ל. חברת הכנסת תמר גוזנסקי, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת סילבן שלום, אחריו – חבר הכנסת זבולון המר, ואחריו – חבר הכנסת חגי מירום. אני לא רואה את שלושת הנואמים הבאים, הם לא נוכחים באולם המליאה. אני מבקש להביא לידיעתם שאנחנו דנים בנושא. לרשות כל נואם יעמדו שבע דקות. בבקשה.

#### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמחה שהדי הסכם השלום, הסכם העקרונות הישראלי-הפלשתיני, מגיעים וחוזרים ליותר ויותר שכבות, מוסדות וארגונים. אני מברכת על כך שצה"ל מצא לנכון להוציא מערך הסברה למפקדים ולחיילים, שהנושא שלו הוא ההסכם הישראלי-הפלשתיני, ההגדרות, המסקנות והתוצאות של אותו הסכם.

אני חושבת שכל ניסיון לומר שהצבא, שהוא צבא העם, צריך להיות כאילו מנותק ממה שקורה בקרב העם, כל הניסיון הזה הוא ניסיון חסר שחר, שאינו מעוגן בהבנה כלשהי של יחסים בין עם, ממשלה וצבא.

במשך כל שנות קיום המדינה העבירו הממשלות השונות בדרכים המקובלות את ההסברה על מדיניותן בקרב מפקדים וחיילים, והדבר הזה חיוני, מאחר שהצבא, מעצם תפקידו ומעצם הגדרתו, כפוף לממשלה, ואם הוא כפוף לממשלה הנבחרת, הוא צריך גם לבצע את ההחלטות של אותה ממשלה.

במהומה שעוררו כמה וכמה מגיבים על מערך ההסברה הזה קרתה ההתפתחות הטבעית, שמי שמתנגד להסכם – גם מתנגד לכל מה שנובע ממנו, לרבות ההסברה לחיילים ולמפקדים. לכן, הוויכוח איננו ויכוח עקרוני, כפי שמנסים לומר, אלא בעצם ויכוח תוכני על מה שנאמר באותה הסברה ומה נקראים החיילים להבין במציאות החדשה.



אני חושבת, שמערך ההסברה הזה צודק בהחלט בהדגישו, שתהליך השלום "עבר את הנקודה של אל-חזור", שבעצם ההסכם בין ישראל לבין אש"ף חל שינוי מהותי ביחסים בין שני העמים, ולכן מדינת ישראל וצבאה צריכים להתאים את עצמם למציאות החדשה.

אשר לניסיון להאשים את משרד הביטחון ואת צה"ל בכך שהם באים כאילו לשכנע את הצבא, את החיילים, לפנות התנחלויות, וכאילו זו אמירה או הסברה אסורה: אני דוגלת בכך שכל חייל, כמו כל אזרח, זכאי וחייב בחשיבה עצמאית, זכאי וחייב בבדיקה של עקרונות, של מדיניות ושל פקודות. וידוע שבמסורת של צה"ל יש הגדרה והבחנה ברורה בין פקודות חוקיות לבין פקודות בלתי חוקיות בעליל.

אני גם חושבת ששמורה לחיילים הזכות להיות בעלי עמדות משלהם, מוסריות, פוליטיות ואחרות, והצבא, כמיטב יכולתו, צריך להתחשב. אבל מה קרה פה? מה שאנחנו עדים לו היום איננו הוויכוח העקרוני, האם יש או אין לחיילים הזכות לחשוב והזכות לדעה משלהם, אלא הוויכוח העקרוני הוא – האם מותר להסית חיילים שלא לבצע פקודה. על כך בעצם עומד הוויכוח כרגע. וכאשר באים נציגים בכירים, נציגים ידועים של "גוש אמונים", של המתנחלים, וקוראים לחיילים ומסיתים אותם לסרב פקודה, אם וכאשר תינתן להם פקודה לפנות התנחלויות, הם עושים מעשה הסתה, שהמערך הזה בא להילחם בו ולהתגונן מפניו.

אלה שסירבו בעבר לשרת בשטחים הכבושים מטעמי מצפון לא קראו לא לשרת בצבא ולא קראו לחיילים להפר פקודה. הם קמו והודיעו: לנו יש דעה אחרת, ואנחנו מוכנים לשלם את המחיר. היה על זה ויכוח ציבורי, אבל אני חושבת שהדברים נמדדים בשני מדדים, בשתי אמות מידה: הראשונה – מה הוא התוכן של הדברים; והשנייה – האם זאת הסתה להפרת פקודה כללית.

מבחינת התוכן, מי שהתנגד לכיבוש, מי שהתנגד לאלימות שהופנתה כלפי הפלשתינים, מי שלא רצה להיות חלק מהכיבוש ושמר על העקרונות האלה והיה מוכן לשלם מחיר – אני מעריכה אותו מאוד.

לעומת זאת, אלה שמסיתים היום מנסים לומר, שכל המעשים שהמתנחלים עושים היום, לרבות חסימת צירי תנועה, הצתת בתים, הצתת מכוניות, לרבות כל ההפרעות וההתפרעויות האלה, הם כאילו דרך חוקית שאסור לצבא ולמשטרה להתערב בה ושהוויכוח פה הוא ויכוח אמיתי, עקרוני, מה הדרך לשלום. להערכתי, בסופו של דבר גם המתנחלים קרובים להבנה שזמנם בשטחים הולך ומתקרב לקצו, אלא שהם מנסים בכוח למנוע את השינוי הזה.

אני קוראת לצבא לאמץ את המערך הזה, להעמיק את החינוך לשלום ולדו-קיום ולראות שאכן במצב החדש, שמוביל למציאות חדשה של שלום, גם לצה"ל יהיו תפקידים חדשים.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – חבר הכנסת זבולון המר.

**סילבן שלום (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשבוע וחצי התבשרנו שצה"ל מתכנן מתקפת הסברה בקרב יחידותיו, כדי להסביר מה הוא בעצם עשה עם ערפאת, ואולי להכשיר את ערפאת וחבר מרעיו. ואת מי שולחים להרצות? את ד"ר יאיר הירשפלד, שאולי מופיע באופן קבוע, כפי שהבנתי לאחר מעשה, אבל הוא האיש שהולך להסביר בקרב יחידות צה"ל מה עושה ממשלת ישראל.

אני רוצה לתת לך, אדוני סגן שר הביטחון, תסריט שיכול היה לקרות, ומה היתה אז התגובה שלכם, ובצדק רב. בוא נניח שממשלת הליכוד היתה בשלטון, והיתה מחליטה באופן דמוקרטי על טרנספר והיתה שולחת את אליקים העצני, את משה לוינגר, בגיבוי של גנדי, לבסיסי צה"ל, להסביר את החשיבות של הטרנספר. מה הייתם עושים אז? הייתם יושבים בשקט? זה היה נראה לכם סביר? ממשלה נבחרת, רוב דמוקרטי. ודאי שלא, הרי הייתם מזעיקים שמים וארץ ואומרים שהדבר הזה הוא בלתי אפשרי לחלוטין ולא ניתן לעשות דבר כזה, ובצדק, כי אם הליכוד היה שולח את אליקים העצני, את משה לוינגר ואת גנדי לבסיסי צה"ל להסביר את הטרנספר שעליו החליטה הממשלה, כל המדינה היתה זועקת. זה אסור, אבל לשלוח את הירשפלד מותר. מחר תשלחו אולי גם את אחמד טיבי, שגם הוא יסביר בבסיסי צה"ל מה החשיבות של הסכם השלום עם ערפאת.

הרי בסופו של דבר, המטרה איננה שהחיילים לא ידעו שום דבר. החיילים הם אנשים מבוגרים, יש להם האינפורמציה שלהם, הם יכולים לדעת בדיוק מה קורה, ובמקרה יושבים עכשיו הרבה חיילים ביציע האורחים. האם הם לא שמעו על הסכם השלום? האם הם לא יודעים מה זה הסכם השלום? צריכים לשלוח להם מסבירים-מטעם שיסבירו להם למה ערפאת הוא בסדר? יש פוליטיזציה גדולה מזאת, אדוני סגן שר הביטחון?

הרי בסופו של דבר, חשבנו שהפוליטיזציה נעלמה מהצבא. אולי היא קיימת ברמות הגבוהות, במלחמות הגנרלים, על המינוי לרמטכ"לות; זה היה קיים וזה יהיה קיים, לצערי הרב, כי זה אולי טבע אנושי, כי תמיד רק אחד משלושה יכול להיות בראש הפירמידה, והשניים האחרים לא בדיוק יכולים להיות בראש, ויש תחרות ביניהם מי יהיה בראש הפירמידה. אבל כל הפוליטיקה בצבא נעלמה מאז החליט בן-גוריון החלטה אמיצה לבטל את המחתרות; או לפחות היא נעלמה למראית עין, והוחלט שיהיה צבא ממלכתי.

אז אני לא רוצה לשמוע שיהיה מסביר משמאל, ותביא גם מסביר מימין. זה לא מעניין אותי. זה לא נחוץ, וזה לא נחוץ. כי בסופו של דבר, אם נלך לפי הסיסטמה הזאת, שיהיה מסביר משמאל ומסביר מימין, הרי היום שר הביטחון הוא מצבע א', מחר שר הביטחון יהיה מצבע ב'. מי יקבע או ישמור שיהיו 50% מכאן ו-50% מכאן? הרי יש כאן פתח בלתי אפשרי, שאם יהיה שר ביטחון מסוג א' הוא ישלח יותר מרצים מסוג א', ואם יהיה שר הביטחון מסוג ב' הוא ישלח מרצים מסוג ב'.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אין דבר כזה, אין מרצים סוג ב'.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אינני מתכוון לסוג ב' במובן שאליו את מתכוונת. אני מתכוון לשר מצבע אחר. את צודקת. אני מדבר על צבע אחר.

אני אומר שלא צריך כלל להשאיר את הפתח הזה לשיקולו של שר הביטחון. ואני חוזר ושואל, מה הייתם עושים אילו שלחנו את אליקים העצני ואת משה לוינגר לבסיסי צה"ל כדי להסביר איזה טרנספר שעליו החליטה, חס וחלילה, הממשלה?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

לא תעשה לנו את זה.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

מה הייתם עושים? מה היית עושה את, השרה אלוני, ומה היית עושה אתה, ידידי, חבר הכנסת צוקר? מה הייתם אתם עושים, ובצדק? הייתם מרעישים עולמות.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אני בתור הומניסט לא הייתי עושה את זה לשום חייל.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אתה כהומניסט לא היית עושה זאת, אז כשאני מוחה היום נגד שליחתו של ד"ר הירשפלד למחנה הצבא, אתם צריכים להגן על העמדה שלי, כי לא ניתן לשלוח את ד"ר הירשפלד למחנות צה"ל כדי להסביר את העניין.

### **היו"ר ע' עלי:**

מי זה?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

ד"ר הירשפלד היה בין הוגי הסכם אוסלו, ביחד עם ביילין וזינגר.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אז גם לביילין אסור?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

ביילין כסגן שר הוא אדם שנושא במשרה ממלכתית, הוא איש ממשלה, ומבחינה זו יש לו אפשרות לתת את ההרצאה שלו. גם חברי כנסת, לגבי דידי, לא צריכים לעסוק בזה. לא צריך לשלוח אותם לשם, שלא יעשו פנלים בצבא, ובסוף עוד יעשו שם קלפי מדגם, כמו שעושים בבתי-הספר התיכוניים, והסוף אינו ידוע. לא צריך ליצור את הפתח הזה, ולא מפני שאני פוחד, ולא מפני שאני רוצה שלחייל יהיה ראש קטן. החיילים פשוט לא צריכים את זה. הם יודעים בדיוק מה קורה סביבם. הם לא זקוקים לזה.

לכן, אני אומר שצריך לעצור את זה בעודו באיבו. כי היום תוציאו הנחיה, כפי שהוציא קצין חינוך ראשי לכל קציני החינוך החיליים, בצורת חוברת – וכשאני הופעתי בתוכנית "פופוליטיקה", רן כהן הביא לשם מייד את החוברת; קשרים יש לו כנראה, ומייד היתה לו החוברת ביד, והוא ניסה לבוא ולהסביר מה זה – היתה הנחיה לכל קציני החינוך בכל רחבי צה"ל להתחיל לתת את הרקע ולהסביר את הסכם רבין-ערפאת.

### **דוד צוקר (מרצ):**

זה עניין יומיומי. אלה תדריכים שמוציאים במשך עשרות שנים – – –

### **סילבן שלום (הליכוד):**

התדריכים היומיומיים יכולים לקרות, התדריכים היומיומיים הם דברים שהם יומיומיים, אבל כששולחים את הירשפלד, חבר הכנסת צוקר, זה משהו אחר. בכוונה נתתי כאן את ההמחשה של לוינגר והעצני, כדי שתבינו איפה אני עומד. הירשפלד נראה לך בסדר, אבל יש חלקים, שאם היו שולחים כאלה ואחרים, לגבי כאלה ואחרים הם לא היו מרגישים טוב. אם היו שולחים את העצני ואת לוינגר, אני לא הייתי מרגיש רע.

### **דוד צוקר (מרצ):**

חבר הכנסת סילבן, השאלה האמיתית היא האם אתה בעד או נגד חינוך פוליטי בתוך צה"ל.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

נגד, לחלוטין.

**דוד צוקר (מרצ):**

בעצם לא חינוך פוליטי, אלא האם אתה בעד האפשרות להביא לשם את קשת הדעות הפוליטיות, או לא.

**סילבן שלום (הליכוד):**

חבר הכנסת צוקר, אם היית שומע אותי מההתחלה היית מבין שאני בעד ניתוק העניין, כי אני לא רוצה שום פוליטיזציה בצבא.

**שרת התקשורת ש' אלוני:**

---

**סילבן שלום (הליכוד):**

יפה. בדיוק עכשיו אני מגיע לנקודה הזאת. הבאת אותי בדיוק לנקודה הבאה שלי. איך זה שאתם, שמוציאים את חב"ד מבסיסי צה"ל, ולא על אמירה פוליטית שלהם אלא בסך הכול בשל שידול להנחת תפילין, בסך הכול בשל שידול להנחת תפילין ולקיום מצוות – – –

**דוד צוקר (מרצ):**

---

**סילבן שלום (הליכוד):**

– – זה אסור לעשות. ועולה לכאן חבר הכנסת חגי מירום – – –

**היו"ר ע' עלי:**

סליחה רגע, אני מבקש להפסיק את קריאות הביניים.

## **סילבן שלום (הליכוד):**

— — — עולה לכאן חבר הכנסת חגי מירום ומסביר בלהט למה צריך להוציא את חב"ד ממחנות צה"ל, שעה שהם בעצם לא אומרים מלה בצה"ל, אלא בסך הכול מבקשים מהחיילים להניח תפילין. ולמה מוציאים אותם? כי הם השתתפו במימון הפגנות. לא מפני שהם מדברים עם החיילים במחנות הצבא, אלא משום שהם עומדים בשער, ולכל חייל שעובר הם מציעים: אולי תניח תפילין. מייד הוצאתם אותם משם, משדה התעופה, מכל מקום. את חב"ד, שלא אמרו שום מלה, הוצאתם. ואת הירשפלד, שאומר דבר ועוד דבר וכפול דבר, אותו אתם כן רוצים להכניס.

אם אתם חושבים שלא צריכה להיות פוליטיקה בצה"ל, ולדעתי אין שום פוליטיקה בשידול להנחת תפילין – אם רק בגלל שידול להנחת תפילין הוצאתם את חב"ד משם, אז על אמירת דברים אתם צריכים לעשות זאת על אחת כמה וכמה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שהממשלה הזאת, שחלק מחבריה ותומכיה אמונים על חופש הדיבור, ובדרך כלל מצדדים בחופש הדיבור ומדברים בעדו, לא יכולה מצד אחד להביא למצב של סתימת פיות מוחלטת כשזה קשור לחב"ד, ואפילו לא בסתימת פה מדובר אלא בעצם נוכחותם ושידולם להנחת תפילין, ובו זמנית לאפשר לאנשים מבית-מדרשה, ואפילו לא מבית-מדרשו של סגן שר הביטחון, כי מדובר בקיצונים שבקיצונים, להיכנס ולדבר במחנות צה"ל.

אני רוצה לסכם את הנושא ולומר שאני נגד כל מעורבות פוליטית בצבא. הצבא צריך להיות נקי מפוליטיקה, הוא צריך להיות נקי מפוליטיקאים שיבואו אליו, הוא צריך להיות נקי מכל מיני הכתבות של שר ביטחון זה או שר ביטחון אחר. היום יעשה זאת שר הביטחון רבין, מחר יכול לעשות את זה שר ביטחון אחר, מזרם שונה לחלוטין.

לכן, כדי למנוע את א', כדי למנוע בעתיד את ב', אתם צריכים להצטרף אלי היום. תודה רבה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת זבולון המר, בבקשה.

## **שרת התקשורת ש' אלוני:**

גם אני מבקשת רשות הדיבור.

## **היו"ר ע' עלי:**

אפשר לך זאת בחפץ לב ובנפש שוקקה. את רוצה לדבר עכשיו? חבר הכנסת המר, האם אתה מאפשר לשרה אלוני להקדים אותך?

## זבולון המר (מפד"ל):

בבקשה.

## היו"ר ע' עלי:

בבקשה, גברתי. בהתאם לתקנון יכול שר להשתתף בדיון.

## דוד צוקר (מרצ):

---

## היו"ר ע' עלי:

היות שהשרה לא קראה קריאות ביניים, כתבתי לה פתק שאם היא רוצה היא יכולה לדבר מעל הדוכן, עם כל הכבוד הראוי. בבקשה.

## שרת התקשורת ש' אלוני:

אני מודה ליושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנקודה שהועלתה כאן ראויה לדיון. אני מסכימה שעמדותיו הפוליטיות של שר ביטחון, שהוא אישיות פוליטית, אינן נושא לדיון בצה"ל.

אני הייתי משנה את הביטוי שהעלה חבר הכנסת צוקר – "חינוך פוליטי", ל"מידע אזרחי". דהיינו, כל הדברים בתחום סדרי שלטון ומשפט, והדברים המשתנים בתחום סדרי שלטון ומשפט, יש להביא בפני הצבא. כל המסמכים שהם בבחינת הסכמים בין המדינה לבין שכנותיה, או בינה לבין כל מדינה אחרת, ראויים שידונו בהם. אז אתה – – –

## סילבן שלום (הליכוד):

אבל לא הפרשנויות.

## שרת התקשורת ש' אלוני:

רק רגע. כאשר אתה מביא מסמך וצריך להסביר אותו, ברור שכל אדם מסביר אותו לצורך זה או אחר. אבל הם הרי לא ישבו ויקראו אותו לבד, אלא יהיה דיון סביבו. על כן, הנושא של הפנלים הוא נושא לגיטימי ונכון, אבל הוא צריך להיות בדיון סביב דוקומנט שיש בפני הצבא. אם אתה לא תעשה פנל לדיון ולהסבר של המסמך הזה, אז יהיה לך מרצה אחד, איש צבא, שהוא יסביר אותו לשיטתו. הואיל ואנחנו מאמינים בדיון ובחופש המחשבה, והם בתוך עמם חיים, ואתה רוצה לתת להם הסבר על דוקומנט מסוים, לדעתי יהיה זה נכון וצודק להביא איש של הליכוד ואיש של המערך, או איש של האופוזיציה ואיש של הקואליציה. אבל זה צריך להיות סביב אירוע וסביב דוקומנט. אני חושבת שזה לגיטימי.

אני ביקשתי רשות דיבור להעיר, מפני שיש נושא אחד שאינך בקי בו. הנושא של חב"ד איננו סביב הנחת תפילין. אנחנו עברנו מערכת ארוכה – כשאתה עדיין לא היית חבר כנסת – של החזרה בתשובה, של אירועים שקרו בחיל-האוויר, של הורים שהתמרמרו וכיוצא באלה, של אנשים שעזבו את הצבא ושל התערבות בחיי הצבא. זה לא רק הנחת תפילין, וגם זה הוא בבחינת שידול, והחוק אוסר שידול. ועל כן, לא הרי זה כהרי זה.

נושא שכדאי לדון עליו הוא אותה מערכת שהצבא מעביר, וחייב להעביר, בתחום סדרי שלטון ומשפט, ובתחום מדיניות שהיא מדיניות של ממשלה – כיצד להעביר אותה. אם נלך לשיטתך, תמיד יובא הצד של הממשלה בלבד. לכן אתה צריך להיות חסיד של הפנל.

## היו"ר ע' עלי:

תודה לשרה שולמית אלוני. תודה גם על ההבהרה שהבהירה.

חבר הכנסת זבולון המר, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, אחרון המשתתפים.

## זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מובן שהיו פרשות דרכים קשות בעבר, שבהן הכרעות היסטוריות נגעו לשורשי החיים שלנו ולא היה אפשר למנוע מחלוקת חריפה בכל פעם שהיתה הכרעה, עד כדי סכנה של קרע לפעמים.

זה היה בפולמוס אוגנדה בזמנו, ובכל פעם שהיתה הסכמה מצדנו לחלוקת הארץ. כך גם בשאלות קשות של זהות יהודית, דתית או חילונית. וגם בשאלה הזאת אנחנו מצויים בתקופה קשה, בדומה לכך.

הוויכוח הציבורי האידיאולוגי נוגע בתהומות המחלוקת ומתייחס לסממאות הגדולות כמו שלום צודק, מזרח תיכון חדש, מלחמה בטרור, כן או לא, הפסקת הטרור, הכרה הדדית, זכויות היסטוריות-



פוליטיות, התיישבות יהודים בארץ-ישראל כולה. כל הדברים האלה מתקשרים בדרך כלל להסדרי הקבע שצפויים בהמשך הדרך, אם אומנם יפעלו הסדרי הביניים על-פי המתווה שלהם.

כיום אנחנו עומדים בפני המציאות האפורה של הסכמים, של סעיפים מעשיים והמשמעות שלהם בשטח. יש פער עמוק בין חזון, או בעיני לפעמים אופוריה, של תומכי השלום ובין המאבק והכאב של מי שאנחנו קוראים להם תומכי ארץ-ישראל, בעת שמתנהל המשא-ומתן המורכב, הסבוך והמפותל על כל פרטי ההסכמים.

יש בציבור שלנו, בוודאי בצה"ל, דעות שונות ומגוונות, ויש מקום להפעיל מאמץ משותף כדי לקרוא את ההסכמים עצמם בעברית, אולי גם באנגלית – הנוסח המחייב הוא הנוסח האנגלי – לנסות להבין את המשמעות של הסעיפים באמצעות דעות שונות משני הצדדים של הוויכוח. יכול להיות שמהלך כזה יכול להביא לוויכוח ולדין יותר ענייניים.

מה שקורה בחוברות האלה שצה"ל מכין עכשיו – זה דבר שונה. לפי דעתי, קודם כול הדבר מקדים את זמנו ולא נוגע לוויכוח שקיים היום. הנאמר בחוברת כאילו מכין את הצבא לפינוי יישובים. אם אני מבין לעומק מהי ההתנגדות החזיתית שעליה מדברת החוברת הזאת – כאילו לא ירצו לקבל את ההכרעה ותהיה התנגשות חזיתית בין קבוצות מיליטנטיות לבין צה"ל – זה בערך המצב שאליו מכינים את המפקדים ואת החיילים בצה"ל.

לכן אצטט, למשל, כמה דברים שאני חושב שלא היו צריכים להיות מובאים היום בחוברות של צה"ל: "לנוכח קיומם של גרעינים קשים בעלי רמה גבוהה של מחויבות אידיאולוגית ושל נכונות לפעילות מיליטנטית, ניתן להעריך שכללי המשחק הדמוקרטיים של קבלת הכרעות – – – והעיקרון של שלטון החוק – יעמדו למבחן – – – שכן תתעצמנה הקריאות לאי-קבלת מרות ואף להתנגדות בכוח למימוש של ההכרעות – – – הם ימצאו את עצמם בהתנגשות חזיתית בין הכרעת רוב דמוקרטית לבין הציונות כפי שהם מבינים אותה וזה ייתן הכשר מצדם" – של המתיישבים – "לשבירת כללים, להפרות חוק, שעלולות להסלים עד כדי אלימות פיסית – – –".

חמור מזה, גם הנחות העבודה של צה"ל, הקשורות בנושא הזה, אומרות מין נבואה שרוצה להגשים את עצמה, כי "חריפו ההתבטאויות ועיקרן יהיה דה-לגיטימציה של החלטות הממשלה ופעולותיה – – – עד כדי נכונות" – כלומר של המתיישבים – "לשותפות פעילה בהפרעות לפעולות הצבא".

כלומר, החוברת מכינה את צה"ל לאיזה עימות, התנגשות חזיתית. ואני יודע גם שבכמה מוסדות כבר שלחו אותה אולי להסביר לתלמידים או לחיילים בעתיד על מה מדובר פה. כאילו תהיה התנגשות חזיתית בין חיילים לבין קבוצות באוכלוסייה היהודית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, כתוצאה מביצוע החלטות הממשלה.

וכאן הם מוסיפים, שצריך להבהיר לחיילים בהזדמנות הזאת את סוגיית הפקודה הבלתי-חוקית בעליל, כדי שתובהר להם האי-רלבנטיות שלה לסוגיות הנוכחיות.

אני אומר, יש קושי בסיסי בכך שצה"ל מטפל בכל הנושא, ורצוי שתימצא דרך חוקית, אני מדבר עכשיו על נושא הסדר, לטיפול משטרתי בזה. אף שאני יודע שיש קושי, מפני שהחוק מעבר ל"קו הירוק" הוא

חוק של הצבא, אבל, בכל זאת הרי צה"ל הוא צבא שכולנו משרתים בו, הבנים שלנו שם עכשיו והם כולם משרתים מול האויב. העיסוק הזה יוצר קונפליקט.

אני זוכר את הטענות משמאל, בזמן מלחמת לבנון, שאי-אפשר לעשות מלחמה באויב תוך קרע בין לוחמים, או קרע בין הלוחמים לבין הבתים שלהם, מאחור. ודאי וודאי שהדבר חמור שבעתיים כשהצבא מעורב באופן חריף בוויכוח ציבורי פנימי, שהוא עדיין בראשיתו.

וחמור, אני מוסיף, שבמשמע – כך הבנתי את המשמעות של החוברת – מכינים את הצבא לפינוי של יישובים יהודיים. והרי בשלב הזה מתהדרת הממשלה, שלא מדובר בעניין הזה. יכול להיות שאם נגיע למצב, חס ושלום, של פינוי יישובים, יתעורר הוויכוח האם פינוי כפר יהודי הוא חוקי. אגב, אותה שאלה יכולה להישאל, האם טרנספר של כפר ערבי הוא חוקי, אם תינתן פקודה כזאת.

ייתכן שיקומו מי שיטענו שפקודה כזאת היא בלתי חוקית בעליל ויתעורר הוויכוח. אבל כל זה יהיה בהסדר הקבע. בהסכמים הנוכחיים הרי לא מדובר על עקירת היישובים והעניין הזה טרם הוכרע. אז מדוע להכין את צה"ל לביצה שלא נולדה?

אני מסיים. אדוני היושב-ראש, צה"ל אהוב על כולנו, בנינו שלנו משרתים בו, ולכן אסור לערב אותו באופן שכזה בוויכוח. יש מקום שהצבא יפיץ את מסמך העקרונות, יביא את טיעוני המסכימים לו והמתנגדים לו ויאפשר דיון בהסכם. ראוי שהצבא ינהג באופן חינוכי ואובייקטיבי בנושא, גם במרצים שהוא שולח, ולא יתחיל כבר עכשיו, בטרם הכרעה, להכשיר דעת קהל של חיילים למקרה של פינוי.

הצבא בינתיים צריך להשליט סדר ציבורי, למנוע אלימות כלפי יהודים, כלפי ערבים, אבל לא לנקוט עמדה – זו דעתי – בוויכוח הציבורי. תמיד נהגנו להתלכד סביב המעשים ולהמשיך בוויכוחים חריפים ביותר על המטרות ועל המשמעויות. אני מציע שזה לא ישתנה עכשיו. יש כאן פרשת דרכים, יש מחלוקת חריפה, אולי דרך להכרעה היסטורית כזאת או אחרת, ויש גם סכנת קרע, אולי, בסופו של עניין. כל השאלות האלה שציינתי בהתחלה ראויות לדיון, אבל לא באופן שהן נעשות כאן.

נדמה לי ששלטונות הצבא מפקחים על החוברת הזאת. כתוב שעוזר ראש אג"ם בדרגת אלוף אחראי לנושא הזה. ראוי שהצבא יחשוב שוב כאשר הוא בא לדון בסוגיה הזאת.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

**חגי מירום (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, השאלה הזו של פוליטיזציה בצבא היא שאלה רצינית, כבדת משקל, והיה מקום, ויש מקום מדי פעם לעורר אותה. אלא, חבר הכנסת סילבן שלום,

מי אשר מעורר שאלות מהסוג הזה צריך להיות קצת יותר מצוי בחומרים שהיו והינם קשורים לעבודה, שנקראת פוליטית, עם הצבא.

כך, למשל, יש פה בכנסת במשך שנים ביקורים של יחידות הצבא. הם באים לכאן לכנסת, קצינים מיחידות בחיל-האוויר, מש"קים, מפקדים שאינם קצינים מכל מיני יחידות אחרות, יחידות שדה, יחידות חימוש, יחידות שירותים. באים לכאן לסדרות חינוך. בית-ספר לפיקוד ומטה – פו"ם – מופיע כאן בכנסת, ואנחנו מתבקשים, כחברי הכנסת, להיפגש אתם ולתאר להם את תפיסות העולם הפוליטיות שלנו. מה, חבר הכנסת סילבן שלום, פוליטיזציה בצבא? אנחנו עושים את זה כאן עם הליכוד, עם העבודה, עם המפד"ל ועם צומת, ומחכימים קצת, ומוסיפים למרחב הידיעות וההשכלה של הקצין את דרך העמידה בפני האיש הפוליטי והבנת תפיסת העולם שלו. איש לא קורא להם: הצביעו כך או הצביעו אחרת. מלמדים אותם קצת איך חושבים חברי הכנסת מבחינה פוליטית.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

הם לא זקוקים שתלמד אותם, הם לא זקוקים להחכמה שלך.

### **חגי מירום (העבודה):**

אז אתה מתנגד גם לזה. כלומר, בכלל לסגור את הכנסת בפני חיילים וחיילות כדי שחלילה לא יספחו אליהם משהו מאווירת הבית הזה ויגבשו את תפיסת עולמם.

אבל לא רק זה, חבר הכנסת סילבן שלום, אתה מדבר על תנועת חב"ד, שבתקופת ממשלת הליכוד חגגה לה בתוך בסיסי צה"ל. אתה מדבר עליהם במונחי הנחת תפילין, והשרה שולמית אלוני אמרה לך, שזה לא רק הנחת תפילין – הם החזירו בתשובה טייסים. אני רוצה להגיד לך יותר מזה, הם גם היום מסתובבים בבסיסים כשעל טנק המבצעים שלהם מופיעה הססמה "ארץ-ישראל בסכנה". זו הנחת תפילין? זו רוח אחוות ישראל?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

---

### **חגי מירום (העבודה):**

אתה יודע, בשם התק"ם, במשך שלוש שנים הופיע חבר הכנסת משה פלד ונשא מסר פוליטי הפוך ממה שרוב החברים נשאו, אבל איש לא עשה לו חשבון, מפני שהוא עבד יפה מאוד עם החיילים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

מותר לשאול אותך שאלה?

### **חגי מירום (העבודה):**

אם היושב-ראש יאפשר.

### **היו"ר ע' עלי:**

בבקשה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה יודע שמ-1984 עד מרס 1990 היה יצחק רבין שר ביטחון. האם באותה תקופה נמנעה כניסת הטנקים של חב"ד?

### **חגי מירום (העבודה):**

לא. לא רק שהיא לא נמנעה אז, היא גם לא נמנעת היום, על אף מחאותי הנמרצות. כל זאת למה? מפני ששר הביטחון, או סגן שר הביטחון, שיושב עמנו כאן – משתדלים מאוד, ככל שהם יכולים, להנמיך פרופילים פוליטיים ולא להגביה אותם.

עכשיו יושבת ומתחבטת מערכת שלמה של חינוך בצה"ל בשאלה איך להסביר את תהליך השלום. אני מדבר פה כחבר כנסת מהשורה וכמי שעומד בראש ועדת המשנה המשותפת לוועדת החוץ והביטחון ולוועדת החינוך, ועדה שקוראים לה הוועדה לחינוך בצה"ל, ואני קצת יודע ומכיר את ההתלבטויות של קצין חינוך ראשי ואת ההנחיות שהוא מעביר לקציני החינוך למיניהם.

הוא רואה לפניו, חבר הכנסת סילבן שלום, הסכם עקרונות שנחתם עם אש"ף. הוא רואה לפניו תהליך של לחיצת יד עם יאסר ערפאת. אתה באמת חושב שזה מתקבל על הדעת, שבשיחות עם קצין חינוך לא ייאמרו דברים על המציאות הפוליטית המשתנה? הרי אין שם בבחינת אמירה האם זה טוב או לא טוב. תלך אפילו למסמך שאתם מדברים עליו, אותו מסמך שחברת הכנסת לימור לבנת חשפה אותו

---

### **סילבן שלום (הליכוד):**

לא זה, זה מסמך אחר.

### **חגי מירום (העבודה):**

רגע אחד, תמצא שם חומרים שמדברים בעיקר על עובדות אבל יש בהם גם משום צפי. אולי זה הרגז אתכם, שמא בעתיד יהיו שיאמרו כך וכך. לא יבשה הדיו מעל המסמך הזה וכבר יצא כרוז הקצינים במילואים בשבוע הזה. מה כתוב שם? כתוב שם כי צפוי בעתיד שיקומו קצינים במילואים, יאמרו את עמדותיהם הפוליטיות, יחתמו בשמם כקצינים במילואים, וייתכן מאוד שזה יביך את הצבא. אבל זה לא נכון. הנה, תראו, קול קורא של קציני מילואים, אני מצטט: פינוי יישובים, פקודה בלתי חוקית בעליל. ולמי הם הפנו את זה, חבר הכנסת סילבן שלום? – לחיילים, לשוטרים ולכוחות הביטחון.

### **זבולון המר (מפד"ל):**

— — —

### **חגי מירום (העבודה):**

לא, חלילה. מה שאני רוצה להגיד כאן, חבר הכנסת זבולון המר, הרי אני יודע שמעבר להיותך איש המפד"ל עם תפיסת עולם היית שר החינוך ואתה שוקל את הדברים. לכן אינני רוצה להפוך את הדיון לדיון פרובוקטיבי גרידא. אני לא יכול לסבול, אני אומר לכם את זה פה, כאזרח המדינה, שבכרוז כזה פונים לחיילים ולאנשי הביטחון — — —

### **לימור לבנת (הליכוד):**

זה לא בא מהשמאל?

### **חגי מירום (העבודה):**

לא, זה לא בא. כשהיו הטפות לסירוב שירות בצה"ל, הוקענו את זה מעל כל גבעה ותחת כל עץ רענן. עשינו דה-לגיטימציה מוחלטת של אמירות כאלה, כי אמרנו: לא פונים כך לחיילים ולא מחנכים אותם על אי-קיום פקודה; מובן שהם קוראים לה בלתי חוקית בעליל, כדי להדגיש את תפיסת עולמם הפוליטית. והרי זה לא מצב של גירוש מסוג של דיר-יאסין או משהו מעין זה.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

זה גירוש יהודים.

### **חגי מירום (העבודה):**

אני רוצה לסכם את דברי ולומר, אין כל ספק שמי שהעלה את הנושא הזה, בדין העלה אותו. אנחנו צריכים בהחלט להתחבט עם הצבא, אני אומר אנחנו, הגורם הפרלמנטרי המפקח, המקיים ביקורת, כיצד לטפל בחומרים כאלה בתקופה שיש בה השתנות של מערכת היחסים עם מדינות ערב, עם הפלשתינים וכן הלאה.

אין לי כל ספק שסגן שר הביטחון יאמר כאן, שגם הניירות שהגיעו אליכם הם לא הניירות שכבר יצאו לשטח. אלה ניירות שהופקו על-ידי אנשים שעוסקים בחינוך ועדיין נמצאים בהתלבטות האם מותר להם לומר כך או לא. מותר למערכת צבאית לעשות זאת.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

זה לא נכון.

### **חגי מירום (העבודה):**

אולי זה לא נכון, בעוד רגע נשמע את סגן השר. למיטב ידיעתי, החומרים האלה עדיין לא הופצו בתוך הצבא, אבל אנחנו נשמע את זה מסגן השר.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

אתה טועה.

### **חגי מירום (העבודה):**

לסיכום דברי אני רוצה לומר, שומה עלינו לשמור מכל משמר את הצבא ממעורבות פוליטית, אבל אסור לנו גם להגזים בכך ולגרום שחייל לא ידע מה היא המציאות המשתנה. החוכמה היא למצוא את שביל הזהב. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. סגן שר הביטחון מרדכי גור, בבקשה.

רבתי, במקום לקרוא קריאות ביניים, יש אפשרות להסיר הצעות, לדבר דקה תמימה למיקרופון, והדברים יירשמו בפרוטוקול. אתם יכולים לנצל את זה. כל מי שירצו להפריע, מראש אני מבקש לא להפריע.

## **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אחלק את דברי לשני חלקים. ראשית, התשובה שהכינונו בכתובים, כדי שהדברים יהיו ברורים, ואחר כך, ברשותכם, ארצה להוסיף כמה מלים מניסיון העבר.

במסגרת ההכרה ההדדית בין ישראל לאש"ף והחתימה על הסכם העקרונות, נערך צה"ל לטיפול בנושאים שונים, ובהם נושא ההסברה, כפי שצה"ל עושה ופועל בכל נושא אקטואלי המצוי בסדר-היום הביטחוני והלאומי.

הנושאים נדונים בוועדות פנימיות צה"ליות, וביניהן ועדה לנושא ההסברה, שתפקידה לבחון ולהמליץ בפני המטה הכללי – אני חוזר: לבחון ולהמליץ בפני המטה הכללי – על הכיוונים האפשריים בנושא ההסברה, על הבעייתיות שבו, ולגבש מסרי הסברה תוך קבלת משוב מהגופים השונים. זאת אומרת, כל זה במסגרת הבדיקה הנעשית לפני שיוצאים לפעולת הסברה מקפת בצבא.

התוויית מדיניות ההסברה למפקדים ולחיילים בצה"ל בנושא הנדון של ההסכם עם אש"ף מצויה בראשיתה. כל ציטוט שנעשה מחומר גולמי ובלתי מאושר אינו תקין, ובמקרה זה מדובר בחוברת בסיווג שמור, על המשתמע מכך.

החוברת המדוברת, אדוני היושב-ראש, הועברה לוועדת החוץ והביטחון. חברי הוועדה יוכלו לעיין בה ולהתרשם בעצמם. זאת אומרת, יש פה מצב שבו החיים המדיניים עושים את שלהם.

בצדק, בתחום זה אין לצבא מה לומר. לא מוכרחים להגיד לו, לא צריך לשאול אותו. זו אחריות של הנבחרים במדינה הדמוקרטית.

ברגע מסוים יש להחלטות האלה השלכות עצומות על כל חייל, בכל יחידה שהוא משרת בה. זו הסיבה לכך שמאז הקמתו של צה"ל נעשית פעולת הסברה שיטתית ומתמדת ביחידות הצבא. כל השנים מוציאים ניירות הסברה על כל הנושאים.

אני לא צריך לומר לכם, שוויכוחים פוליטיים כאלה או אחרים היו גם בעבר, ולכן יש בצבא רגישות רבה מאוד לעניין. מה עוד, בצדק הזכיר פה אחד הדוברים, שבמדינה דמוקרטית משתנים הממשלים.

ידידי היקר, היושב-ראש, ישב בכיסא זה עד לפני שנה. הוא נפגש עם אותם אנשים שבשנה האחרונה אני נפגש אתם, חלקם הגדול לובשים מדים. היתה לו אחריות ולי יש אחריות לדעת, שאחרינו יבואו בוודאי אחרים והמצבים ישתנו. לכן מתחייבת זהירות רבה מאוד בנושאים הללו.

חבר הכנסת זבולון המר, מה שאני אומר עכשיו זה לא מה שאני יודע, אלא מה שאני מעריך מניסיוני בצבא. לשמחתי, אני כבר לא הייתי בצבא בתקופת ימית. אני כמעט בטוח, שאם נעיין בדיוני המטה הכללי של תקופת ימית נמצא, שהאירועים תפסו את הצבא בהפתעה והצבא לא ידע איך לנהוג. אני מתאר לי שרשום שם, בלקחים, שבעתיד חשוב מאוד לעשות כך וכך. אני לא יודע מה, לכן אני לא רוצה סתם להיכנס לפרטים. אני אומר את זה מתוך ניסיוני. אני יודע איך הצבא עובד.

עם כל ההכנות שהצבא עושה כדי לנסות ולצפות מול אילו מצבים הוא יעמוד – תמיד יש הפתעות. לכן, את האל"ף-בי"ת הוא בוודאי צריך לעשות.

אני כבר סיפרתי, שיומיים לפני שהרמטכ"ל הנוכחי נכנס לתפקידו, יצא לנו לשוחח. אמרתי לו: אני נכנסתי לתפקידי כרמטכ"ל אחרי יום כיפור; אמרו לי שאני נכנס בתקופה קשה, אתה נכנס בתקופה קשה פי אלף. שאל אותי: למה? אמרתי לו: מכיוון שהעולם הפוליטי והעולם התקשורתי השתנו לחלוטין. כבר אז, אחרי יום הכיפורים, היה קשה מאוד. היום זה בכלל עולם אחר. הרגישויות הרבה יותר גדולות והפתיחות הרבה יותר גדולה. לכן הזהירות פה חייבת להיות מרובה.

אני מתאר לי, שבאיזה מקום יצטרך להימצא שביל הזהב, כדי שהדברים לא ייהפכו למעין שאיפה שתגשים את עצמה.

כפי שאמרתי, חברי ועדת החוץ והביטחון יוכלו להתרשם מהחברת. הנושא יידון, ויכול להיות שבאמת צריכים לשנות כמה דברים.

### **משה פלד (צומת):**

חוברת הסיכום או המלצה?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

עדיין אין שום סיכום.

### **משה פלד (צומת):**

המלצה.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**



כן. זה בדרך. אני יכול להגיד, שעד היום אני אפילו לא דנתי פעם אחת. זאת אומרת, זה עדיין לא הגיע לרמה שלי, שלא לדבר על הרמה של שר הביטחון. זה עדיין לא הגיע. זה יגיע.

### **דן תיכון (הליכוד):**

זה מגיע אליך לדיון?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

בוודאי. בוודאי. בוודאי, אל השר.

אני מבין היטב את הרגישות.

### **זבולון המר (מפד"ל):**

אתה בטוח שזה לא סיכום? יש חוברת שכתוב עליה ספטמבר, אחריה אוקטובר.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

חבר הכנסת זבולון המר, כבר היום היה פה דין-ודברים ויצא כאילו אני דובר בשם עצמי. זה מסמך שמוכן על-ידי מערכת הביטחון. אני קורא: התוויית מדיניות ההסברה למפקדים ולחיילים מצויה בראשיתה בכל הנושא הזה. כל ציטוט שנעשה מחומר גולמי ובלתי מאושר אינו תקין. במקרה זה מדובר בחוברת בסיווג שמור, עם המשתמע מכך.

מכיוון שאני שותף לרגישות של כל חברי הכנסת לכך שצריך לשמור את הצבא מחוץ לוויכוחים הפוליטיים, אבל אי-אפשר להימנע מזה שהצבא הוא חלק מהחברה הישראלית – הנה, עד לפני כמה דקות ישבו פה חיילים – מכיוון שהנושא עלה, אנחנו נבדוק אותו באופן יסודי. מאחר שהנחנו את החומר בוועדת החוץ והביטחון, אפשר יהיה לדון בוועדת המשנה בפרטי הפרטים של החוברת. אני מתאר לי שבסופו של דבר יסוכם שם האם להפיץ את החוברת ואילו תיקונים יש צורך להכניס בה.

לכן אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון להמשך הדיון.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חבר הכנסת בא-גד מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת בא-גד, דקה.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, ביקשתי להסיר מפני שאני חושב שזו פגיעה וצביעות. יש דברים יסודיים במורשת ישראל שחייבים להביא לידיעת החיילים. חייבים להביא אותם, כיוון שהם חילי צבא-הגנה לישראל והם חייבים לדעת מהי הארץ הזו, מה הארץ המובטחת, מדוע היא מובטחת ומה זכותנו על הארץ הזאת.

בצדק ציין קודמי, שאנשי חב"ד, שבסך הכול רוצים לעשות טנק מצוות ולהניח תפילין, להם לא מאפשרים, ואילו פה הסכם שלום מדומה, שלעת עתה הוא רק הסכם על נייר, ואני רק אומר – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חבר הכנסת בא-גד, תודה.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

גמרתי, גמרתי.

שמואל עמיאל, מנהל מרחב רשות הדואר, זיכה אותנו במעטפה חדשה, שהונפקה לרגל חתימת ההסכם. הסכם עוד לא קיים, וכולם מזכים אותנו. אני מבקש, אין מקום לדברים האלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חברת הכנסת לימור לבנת מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מירום.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, שמעתי את דברי סגן שר הביטחון בתשובה על ההצעות שעלו כאן, גם את מה שאמר, שהחומר הזה הוא כאילו חומר גולמי שעדיין לא נועד להפצה וגם את הרמז בדבר היות חומר חומר שמור. אני רוצה להעיר שתי הערות לעניין הזה והערה קצרה שלישית לעניין נוסף.

קודם כול, החומר הזה כבר הופץ בתפוצה רחבה ביותר. אני רוצה שחברי הכנסת ידעו ושהציבור ידע. לא מדובר כאן בחומר שנמצא בלשכתו של מישהו כדי להעבירו לשר הביטחון או לסגנו לצורך דיון. מדובר כאן בתפוצה רחבה ביותר לכל המפקדים בחיל החינוך בצה"ל. נקודה. אני עומדת על זה. המסמכים בידי.

דבר שני – נכון שהחומר הזה הוא חומר שמור, אבל אני רוצה להזכיר: החומר נועד להפצה בקרב החיילים. אני לא שמעתי, שכאשר חברי הכנסת רן כהן ודדי צוקר ויוסי שריד חשפו בציבור נושאים סודיים באמת, לא חומר שנועד להפצה בציבור, מישהו בא ואמר להם שהחומר הזה הוא סודי, או שמור.

והערה שלישית, ואסיים בקצרה: אני רוצה לציין, שבין מנסחי החומר הזה, מי שקיבל גם עכשיו תפקיד נוסף ומנסח עוד נושאים בצה"ל – ואני אחשוף את זה בימים הקרובים – נמצא פרופסור אסא כשר, שהוא עצמו קרא לסרבנות שירות בלבנון ובשטחים, בעל-פה, בכתב, במאמרים. איך אפשר להעמיד איש כזה לנסח את הקודים המוסריים והאתיים של הצבא ולצפות אחר כך שאנחנו נאמין שיש כאן אובייקטיביות? תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה לחברת הכנסת לימור לבנת. אנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת סילבן שלום, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

מסכים.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת זבולון המר, האם אתה מסכים?

### **זבולון המר (מפד"ל):**

מסכים.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת חגי מירום, האם אתה מסכים?

## **חגי מירום (העבודה):**

כן.

## **היו"ר ע' עלי:**

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי הביעה הסכמתה.

אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעות לסדר-היום בנושא הסברת מדיניות הממשלה בקרב צה"ל לוועדת החוץ והביטחון. נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

## **היו"ר ע' עלי:**

בעד – 12, אין מתנגדים, אין נמנעים. ובכן, ההצעות אושרו ויועברו לוועדת החוץ והביטחון להמשך הדיון.

## **הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת**

## **היו"ר ע' עלי:**

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

## **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הכנסת העבירה בישיבתה ביום 13 באוקטובר 1993 לוועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי בנושא: תשלום הפרשה מלאה לקרן השתלמות לעובדי המגזר הציבורי. ועדת הכנסת ממליצה לכנסת לשנות את החלטתה ולהעביר את ההצעה הנ"ל לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

יושב-ראש ועדת הכספים הביע את הסכמתו לשינוי המוצע. ואני רק אוסיף, שמדובר בנושא קלסי בתחומי העובדים והרווחה, על כן אנו ממליצים שיעבור לוועדת העבודה והרווחה.

## **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, אנו עוברים להצבעה על הצעת יושב-ראש ועדת הכנסת. רבותי, נא לנצל את זכות ההצבעה.

הצבעה

בעד הצעת ועדת הכנסת – 6

נגד – 1

נמנעים – אין

הצעת ועדת הכנסת נתקבלה.

## **היו"ר ע' עלי:**

שישה בעד, נגד – 1. ההצעה אושרה.

## **חילופי גברי בוועדות הכנסת**

## **היו"ר ע' עלי:**

יושב-ראש ועדת הכנסת ימסור הודעה על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

## **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד להודיע בזאת על חילופי גברי בוועדות מטעם סיעת ש"ס:

בוועדת החוץ והביטחון – במקום חבר הכנסת יוסף עזרן, יכהן חבר הכנסת אריה דרעי; בוועדת הכספים – במקום חבר הכנסת שלמה בניזרי, יכהן חבר הכנסת רפאל פנחסי; חבר הכנסת שלמה בניזרי יכהן שם כממלא-מקום. בוועדה למלחמה בנגע הסמים – במקום חבר הכנסת רפאל פנחסי יכהן חבר הכנסת אריה גמליאל.

## **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, כפי שידוע, על הודעה כזאת לא צריך להצביע.

## **הצעה לסדר-היום**

### **יחסי הכנסת ובג"ץ**

## **היו"ר ע' עלי:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצעה לסדר-היום מס' 2246 בנושא: יחסי הכנסת ובג"ץ – של חבר הכנסת אברהם בורג. בבקשה, חבר הכנסת אברהם בורג.

## **אברהם בורג (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, בדחילו ורחימו אני מעלה בפני מליאת הכנסת נושא סבוך, מורכב, טעון, רגיש, שעניינו יחסי הכנסת ובג"ץ.

אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, אני חש כי הכנסת נמצאת בעיצומו של משבר עמוק. מעמדה הציבורי של הכנסת חבול ופגוע, כאשר מן המורה בכיתה ועד התגרן בשוק – רווחת היום האמירה: "כאן זה לא כנסת", והאמירה הזאת חזקה ונוקבת מאלף הסברים. האמירה הזאת איננה עוד, אדוני שר המשפטים, שאלה של תדמית. האמירה הזאת פירושה: לכנסת יש בעיה בדמות עצמה. וההצעה שאני מעלה היום על סדר-יומה של הכנסת היא הצעה בענייני חולשתה של הכנסת, מעמדה הציבורי של הכנסת והכרסום בסמכויותיה.

הכנסת נתונה – כך אני רואה, כך אני מבין, כך אני חש – במאבק רב-חזיתי על מעמדה. דומני, כי לא אגזים אם אומר, כי בתחום הבלתי-נראה של חיינו, במה שנקרא, אדוני שר המשפטים, מט-שלטון, לא בשלטון עצמו, במה שמעבר לו, קרסה למעשה מערכת הפרדת הרשויות בישראל. אני אומר אמירה קשה, אבל אני חש, כי אין עוד בלמים ואיזונים החיוניים להבטחת חוסנה הפנימי של כל דמוקרטיה באשר היא, ובוודאי דמוקרטיה שבירה כמו הדמוקרטיה הישראלית.

משארל מונטסקיה ועד מאיר שמגר רווחה האמונה, כי הפרדת הרשויות היא המפתח, היא היא החיסון הבנוי והמובנה לתוך הדמוקרטיה. כך אומר מאיר שמגר, נשיא בית-המשפט העליון: "הפרדת הרשויות נוצרה כדי ליצור איזון בין הרשויות, שכן רק בדרך זו, היינו על-ידי מניעת ריכוז היתר של הכוח באופן בלעדי בידי רשות אחת, מובטחת הדמוקרטיה ונשמרת חירותם של הפרט והכלל".

בישראל של היום – וזאת תהא עיקר טענתי – אין עוד הפרדת רשויות בפועל. ואמנה שש נקודות, אדוני השר. ראשית, עובדת היותם של כל שרי הממשלה חברי הכנסת יוצרת למעשה תחומי הפקר רבים, שבהם מטושטשת הזהות של הגוף המבקר והגוף המבצע.

הנקודה הבאה – תפקידה המרכזי, מלבד חקיקה, של הכנסת, הוא בקרה וביקורת על הליכי השלטון של הרשות המבצעת. אבל חוזקה של מערכת ביקורת המדינה נטרל למעשה את הכנסת מאחד מתפקידיה העיקריים – הביקורת והבקרה על פעילות הרשות המבצעת.

אם נוסיף על זה, רבותי חברי הכנסת, את התרבותן ואת הסביכות של השאלות הכלכליות והסוציאליות שבהן עוסק ממשל מודרני, לעומת החולשה המקצועית וחוסר הידע, חוסר המידע, ולצערי הבורות המשטרית של הכנסת וחבריה, והרי אנחנו מוצאים את עצמנו בפני מציאות שבה פרלמנט, שנועד מטבע בריאתו לעסוק בנושאים פוליטיים, נדרש לעסוק בבעיות מקצועיות, וכלים לכך אין.

בשנים האחרונות – וזאת הנקודה הבאה – מתחזקת בכנסת ובציבוריות עוצמתם של הציבור הדתי ושל גופים פוליטיים דתיים, שאינם מכירים בכנסת כריבון עליון ובעבורם הכנסת היא ריבון על-תנאי. דמוקרטיה – כן, כנסת – כן, עד נקודה מסוימת, כי מנקודה מסוימת ואילך כפופים אותם גופים לריבון עליון, שאיננו אנושי ואיננו דמוקרטי, לריבון האלוהי.

אם אני אוסיף על כך עוד נקודה אחת, והיא ההתערבות הבלתי פוסקת של בג"ץ בהליכי השלטון במדינת ישראל, בג"ץ שלוקח לעצמו הרבה סמכויות – ומייד אפרט – אני מוצא את עצמי בפני מצב, שהכנסת עירומה, ללא כלים, ללא סמכויות, בפני גופים ותהליכים חזקים ממנה, והיא בעצם לא מתמודדת בשנים האחרונות.

בבית-המשפט העליון ובבית-הדין הגבוה לצדק מסתובבת בשנים האחרונות, כמו בהרבה מאוד בתי-דין ובהרבה בתי-משפט עליונים בארצות-הברית ובשאר ארצות המערב, דילמה שיפוטית: ריסון עצמי או אקטיביזם שיפוטי. ריסון עצמי מובן הוא, ואקטיביזם שיפוטי הוגדר, דומני, טוב מכול, על-ידי השופט העליון ברק, שאומר בשני מקומות: "בעיני מלוא כל הארץ משפט, ועל כן" – אדוני שר המשפטים – "כל הארץ בתי-משפט". משפטיזציה מוחלטת של החיים. והוא מפרט אותה במקום אחר: "ישאל השואל האם כל החלטה של רשות שלטונית שפיטה היא? ותשובתי" – אומר השופט ברק – "הינה חיובית".

אדוני שר המשפטים, אני מפחד מאקטיביזם שיפוטי. אקטיביזם שיפוטי יש לו לפחות שתי השלכות מסוכנות. פירושו של דבר ריכוז טוטלי של כל סמכויות המדינה ברשות אחת, הרשות השופטת. ואני אעז ואגיד, יש סכנה של עריצות בית-המשפט העליון ומערכת המשפט בישראל, שהרי הציבור בוחר כנסת וממשלה כדי לקבל את שיקול דעתו. והציבור יכול להחליף – כפי שנוכחנו אתמול – את נבחר הציבור שלו. אבל בית-הדין הגבוה לצדק, שלוקח לעצמו את כל הסמכויות, לרבות החלטות בעניינים ניהוליים, שלטוניים ומשטריים, איננו נבחר, הוא שולט בלי להיבחר ואין לו בפני מי לתת את הדין הציבורי על החלטותיו.

דבר נוסף, אדוני שר המשפטים, שמפחיד אותי באקטיביזם השיפוטי – זוהי פוליטיזציה. הוא יכול להביא, כדברי השופט אלון במקום מסוים, לפוליטיזציה של החוק והמשפט. שמענו כולנו את דבריו של השופט מלץ עם פרישתו – מה יקרה כאשר מפלגות מנוהלות על-ידי בית-הדין. יש מרכז המפלגה, ועידת המפלגה, הפריימריס ובית-המשפט העליון. בעוד רגע לא יבחין הציבור מי הוא שופט ומי הוא מוסד מפלגתי. פוליטיזציה של השיפוט תביא לפגיעה באובייקטיביות של הדין ולזילות מעמד בית-הדין הגבוה לצדק, כי, לצערי הגדול, רבותי חברי הכנסת, בימינו פוליטיקה וצדק אינם דרים תמיד בצוותא.

אדוני שר המשפטים, כמי שעוקב אחר חולשתה המתמשכת של הכנסת, וכמי שעוקב אחר העוצמה הגדלה והולכת של בית-הדין הגבוה לצדק, אני שואל את עצמי, האם בית-הדין הגבוה לצדק עורג לפסילת חוק כמו במערכת האמריקנית, או לפחות לפסילת הוראה מהוראות תקנון הכנסת. אני שואל את עצמי: האומנם אין בעיני בית-הדין הגבוה לצדק שום נפקות, אין נפקא מינא, האם ההתערבות היא בהחלטות הכנסת, שהיא ריבון הריבונים, או ההתערבות היא בהחלטת כל פקיד אחר של רשות?

להזכירנו, אדוני שר המשפטים, שסמכות בית-המשפט נובעת גם היא מן החוק, גם היא נובעת מן הבית הזה. אני מפחד מהיום שבו ייווצר הרושם, או יגיעו חברי כנסת למסקנה, כי בג"ץ פוגע בסמכויות המחוקק, ואז העימות, שנראה כאילו הוא מחזק את בג"ץ, יביא להחלשתו, כי יקומו מקרב הבית חברי כנסת שיצאו באקט של חקיקה לקבוע סייגים לגבולות השפיטות ולקבוע סייגים בשאלה – מי מותר לו לעמוד בפני בית-המשפט העליון.

אדוני שר המשפטים, אדוני יושב-ראש הקואליציה – – –

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

המפריע לשר להאזין לדבריו של חבר הכנסת בורג.

## **אברהם בורג (העבודה):**

אני יודע שאני אומר כאן דברים קשים מאוד אף שהפורום הוא לכאורה אינטימי. הנושא הזה, דומני, הוא מהנושאים הקשים ביותר הניצבים על סדר-יומה של הכנסת, אם היא רוצה להיות גוף בעל משמעות בציבוריות הישראלית. אני חושש שכנסת חלשה, שאיננה מסוגלת להתמודד כעצמאית, כבלתי תלויה, לא עם הממשלה, שמתעלמת לא אחת מן הכנסת בחקיקה ובמהלכים אחרים, לא עם



מוסד מבקר המדינה – לכנסת אין כלי הביקורת – ולא עם בית-המשפט הגבוה לצדק, שמתערב חדשות לבקרים במעשים הנעשים בתוך הכנסת ומרחיב את תחומיו, כנסת מהסוג הזה היא כנסת שאיננה רלבנטית ליציבות הדמוקרטיה, והיא משדרת בעצם חולשתה את מה שאמרתי בראשית דברי: אין בישראל הפרדת רשויות של ממש, כי הרשות המרכזית, שממנה נובעות הסמכויות של כל הרשויות שבהן דיברתי, קרי: הכנסת, איננה מסוגלת להאציל יותר סמכויות אלא רק להיגרר אחרי כל הגופים האלה.

על כן, אדוני שר המשפטים, אינני יודע את עמדתך, אני מבקש כי הצעה זאת לא תורד לוועדה אלא תישאר לדיון במליאה. ואם אכן היא תישאר לדיון במליאה, אני אבוא בדברים עם יושב-ראש הכנסת, כדי שיקדישו לנושא הזה דיון שבו יביעו חברי הכנסת את עמדתם, מחד גיסא באשר למעמדה של הכנסת, ומאידך גיסא ליחסיה הספציפיים עם בית-הדין הגבוה לצדק. תודה רבה. חבר הכנסת צוקר?

**דוד צוקר (מרצ):**

אפשר לשאול שאלה?

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אתה כבר קמת וכבר הסכימו, אז תשאל.

**דוד צוקר (מרצ):**

חבר הכנסת בורג, אני לא רוצה לומר עד כמה הדברים שלך הדאיגו אותי, אבל נקודת המוצא שלך היתה, שהמשתנה החשוב הוא עוצמת הכנסת, שעה שאני חשבתי שאדם כמוך יאמר שהמשתנה החשוב הוא למשל חירויות יסוד, זכויות אדם וזכויות אזרח. אם בית-המשפט אינו דואג – – –

**אברהם בורג (העבודה):**

חבר הכנסת צוקר, אני מצטער, דומני שהחמצת סעיף בדברי, שבו אמרתי שחלק מהתהליך, כאשר אנחנו מחוקקים חוקי-יסוד, אנחנו בעצם מקלפים מעלינו חלק מן הסמכויות. הבעיה שלי היא לא בתחומים האלה. הבעיה שלי היא ביחסי כנסת-ממשלה – – –

**דוד צוקר (מרצ):**

למה זאת הבעיה?

### **אברהם בורג (העבודה):**

כך אני רואה זאת, מה אני יכול לעשות? אני חושב שאין הפרדת רשויות כאשר השרים הם חברי כנסת. אני חושב שאין הפרדת רשויות כאשר בית-הדין הגבוה לצדק מנהל גם ממשלה וגם כנסת. אני לא יכול להתעלם מזה שיש כאן תהליך של שחיקה, כשאני נמצא בנקודה שכאשר הוקמו הרשויות כמופרדות לא התכוונו שיגיעו אליה היום. יכול שתגיד בסיכומי של דיון, חבר הכנסת צוקר, זה בדיוק המצב האידיאלי שאני שואף לו. אני אגיד בסיכומי של דיון: זהו מצב שאינני שואף לו.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אני אפרש אחרת את המושג.

### **אברהם בורג (העבודה):**

יכול מאוד להיות, אבל הדיון הוא דיון.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה לחבר הכנסת בורג.

אדוני יושב-ראש הקואליציה, יש לי שאלה אליך – – –

### **אלי דיין (העבודה):**

כן, אדוני.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

האם מותר למי שמנהל ישיבה, גם אם הוא ממפלגה יריבה לממשלה, להגיד מלה טובה על שר?

### **אלי דיין (העבודה):**

כן.

## היו"ר ד' שילנסקי:

מותר.

אני מזמין את שר המשפטים, ובדרכו לבמה אני רוצה לברך אותו ולהגיד לו "ישר כוח". אני שמעתי על הנאום שלך באזכרה השנתית ליהודי ליטא. בהתרגשות רבה סיפרו לי על הדברים שאמרת מהלב, דברים עמוקים, שנגעו ללב האנשים. דברך היו תרבותיים ומשמעותיים. אני מוצא לנכון ללחוץ את ידך מבחינה מוסרית.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה רבה לנכבדי היושב-ראש, חבר הכנסת שילנסקי.

אני מביט אנה ואנה האם לומר חברות הכנסת שאינן בנמצא, חברי הכנסת הנכבדים, שמעתי בעניין רב את ההצעה לסדר-היום של יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, חבר הכנסת בורג. אומר בראשית דברי, שהנושא שהוא מעלה הוא רב-חשיבות. נראה לי שיש לאפשר דיון רציני בנושא במליאת הכנסת כבקשתו, ואני אתמוך בדיון מסודר כאן במליאת הכנסת, כדי לאפשר לחברי הכנסת מכל הסיעות להתבטא וליתן גם לי הזדמנות להגיב על הדעות אשר תושמענה במהלך הדיון.

אם אמרת, חברי הנכבד, שבית-המשפט העליון רכש לו עוצמה, יש לומר שתיים אלה: ראשית, כל עוצמה שהוא רכש, המחוקק נתן לו. אמרת זאת בין השאר בדברך. כאשר באו בפני בג"ץ חבר הכנסת דב שילנסקי הנכבד, שהיה אז יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת חיים קורפו, שהיה אז יושב-ראש ועדת הכנסת, וועדת הכנסת, להשיב על עתירה שהגיש נגדם חבר הכנסת יעקב שמאי, ונתבררו הדברים בבג"ץ 1956/91, נאמרו הדברים הבאים מפיו של הנשיא שמגר: "פשוט וברור הוא שהביקורת השיפוטית לפי סעיף 15 לחוק-יסוד: השפיטה חלה גם על פעולותיהן של רשויות הכנסת. כאמור שם, הרשות המחוקקת אינה פטורה מעולו של החוק, ומשקבעה תוכנו והקנתה לו חיות ולא פטרה עצמה בנוסחו, מתחולתו, הרי היא חבה בכיבודו ככל אחר. משהולבשה הוראה בלבוסו של חוק – ולעניין זה אין נפקא מינה שהמדובר בחוק בענייני הכנסת בלבד – הרי חייבים הכול, לרבות רשויות הכנסת, בכיבודה. הסמכות לקיים ביקורת שיפוטית על פעולות הכנסת מסתברת גם מתפיסות היסוד החוקתיות, אשר לפיהן קיומה של הביקורת השיפוטית על חוקיות פעולתה של כל רשות הוא תנאי יסוד לשלטון החוק. לפי תפיסות היסוד הללו, ההפרדה בין הרשויות אינה מתבטאת בסגירת הדרך בפני הביקורת השיפוטית".

אבל ניתנת האמת להיאמר, שאם בית-המשפט העליון רכש לו עוצמה שכזו, הרי זה, בין היתר, משום שהוא, שופטיו, פסיקתו, רכשו את אמון הציבור במרוצת השנים, והכבוד שהציבור רוכש לבית-המשפט וגם למערכת בתי-המשפט הוא במידה רבה פועל יוצא של אישיותם ופסיקתם של אלה שמכהנים בו.

נכון הדבר שבג"ץ נדרש להחלטה ולהכרעה בהחלטות הכנסת כאשר העניין מובא בפניו בעתירה. אבל בדרך כלל, וכך גם היו הדברים לאחרונה, העותרים שמביאים את העניין להכרעת בג"ץ הם חברי הכנסת. חברי הכנסת, משאינם יכולים למצות את הזכויות או להגיע לפשרה ולהבנה ביניהם או

בין מוסדות הכנסת, הם באים לבית-המשפט העליון ומפצירים בו: אנא פסוק פסוקך, אנא עשה סדר בביתנו – ויש לזכור זאת.

לכן, לי נראה שבג"ץ מיוזמתו אינו בא להתערב בענייניה של הכנסת. בג"ץ בא לפסוק כאשר הוא מחויב לעשות זאת מכוח הדין, על-פי בקשה, בדרך כלל של חברי הכנסת. ובדרך כלל, אם נבחן את הפסיקה של בג"ץ, הרי הוא נזהר מאוד גם בכבודה של הכנסת וגם בעצמאותה.

כך, למשל, נאמר על-ידי בג"ץ בפסק-הדין בעתירתו של חבר הכנסת רפאל פנחס: "מודעים אנו למעמדו הרם של בית-הנבחרים. ריסון רב מטילים אנו על עצמנו בהעבירנו תחת שבט ביקורתנו המשפטית את החלטותיו. עם זאת, ריסון זה אין בכוחו למנוע את שלטון החוק במחוקק".

וכך אמר הנשיא שמגר באותו מקרה, באותו תקדים, כאשר, כזכור, מבחינת הפועל היוצא של הפסיקה הוא היה בדעת מיעוט: "בית-המשפט נוהג בנושאים שהם בגדר ההליכים הפנימיים של הכנסת בגישה של ריסון עצמי, כמקובל בין הרשויות השופטת והמחוקקת".

וכבוד המשנה לנשיא, השופט מנחם אלון, שנפרד מכס השיפוט אך ביום אתמול ויצא לגמלאות, כתב כך באותו בג"ץ 1508/93: "מתן צו ביניים – – – על-ידי הרשות השופטת נגד בית-הנבחרים של המדינה, נוגד הוא את יחס הכבוד שרוחש בית-המשפט לרשות המחוקקת העומדת בראש רשויות המדינה, והמבטאת את ריבונות אזרחיה ומשקפת את רצונם החופשי. אכן, כבר אמרנו ופסקנו שאף המחוקק מצווה הוא על שלטון החוק, אך הריסון העצמי של הרשות השופטת שבא לאפשר תפקודה התקין של הכנסת, לפי הנחיית ראשה ונבחריה, מחייב להימנע ממתן צו הביניים המבוקש, שאינו מוצדק גם לגופו".

פירטתי את הדברים והבהרתי כדי להדגיש – שופטי בג"ץ זהירים מאוד בכבודה של הכנסת. אין להם שום רצון להתערב בעבודת הכנסת, ואם דוחקים בהם ודוחפים אותם ממש אל הפינה, ועל-פי רוב עושים זאת חברי הכנסת עצמה, הרי הם צריכים לדאוג רק לדבר אחד, שחוקים שהכנסת קבעה להחילם על כל מוסדות השלטון, גם על עצמה, לפי רצונה של הכנסת, ייבחנו ויבדקו ויוחלו גם על הכנסת עצמה. ואם היא לא עושה כן, יבוא בג"ץ ויעמיד את החוק על מקומו.

לכן, מעמדה של הכנסת צריך שיישמר בראש ובראשונה על-ידי חבריה, חבר הכנסת בורג. כבוד יהיה לכנסת אם חברי הכנסת ינהגו כבוד בכנסת, אם ינהגו כבוד ביושב-ראש הכנסת, ינהגו כבוד ביושב-ראש הישיבה ואם ינהגו כבוד איש ברעהו, הכבוד הזה יביא כבוד לכנסת.

וכאשר חברי הכנסת פונים לבקש סעד מבג"ץ, אל להם להתרעם כאשר בית-המשפט העליון הנכבד נדרש בפסיקתו לעניין ובא להכריע כפי שהוא מצווה לעשות כאשר הוא בא ליתן תוקף לשלטון החוק, לרבות במחוקק.

אשר לכמה מהטענות שהעלית, חברי הנכבד, חבר הכנסת בורג. אינני חרד למערכת הפרדת הרשויות שמא היא קרסה, כמתואר על-ידך, ונראה לי שזה תיאור חמור אם אתה מתייחס למצב הקיים. שהרי מערכת הפרדת הרשויות מבחינה קונצפטואלית, מאז למדנו אותה מפי מונטסקיה, כבר

עברה, הייתי אומר, תהליך מסוים, והיא איננה אותה מערכת מזוקקת אולי, כפי שהוגה הדעות עיצב אותה.

המיוחד בהפרדת הרשויות הוא היכולת לאזן ביניהן ולדאוג שהאחת תשלים את השנייה כל עוד הדבר תואם את שלטון החוק. שהרי אם הממשלה לא ממלאה אחר החוק, מן הראוי שיהיה מוסד שיעמיד את הממשלה במקומה ויכפה עליה לפעול כחוק, כל עוד היא לא דואגת לשינוי החוק, והרי זה בג"ץ. ואם הכנסת אינה נוהגת לפי החוק, או חברי הכנסת אינם נוהגים לפי החוק, מן הראוי שיהיה בשלטון הדמוקרטי מוסד שלא יעמיד אותה מעל החוקים שהיא עצמה קבעה, והרי זה בג"ץ. ואם בג"ץ יחרוג מהחוק ויפעל בניגוד לחוק, ויעשה בתחום שאינו שלו, מן הסתם יבוא המחוקק ויעמיד את בג"ץ במקומו על-ידי חקיקת חוק מתאים שיבהיר לו היטב את גבולותיו ושמא הוא חרג מהגבולות שהמחוקק הציב לעצמו.

אלה הם האיזונים, ואיש שחי במדינה דמוקרטית יודע, לשמחתו, שאין עריצות שלטונית, כי אין עריצות של שום מרכיב ממרכיבי השלטון, כי יש מי שבוחן זה את זה ומעמיד כל אחד במקומו, והכול מתוך שימוש במירב הריסונים, שלא לחרוג מעבר לנדרש.

אם אמרת, חברי חבר הכנסת בורג, שאתה רואה בעיה בעצם היותם של חברי הממשלה חברי כנסת, הרי אני נוטה להסכים אתך. אני סבור שהכנסת היתה מיטיבה עם עצמה ועם עבודתה אילו היתה באה לחוקק את מה שידוע כחוק הנורבגי, ומאפשרת לאותם חברי כנסת שנבחרו או נתמנו לשרים – בתקופת היותם שרים יהיו, בבקשה, בהנהלת הרשות המבצעת של המדינה, יש להם שם "פול טיים ג'וב", עבודה מלאה לא רק ל-24 שעות ביממה אלא ל-48 שעות ביום, והם לא יכולים באותה שעה למלא תפקיד כהלכה גם בממשלה וגם בכנסת. ההיגיון היה, שבמקום שהם יצטרכו להיות בעת ובעונה אחת על משמרת הכנסת, שלא ייראה שהכנסת ריקה מאנשיה, שמא הם אינם ממלאים את חובתם כחברי כנסת, מוטב היה להחליפם, כל עוד הם מכהנים בממשלה, באלה הראויים לבוא מבחינת סדר הדברים אחריהם לכנסת.

זאת עושה החוק הנורבגי, שמשעה את תקופת החברות שלהם בכנסת לתקופת היותם שרים, ומביא במקומם, כל אחד ממפלגתו, את התגבורת הראויה, שיהיו בכנסת, שיפעלו כחברי כנסת, והכנסת תהיה גם מלאה בעשייה.

אבל זה נושא שהוא בסמכות המפלגות, בסמכות הסיעות, בסמכות הכנסת. אני רק יכול לומר, שהדברים שהעלית כאן ראויים לעיון גם לגבי דידי.

מלה אחרונה, ברשות היושב-ראש. אינני שותף לדעתך, שמערכת ביקורת המדינה מנטרלת את הכנסת מעבודתה או ממילוי תפקידה. דוחות ביקורת המדינה הם כלי עזר חשוב ביותר בידי חברי הכנסת לבצע את הביקורת, בין באמצעות הוועדה לענייני ביקורת המדינה ובין על-ידי המליאה. אבל בעניין זה הרי דעתי שקולה כנגד דעתך. שנינו ישבנו שנים יחד בוועדה לענייני ביקורת המדינה, שנינו ראינו את התועלת בדוחות הביקורת, ראינו גם את מגבלות היכולת שלנו ביישום ביקורת ובפיקוח על רשויות השלטון. אבל נראה לי שמבקרת המדינה פועלת, מבחינה קונצפטואלית, כזרוע של הכנסת, נבחרה על-ידי הכנסת להגיש לה את השירות הזה בפיקוח על רשות השלטון המרכזית, הרשות המבצעת. כך שלא הייתי מבקש תחרות בין הכנסת לבין מבקרת המדינה, אלא להדגיש שזו ממלאה אחרי ז, זו משלימה את זו. מבקרת המדינה פועלת בשליחות הכנסת, והכנסת מאמצת את הביקורת במקום שמן הראוי לעשות כן ותובעת את יישומה מהממשלה.

מכל מקום, השאלות שהעלה כאן חבר הכנסת בורג הן שאלות מרכזיות בתחום המחשבה העיונית ובתחום המעשה בעבודת רשויות השלטון במדינה, ואני חושב שאם מתבקש עתה שיהיה דיון במליאת הכנסת בנושאים החשובים האלה, הרי אני כשר המשפטים נותן יד לכך. לכן, אני מציע לכנסת לקבל את הצעת חבר הכנסת בורג ולקיים דיון בנושא במליאה, ומודה לכבוד היושב-ראש על אורך הרוח.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה. אדוני השר – אני חושב שזה חשוב לחברי הכנסת למען השיקול בנושא – האם זכור לך במקרה, בעל-פה, כמה עתירות של חברי כנסת נגד הכנסת התקבלו? וזאת על מנת לראות אם בכלל – – –

#### **אברהם בורג (העבודה):**

עשרות.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

רובן, הצהרות – – –

#### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לי קשה לומר. היו אולי עשרות עתירות, אבל אינני סבור שהיו יותר ממקרים יחידים – – –

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

לי זכור מקרה אחד – – –

#### **דוד צוקר (מרצ):**

בשלושה או בארבעה מקרים בג"ץ קיבל את העתירות.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

רציתי לומר: פחות ממספר האצבעות שעל כף יד אחת. בכמה פחות, אינני רוצה לומר ללא בדיקה נוספת. כאמור, זה דבר נדיר ביותר, ואדוני היושב-ראש יודע זאת היטב. הנטייה היא להאיץ בצדדים, שבאים לפניו, לפתור את הבעיה בעצמם; הנטייה היא שלא להתערב – ואמרתי זאת – תוך רמיזה לעתים ש"מוטב שתחזרו בכם מן העתירה". אני עקרונית נגד פנייה לבג"ץ, אבל היה מקרה אחד שגם אני, שמשתדל, כקו של מדיניות, שלא לפנות לבג"ץ, נאלצתי להצטרף לחברי אמנון רובינשטיין ולחברי אוריאל לין ולעתור לבית-המשפט הגבוה לצדק. זה היה לא פחות מאשר כנגד ידידי, כבוד יושב-ראש הכנסת לשעבר דב שילנסקי.

## היו"ר ד' שילנסקי:

אבל לא קיבלתם את – – –

## שר המשפטים ד' ליבאי:

זה היה אז בעניין העיכובים בהבאה לכנסת של חוק הבחירה הישירה, כפי שהוא נקרא. כך שלעתים גם חברי הכנסת שלא רוצים לפנות לבג"ץ מוצאים את עצמם במצב ש"אם אין בג"ץ לי, מי לי". תודה.

## היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מבין שלחבר הכנסת יוסף בא-גד יש הצעה אחרת.

## יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד שר המשפטים, לי היה מקרה מעניין שממחיש את כל הדיון, כאשר העליתי הצעה לסדר-היום בכנסת בעניין ראובן מנינג. העליתי את ההצעה, נערך פה דיון, עלית, כבוד שר המשפטים, לדוכן, למשך 20 דקות, ושכנעת את הכנסת במה ששכנעת. לאחר מכן התקיימה הצבעה, והיית בודד כאשר השגתי רוב נגד. פניתי לבג"ץ, לבית-המשפט העליון. הם לא התחשבו כלל. שאלתי את השופטים, ואני שואל את כבוד שר המשפטים ואת הכנסת: שיגידו "תפסיקו לבלבל את המוח", לא מתחשבים, חבל לדבר; למה דנים? הצעה לסדר-היום, הצבעה, נרשם בפרוטוקול, השר משכנע 20 דקות, אני זוכה לרוב, אף אחד לא מתחשב בזה. אני בא לבית-המשפט, הם אומרים: אנחנו לא מתחשבים במה שנעשה בכנסת. אודה לשר המשפטים אם יסביר לי את התעלומה.

## דוד צוקר (מרצ):

מה זה – פינת התלונות האישיות?

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת בא-גד, הפרוצדורה היא לא שאתה שואל שאלה. אתה קיבלת זכות להצעה אחרת.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

הצעה אחרת: אני דורש להסיר את ההצעה, מפני שאני חושב שלכל הדיון אין ערך, והמחשתי בדוגמה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת בורג, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה?

**אברהם בורג (העבודה):**

לא, אני רוצה שהיא תידון במליאה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דדי צוקר ביקש להעביר לוועדה, אבל השר כבר הציע להעביר לוועדה.

**אברהם בורג (העבודה):**

לא, השר אמר: דיון במליאה.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

השר אמר: דיון במליאה.

**דוד צוקר (מרצ):**

— — — אני מוותר.



### **אברהם בורג (העבודה):**

ההצבעה היא עכשיו האם לקיים דיון במליאה או להסיר.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

יש לנו שתי הצעות: להעביר את ההצעה למליאה או להסיר אותה. אנחנו ניגשים להצבעה. בעד – הכוונה לדיון במליאה.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

בעד – 10, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת אברהם בורג: יחסי הכנסת עם בג"ץ, תעבור לדיון במליאה. נבקש מיושב-ראש הכנסת, עד כמה שהוא יכול, לשבץ את זה בהקדם.

### **הצעת חוק בתי-המשפט (ימי צום או חג), התשנ"ג-1993**

#### **(הצעת חבר הכנסת י' ביבי)**

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תש"ב – הצעת חוק בתי-המשפט (ימי צום או חג), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יגאל ביבי. בבקשה.

### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, הצעת החוק שאני מגיש, תיקון לחוק בתי-המשפט, באה בעצם לתקן מצב שקיים היום, ולפיו אם אנשים מוזמנים לבית-המשפט בתשעה באב, ביום הפורים או בחול המועד, אין לפי החוק זכות לאנשים לבקש דחייה. הם יכולים לבקש, והשופט מרצונו הטוב יכול לדחות או שלא לדחות. המצב כיום הוא, שאזרח רשאי שלא להופיע למקום העבודה ביום תשעה באב או בפורים או בחנוכה או בחול המועד, אבל לבית-משפט הוא חייב להופיע.

ואני בא ואומר: אנחנו בכל אופן מדינה יהודית, ואנחנו צריכים לחזק את המורשת שלנו, לחזק את המודעות שלנו לימי זיכרון, לימי צום. יש אזרחים רבים שמקפידים בחייהם שלא לעשות עבודה בימי חול המועד או בימי הצום, למה לא לאפשר להם לדחות את המשפט?

מה אני מציע בהצעה שלי? אני מציע שאם לאדם נקבע דיון ליום תשעה באב, הוא יכתוב לשופט ויבקש לדחות את המשפט, ואז על השופט יהיה להיעתר לבקשה שלו כדין ובצורה מסודרת.

אילו היינו באמת מדינה שאין בה עינוי דין בבתי-המשפט, שעורכים משפט, ממשיכים אותו ברצף היום, מחר, וגומרים – אני מבין; אבל כמעט על כל עילה קטנה היום דוחים משפט. יש משפטים שנמשכים שנים רבות, ודוחים ומביאים עוד אישורים ובקשות. אם אדם, בשם המצפון שלו, בשם הדת שלו, בשם חופש הפולחן שלו, רוצה זכות כזאת, אני חושב שזו זכות יסודית של האדם.

### **וליד חאג' יחיא (מרצ):**

יש חודש ימים צום רמדאן.

### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

חודש ימים האדם לא עובד?

### **וליד חאג' יחיא (מרצ):**

הוא צם.

### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

אבל ברמדאן, חודש לא עובדים? עובדים.

## וליד חאג' יחיא (מרצ):

יש כאלה שלא.

## יגאל ביבי (מפד"ל):

לא, עובדים. אצלנו בתשעה באב אנשים לא עובדים.

אני רוצה לומר לשר: בכל אופן, לאחר התוצאות של אתמול, הגיע הזמן שתדעו ש-30% מהציבור בארץ דתיים, זה שלישי מהעם, זה לא מיעוט קטן, ולכן צריך להתחשב.

אני קצת הופתעתי. בהתחלה נאמר לי שוועדת השרים נוטה לאשר את הדבר הזה, כי הוא הגיוני – אני לא הגשתי הצעת חוק לא הגיונית – אבל משום-מה הביאו לי מקורות מהיהדות, ולפי המקורות ביהדות אומרים לי שאין בהלכה היהודית הוראה האוסרת מלאכה בימים אלו, ולמעשה רק בפורים ובתשעה באב יש נוהג שלא לעשות מלאכה. בסדר, אז תקבעו זאת לגבי תשעה באב ויום הפורים, כשנוהגים שלא לעשות מלאכה.

אני חושב שזה חמור מאוד להביא יהודי שבתשעה באב לא עושה מלאכה ולהגיד לו: אתה חייב להישפט ביום תשעה באב. אני לא רוצה להגיד שזה לא מוסרי, אבל זה לא – – –

רבתי, גם לגבי יום העצמאות אין בהלכה שאי-אפשר לעשות מלאכה, אבל לא יעלה על הדעת שמישהו יאולץ לבוא לבית-המשפט ביום העצמאות.

לכן אני פונה אל השר ומבקש: אנא, אפשרו ליהודים דתיים להתנהג על-פי דתם, על-פי אמונתם ועל-פי מצפונם. לא יקרה שום דבר אם יהודי לא יישפט ביום תשעה באב. אני מבקש מהשר, למרות התשובה השלילית שקיבלתי מוועדת השרים, לאשר הצעה זו ולבוא לקראת יהודים שרוצים לשמור על מנהגיהם ועל אורחות חייהם.

## היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק, או ליתר דיוק התיקון לחוק שמציע חבר הכנסת יגאל ביבי בא לומר: "ימים שהם בבחינת צומות או חגים שאינם מזכרים בפקודת סדרי השלטון והמשפט,

התש"ח-1948, בהם לא יחויב אדם להופיע בבתי-המשפט אם כצד ואם כעד אם ביקש בכתב מאת בית-המשפט".

אם נקבל הצעה זו בפועל, הרי כדי לקיים הליכי משפט תקינים יהיה עלינו לסגור את שערי בתי-המשפט עוד בשורה של ימים, להוסיף על כל מועדי וחגי ישראל והימים שהוכרו כימי חג או כימי שבתון.

ביקשתי מחבר הכנסת יגאל ביבי, שיואיל להבהיר לי לאילו ימים הוא מתכוון, וכך הוא כתב לי: "הצעת החוק הנ"ל מתייחסת לג' בתשרי – צום גדליה, י' בטבת – יום הקדיש הכללי, י"ז בתמוז, ט' באב, פורים, יום הזיכרון לחללי צה"ל, יום השואה והגבורה".

למעשה, מה שהכנסת מתבקשת להחליט הוא בפועל האם לסגור את שערי בתי-המשפט בישראל –  
--

#### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

לא לסגור את בתי-המשפט. אדם שכותב מכתב ומבקש לא להופיע, צריך לאפשר לו לא להופיע.

#### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לא, לא, זה מה שאני בא להבהיר לך. חבר הכנסת ביבי, אתה רוצה לנהל את בתי-המשפט? יבחרו בך, תנהל ותאמר מה שתאמר. אתה רוצה לנהל את זה באמצעות חוק הכנסת? זכותך לנסות.

אני ער להרכב שישנו עכשיו באולם המליאה. ייתכן שאנשים שמקיימים מצוות לא נוח להם אלא להצביע בעד הצעת החוק שלך, מתוך מחשבה שאחרת זה יראה שהם פוגעים באנשים דתיים.

אנחנו לא רוצים לפגוע באיש דתי. לכן כשאיש דתי או איש שומר מסורת ומצוות מבקש דחייה מטעמים אלה, חזקה על כל שופט שלא יכפה עליו, יבין את נימוקיו, יעבור לסדר-היום ויזמין אותו לתאריך אחר.

#### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

אבל למה שזאת לא תהיה זכות? למה חובה?

#### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

סלח לי, אני עונה לך כפי שאני – – –

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

אדם שלא רוצה להופיע – – –

**דוד צוקר (מרצ):**

אפשר להצביע.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דדי צוקר, זה מקובל שמבקשים מהשר להאריך או לקצר, אבל לא אומרים את זה בקול רם, שולחים פתק.

**דוד צוקר (מרצ):**

אני חושב שהפומביות בעניין זה היא עקרונית. אפשר להצביע.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני רוצה שתבין אותי, חבר הכנסת ביבי. אם הכנסת מבקשת, שכשם שבראש השנה וכשם שבימי חג וכשם שביום העצמאות אנחנו שובתים מכל מלאכה, להוסיף על ימים האלה ימים נוספים, כמו צום גדליה או י' בטבת או י"ז בתמוז או תשעה באב, תעשה כך הכנסת ודין אחד יהיה לכולם, ואלה יהיו ימי שביתה ממלאכה.

אבל אם אדם רשאי באותו יום ללכת למלאכתו ואין איסור על כך, והוא רשאי לפתוח את בית-עסקו ולעבוד עבודה לכל דבר, לבוא ולומר שרק בתי-המשפט לא יוכלו לשפוט, או לשם אינך ללכת, שם אינך צריך להופיע, וזה עניין שבזכות – זה נושא הטעון הכרעת הכנסת.

כי בפועל, וזה כבר אני יכול לומר לך, בפועל משמעות הדבר שבית-המשפט יעמוד ברגע האחרון, אף שהוא תכנן לו את העבודה, בפני תופעה של העדר נאשם, העדר עדים, העדר עובדים, ובתי-המשפט לא יוכלו לעבוד, ואז הם יגידו: מוטב לנו לסגור את בית-המשפט באותו יום. זו השאלה.

אני ביקשתי חוות דעת מיוזע דין, שיבוא ויאמר לי האם מבחינה הלכתית הדין הוא כמו בהצעתך. ומה שכתבו לי הוא, שאין – – –

**שאול יהלום (מפד"ל):**

מי הוא נותן חוות הדעת?

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

יהודי ירא שמים במקרה זה.

**שאול יהלום (מפד"ל):**

מה שמו?

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

ד"ר פרץ סגל, ממחלקת החקיקה של משרד המשפטים. הוא כתב שאין בהלכה היהודית – – –

**היו"ר ד' שילנסקי:**

רבותי, מה ההתרגשות הזאת? יותר שקט בבקשה.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני לא ביקשתי לגייס אף אחד להצבעה זו, מורי ורבותי, ואני מוכן לכל תוצאה. אבל, עמדתנו לאחר בחינה ושקילת העניין, ולא במהרה, ומתוך רצון לבחון את ההצעה לגופה, היא שאין לה מקום.

**שאול יהלום (מפד"ל):**

מה הוא כותב?

### שר המשפטים ד' ליבאי:

הוא כותב: "אין בהלכה היהודית הוראה האוסרת מלאכה בימים אלו, ולמעשה רק בפורים ובתשעה באב יש נוהגים שלא לעשות מלאכה בהם. כך נפסק בשולחן-ערוך אורח חיים (סימן תקנ"ד, סעיף ר"ב), ומקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין, במקום שנהגו לא לעשות אין עושין. המצב בישראל הוא שיש שעושים מלאכה ויש שאינם עושים ואין נוהג אחיד. הוא הדין בפורים. כפי שנפסק בשולחן-ערוך, שם (סימן תרצ"ו, סעיף א'): פורים מותר בעשיית מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין".

### היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, שני סגני השרים הנכבדים שמקיימים התייעצות סגני שרים יכולים לעשות זאת בישיבה.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

"המצב בישראל הוא כפי שפסק השולחן-ערוך." ומוסיף הכותב: "אין לקשור בין איסור עשיית מלאכה לבין הימנעות מלדון בבית-המשפט. בשולחן-ערוך, חושן משפט (סימן ה' סעיף א') – – –

### היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מה ההתרגשות? הרי זה לא סעיף פוליטי.

### דוד צוקר (מרצ):

רוצים להצביע.

### היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש. חבר הכנסת זאבי, אודה לך אם תשב. חבר הכנסת צוקר, מה אתה כל כך מתרגש? רבותי, סערה בכוס מים. נא לשבת. לא לעשות מהומה מלא כלום. בבקשה.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

טוב, אני אקצר לבקשת חברי, שסבלנותם פגה, ואומר רק בסיכום, שבדין העברי, לפי חוות הדעת, לא נמצא יסוד לכך שבית-הדין ימנע מלדון כיוון שבעל דין טוען כי אינו נוהג לעשות מלאכה.

פרופסור שוחטמן, בספרו "סדרי הדין, לאור מקורות המשפט העברי", אף מוסיף על כך שכאשר בעלי הדין הם תושבי חוץ-לארץ ונמנעים מעשיית מלאכה ביום טוב שני של גלויות, אין מניעה לקיים בארץ-ישראל ישיבה של בית-הדין (עמ' 33 הערה 91).

לכן, גם לפי המשפט העברי, בדחילו ורחימו, אין איסור, אין חובה, וממילא אין זכות, וממילא נראה לי שאין זה מן הראוי לסגור שערי בתי-משפט בימים נוספים אלו, כאשר אני חוזר ואומר על דעת הנהלת בתי-המשפט, שכל בקשה של יהודי, של מוסלמי, של נוצרי, להתחשב בחגו, בית-משפט מתחשב. אבל אם מישהו לא טרח לבקש בעוד מועד רשות, אלא רק ברגע האחרון, הרי שאין לפגוע בסדרי העבודה בבתי-המשפט ואין להוסיף ימי מנוחה על הימים הקבועים.

אני מבקש, לכן, מן הכנסת להסיר את הצעת החוק הזאת מסדר-היום.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, בהתאם לתקנון יש למציע החוק זכות תשובה לדברי השר. נמצה את החוק. אני מבקש מכולם לשבת. אני אומר לכם בכל הרצינות: אני לא מבין מה ההתרגשות, כן יועבר לוועדה, לא יועבר לוועדה, מה עושים רעש אצלנו?

בבקשה, חבר הכנסת ביבי.

### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

כבוד השר, אני לא מבין מדוע אתה צריך לתת לשופט את האפשרות להחליט: כן או לא, הוא רוצה או לא רוצה. תוציא הנחיה ברורה, זה מה שאנחנו אומרים. מה אני אומר כאן בסך הכול? הרי זו בכל אופן מדינה יהודית. אם ביום תשעה באב, יום אבל, אדם צם, וליהודי דתי אסור אפילו לנעול נעליים, אסור להתגלח, אסור להסתדר; אם יהודי כזה, שמקפיד על מצוות, בא ואומר שהוא רוצה ומבקש לדחות ופונה בכתב, אני לא מבין מדוע חוסר הרגישות שלכם, חוסר רגישות לערכים של יהודים.

יום הקדיש הכללי, יום שבו כל אלה שבאו מהשואה צריכים להגיד קדיש על משפחותיהם ולהתייחד עם זכרן, לעלות ל"ד-ושם", ללכת למקומות זיכרון, למה ביום כזה אדם שהוא ניצול שואה או משהו כזה לא יוכל לבקש דחייה? אני לא מבין מה האטימות הזאת שלכם בעניין הזה. אז עוד שלושה-ארבעה ימים שאדם יכול לבקש שלא ללכת בהם לבית-המשפט.

לכן אני מתאר לי שחברי כנסת דתיים, כמו חבר הכנסת אלי דיין – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**



חבר הכנסת דיין, פונים ישירות אליך.

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

חבר הכנסת דיין, אתה אדם מסורתי, עם ערכים יהודיים. אדם דתי שרוצה לא להתדיין ביום תשעה באב, לא תהיה לו זכות כזאת? או אדם שהוא ניצול שואה שרוצה ביום הקדיש הכללי להתייחד עם זכר קרובי משפחתו; שלושה-ארבעה ימים בשנה, אז מה קרה? מה האטימות? תפסיקו להיות לא-רגישים לבעיות של יהודים בעיקר.

**אלי דיין (העבודה):**

מהניסיון שלי – – –

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

אני מבקש מכם. 30% מהיהודים פה במדינה דתיים. תתחילו להתחשב. אתמול לא למדתם לקח. אולי פעם אחרת תלמדו לקח.

**אלי דיין (העבודה):**

– – –

**היו"ר ד' שילנסקי:**

רק מהמקום, בקריאת ביניים.

**אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, מהניסיון שלי כעורך-דין, כשמדובר בצום – בתשעה באב, בשבעה-עשר בתמוז ואפילו בצום פורים, בתענית אסתר, בעשרה בטבת – ומבקשים, השופט נעתר כדבר שבשגרה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. טוב, כולם גייסו את כולם, כבר אפשר להצביע. אני מבקש מכולם לשבת. מי שלא ישב לא יוכל להצביע.

## הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 17

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 21

נמנעים – אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון ימי צום או חג),

התשנ"ג–1993, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

### היו"ר ד' שילנסקי:

17 בעד, 21 מתנגדים, אני מודיע בזה שהצעת החוק של חבר הכנסת יגאל ביבי, הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – ימי צום או חג), התשנ"ג–1993, לא נתקבלה.

### הצעת חוק הסדרת החזרתם של תושבי בירעם ואקרית לכפריהם, התשנ"ג–1993

#### (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

### היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת דוד צוקר להביא את הצעת חוק תתקנ"ג, הצעת חוק הסדרת החזרתם של תושבי בירעם ואקרית לכפריהם. אה, אתה השארת את הנאום על השולחן. באמת מה קורה, חבר הכנסת מכין נאום ושוכח נאום בבית? פה שכחת אותו לפחות על המושב.

### דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה 45 שנים מסרב הפצע הפעור של בירעם ואקרית להגליד. הוא איננו מגליד, ככל הנראה, משום שפצע מן הסוג הזה, אין טיבו להגליד. הוא אמור, הוא צריך להכאיב ולפגוע בנו, במצפוננו האנושי, היהודי, האוניברסלי.

## היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת מצומת, למיטב ידיעתי, יש לכם משרד, תקיימו שם את ההתייעצות, לא פה, בעמידה. סליחה, חבר הכנסת לוי, הם כבר עמדו להתפזר, ואתה ריכזת אותם מחדש.

## דוד צוקר (מרצ):

יש עכשיו דיון בהצטרפות צומת לגוש החרדי. אנשי צומת, מתוך הרגל, כנראה, עומדים להצטרף עכשיו לגוש החרדי; חברי הכנסת זנדברג ושגב, הידועים בחילוניותם.

## גונן שגב (צומת):

דתיים לאומיים הם לא חרדים, חבר הכנסת צוקר, הגיע הזמן – – –

## דוד צוקר (מרצ):

עיקרה של הפרשה ידוע, אין צורך לחזור עליו. חברי הכנסת מכירים היטב את הפרשה העגומה, המכאיבה והעצובה הזו.

ביסודו של דבר, בשני הכפרים תושבים שלווים ביסודם יצאו בשנת 1948 לזמן קצוב מכפריהם, תוך הבטחה מפורשת משלטונות צה"ל, שיחזרו אל הכפרים בתוך זמן קצר, כשבועיים, על-פי הגרסה המקובלת, ועד היום לא חזרו לבתיהם. ומדובר, כאמור, בתושבים לויאליים, באזרחים נאמנים, יעילים, המשרתים את המדינה, מחויבים לה, והם אינם יכולים להשלים עם אובדן בתיהם, עם אובדן אדמותיהם, עם אובדן קרקע מולדתם, כור מחצבתם. הם אינם יכולים להשלים עם העניין.

אחת הפרשות העגומות שנלוו לפרשת בירעם ואקרית היא התעלמותה של המדינה מהוראות הבג"ץ, מצו הבג"ץ, פרשה עגומה ביותר.

תושבי שני הכפרים, כל אחד והוועד שלו, ניהלו מאבק מרשים, עקשני, לויאלי מאוד לחוקי המדינה, למרות הנזק הנורא שנגרם להם, למרות העוול הנורא שפגע בהם. יש לומר, כי ייתכן שהמאבק שלהם היה קצת "פראירי", אולי שקט מדי. העובדה היא שעד היום אותם תושבים נאמנים, אותם אזרחים לויאליים, לא חזרו לבתיהם.

במהלך הכנסת הזאת עברה כאן הצעת חוק של סיעת חד"ש בקריאה טרומית ובקריאה ראשונה. במהלך עבודת ועדת החוקה על הצעת החוק הזו ובסיור שקיימנו במקום ובמפגשי הוועדה, אני נטלתי על עצמי אתגר לחלץ את סוגיית בירעם ואקרית מן המחלוקת המפלגתית, הבין-גושית של הבית הזה. ואכן, הרצון שלי עלה יפה. מונחת לפניכם היום הצעת חוק המוגשת בשם מרבית חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. פרט לי, חברי הכנסת החתומים עליה הם: אורון, גולדשמידט,

דיין, כץ, מסאלחה, דוד מגן, דן מרידור, רון נחמן, יוסף עזרן, אברהם פורז, עמיר פרץ, אברהם רביץ וסילבן שלום. כלומר, על הצעת החוק הזאת חתומים חברי ליכוד, העבודה, מרצ, אגודת ישראל, ש"ס, וכאמור, הצעת חוק של חד"ש, שכבר עברה שתי קריאות.

ביסודו של עניין, פעולה מן הסוג הזה, אדוני שר המשפטים, אמורה להיות פעולת הזרוע המבצעת, הרשות המבצעת, לא הכנסת, ואני מסכים שממשלה צריכה לעשות את האקט הזה, אם אכן היא מבקשת לעשות זאת. אולם, ממשלת ישראל זו, שכבר התחייבה בדצמבר, בשנה שחלפה, למנות ועדה מיוחדת לצורך עניין זה, לא מינתה עד היום ועדה זו, ועדיין צריכה להינתן עדיפות לזרוע המבצעת, ולא לכנסת, לבצע את הפעולה. ולכן אני מבקש, שהצעת החוק הזו תושלם בקריאה הטרוםית ובקריאה הראשונה שלה, ואז תיעצר העבודה על מנת לאפשר לממשלה לעשות את עבודתה, תוך איתות ברור של הכנסת, חד-משמעית וצלול, על כך שהיא מבקשת לראות את העבודה הזאת של הכנסת – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, יש פה רעש. חבר הכנסת פורז, אני שומע את כל הסודות שלך.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אני רוצה לסיים ולומר שאני מבקש, בשם חברי הכנסת האלה המייצגים רוב מוצק של הבית הזה, לאפשר לקיים את הקריאה הטרוםית ואת הקריאה הראשונה, לעצור ולהמתין לממשלה שתעשה את המוטל עליה, כפי שאמרתי, תוך ידיעה שהכנסת על כל אגפיה מעוניינת בריפוי של הפצע השות דם וצער ובהגלדתה של הצלקת הזאת.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, הבמה לרשותך.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה מתנגדת לקבלת הצעת החוק הפרטית הזאת. עניין החזרתם של עקורי אקריית ובירעם הוא נושא רציני, נושא שראוי לטיפול. ראש הממשלה הודיעני שהנושא יובא בישיבת הממשלה הקרובה, והממשלה תמנה ועדת שרים מטעמה שתבחן את הנושא היטב. יש כאן היבטים, חלקם כרוכים – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני מבקש מחברי הכנסת שאינם במקומותיהם, גם משתי הגברות העומדות ליד הדלת, לא להפריע. שומעים כאן כל מה שאתן מדברות.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

יש לבחון את הנושא מהבחינה המשפטית, בשל צווים שניתנו בשעתם, שעניינם סגירת שטח בפני אנשים מסוימים מתוך שיקולים ביטחוניים, ויש לבחון האם השיקולים הביטחוניים, האם הם בעינם או פג תוקפם.

יש כאן שיקולים הכרוכים בהחזר זכויות קניין לאנשים מסוימים, וייתכן שזה בא כבר על חשבון זכויות קניין של אנשים אחרים. ולכן, כל הסדר מן הראוי שייעשה מתוך התייחסות רצינית, בדיקה רצינית הן של העובדות והן של הפתרונות המוצעים, לרבות אפשרויות של פתרונות חלופיים, תוך התחשבות בכל הגורמים המעורבים בנושא.

לכן, הבקשה-התביעה לפתור את הבעיה, הרצון להיזקק לנושא הזה הוא בהחלט במקומו, אבל נראה לנו שתמיכה בהצעת חוק היא כתמיכה בהסדר מסוים, שלדעתנו לא נבדק עד תום, ולכן אין למהר בו.

אמרתי שהממשלה תמנה את ועדת השרים, הדבר ייוודע ברבים, הוועדה תיגש למלאכה, והממשלה מבקשת להמתין עד לקבלת מסקנות הוועדה.

### **חיים אורון (מרצ):**

יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהוא המציע, אמר שהוועדה תחכה פרק זמן סביר עד – – –

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני מעריך בהחלט את דבריו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. יותר מזה, אני גם מאמין להצהרתו שכך יעשה, שהרי הוא לא ישתמש בסמכותו כיושב-ראש הוועדה לעשות דבר העומד בניגוד להצהרתו כאן. לכן, אין כאן שאלת האמון בהצהרתו, אלא שאלת בחינתו של ההסדר לגופו. שהרי תמיכת הממשלה בהצעת החוק כמוה כתמיכה בהסדר מסוים, ולא באחר, ואת זה קשה לממשלה לעשות, אם היא רוצה להיות אחראית, כל זמן שהעניין לא נבדק מטעמה, לא נדון אצלה והיא לא באה למסקנה.

מהשיקול הזה בלבד, בקשתנו היא שלא לקבל הצעת חוק זו.

רשמתי לפני, והיה והיא תתקבל, המציע – הוא יושב-ראש הוועדה – הודיע את אשר הודיע, וכמובן, אם הצעת החוק תעבור, אדווח על כך גם לראש הממשלה.

### **יצחק לוי (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להמתין חמש דקות להצבעה מרגע הצלצול.

### **דוד צוקר (מרצ):**

כבר עברו חמש דקות.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תיכף נוודא זאת אצל סגן מזכיר הכנסת, האם היה צלצול.

### **דוד צוקר (מרצ):**

כן, כן, אבל זה לא חשוב, כי ממילא אני מדבר.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תצלצלו עוד הפעם, שלא תהיה אחר כך טענה שלא היה צלצול. בבקשה, חבר הכנסת צוקר.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבין שתשובתה של הממשלה, התנגדותה, איננה לגופו של עניין כמובן, אלא לגבי פרוצדורות. ובכן, אני מבקש לחזור על ההתחייבות שהתחייבתי קודם, לקדם את זה בקריאה טרומית ובקריאה ראשונה, כאשר אנחנו נאפשר לממשלה לבצע את אשר היא צריכה לבצע באופן לויאלי.

יש היום הצעת חוק אחת שעברה את שתי הקריאות, וחבל שתהיה זו רק הצעת חוק אחת, אלא יש לאפשר לכל הכנסת להביע את עמדתה, שכן בהצעת החוק מיוצגות כל סיעות הבית – הליכוד, העבודה, מרצ, אגודה וש"ס.

לכן, אני מבקש לאפשר להצעת החוק הזו לעבור את הקריאה הטרומית והקריאה הראשונה. תודה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. חבר הכנסת גולדשמידט, אם אתה רוצה להצביע, תואיל בטובך לשבת. אני מפעיל את הלוח.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 9

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרת החזרתם של תושבי בירעם ואקריית לכפריהם, התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

**קריאות:**

---

**גונן שגב (צומת):**

לא עברו חמש דקות.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אמרו שנותרו חמש דקות.

**קריאות:**

---

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

לא עברו חמש דקות.

**גונן שגב (צומת):**

דיברו על חמש דקות, ולא עברו חמש דקות.

**קריאות:**

— — —

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, אני מבקש מכולכם להירגע.

אני רוצה להזכיר לכולם, שעוד לפני שחבר הכנסת צוקר עלה לדוכן כבר היו חילוקי דעות אם עברו חמש דקות, אם לא עברו חמש דקות.

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

הוא אמר שידבר חמש דקות — — —

**דוד צוקר (מרצ):**

אמרתי שאדבר חמש דקות — — —

**קריאות:**

— — —

**היו"ר ד' שילנסקי:**



רבותי, אולי תיתנו לי לסכם את העניין. אודה לכולם אם ישבו. אני אודה לכולם אם ישבו. אני רוצה להזכיר לכולם, שלפני שעלה חבר הכנסת צוקר היתה טענה שלא עברו חמש דקות, אני ביקשתי לברר כמה דקות אכן חלפו. בינתיים עלה חבר הכנסת צוקר. אני יוצא מתוך ההנחה, שחבר הכנסת עמד פה על הבמה לפחות דקה אחת או שתיים. עכשיו אני שומע טענה, שחבר הכנסת צוקר אמר שהוא ידבר חמש דקות – – –

**דוד צוקר (מרצ):**

— — —

**היו"ר ד' שילנסקי:**

למה אתה קופץ?

הוא אמר שהוא ידבר חמש דקות. זו סוגיה שאני צריך לבדוק בפרוטוקול, האם הוא אמר זאת; ואם הוא אמר זאת, האם זה תופס. זו שאלה שעוד לא – –

**דוד צוקר (מרצ):**

אני אגיד מה אמרתי.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

— – נתקלתי בה. וגם אם אמר, האם זה תופס? אם הוא אמר שידבר חמש דקות, ודיבר דקה, האם זה תופס? אני רוצה להיוועץ בסגן מזכיר הכנסת. אני מבקש מכם להמתין רגע, אני אפסוק בהתאם למה שאני מבין שצודק. לא יעזור, רק רגע. תנו לי להיוועץ בסגן מזכיר הכנסת, שהוא בעל ניסיון.

חברי הכנסת, הנה יש לכם דקה לנוח.

**דוד צוקר (מרצ):**

אני לא מבין מה השאלה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אני צריך לקבל החלטה, ומדובר בהחלטה בשאלה שאין לה תקדים, אני רוצה לבדוק. בודקים עבורי את הדברים בתקנון.

**דוד צוקר (מרצ):**

---

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת צוקר, אני חייב לשבת פה כמו שופט. כששופט צריך לקבל החלטה, והוא לא בטוח שההחלטה תהיה נכונה, הוא בודק בספר אחד ובספר נוסף. נכון, אדוני שר המשפטים? כך נוהג שופט, ואני רוצה לנהוג כמו שופט.

**דוד צוקר (מרצ):**

אני רוצה להגיד מה שאמרתי.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אני עורך-דין במקצועי. עוד לא זכיתי להיות שופט, אז תן לי לפחות – – –

**דוד צוקר (מרצ):**

אתה מוכן לשמוע אותי?

**היו"ר ד' שילנסקי:**

כן, בבקשה.

**דוד צוקר (מרצ):**

כשהלכתי לכיוון הדוכן, התעוררה שאלת חמש הדקות. אמרתי שכבר עברו חמש דקות, אבל מאחר שאני עומד לדבר מעל הדוכן – – –

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

הוא אמר: אל תדאגו, אני הולך לדבר – – –

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, אני בדקתי ויש לי החלטה. גם אם חבר הכנסת צוקר אמר את זה בקול רם וגם אם אמר בלחש, האמירה מבחינה תקנונית וגם משפטית לא תופסת. אפשר לטעון עליה ציבורית; אני חייב, בהתאם לתקנון, לפסוק משפטית.

לכן, אני מודיע: בעד הצביעו 11, נגד הצביעו תשעה, אין נמנעים. הצעת החוק עוברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה. אין ועדה אחרת. תודה רבה.

## **הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – קיצור המועד לכפייה למתן גט ולקבלתו), התשנ"ג-1993** **(הצעת קבוצת חברי הכנסת)**

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, הצעת חוק תר"ל – הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – קיצור המועד לכפייה למתן גט ולקבלתו), התשנ"ג-1993, של קבוצת חברי הכנסת. ינמק מהמקום חבר הכנסת יצחק לוי.

## **יצחק לוי (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מוצעת כאן הצעת תיקון להצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים, שעניינה קיצור המועד לכפייה למתן גט ולקבלתו.

סעיף 6 בחוק אומר היום: "ציווה בית-דין רבני בפסק-דין סופי לכפות איש לתת גט פיטורין לאשתו או לכפות אשה לקבל גט פיטורין מאישה, רשאי בית-משפט מחוזי, כתום שישה חודשים מיום מתן הצו, לפי בקשת היועץ המשפטי לממשלה, לכפות במאסר לציית לצו". לדעתנו, תקופה של שישה חודשים היא ארוכה מדי והיא רק מוסיפה לסבל שכבר נגרם בוודאי לבני הזוג. ולכן, ההצעה היא לקצר את תקופת ששת החודשים לחודש אחד.

הצעת החוק הזאת נוגעת אך ורק לאחר החלטת בית-הדין, היא אינה מתערבת בהחלטת בית-הדין. אבל לאחר שבית-הדין החליט על מתן גט בכפייה, אין סיבה להמתין שישה חודשים מיום מתן הצו לנתינת הגט ויש לקצר את התקופה לחודש אחד.

אני רוצה להוסיף, למען ידעו חברי הכנסת ולמען יהיה כתוב בפרוטוקול, שההצעה הזאת הוכנה יחד עם יועצים של הרבנות הראשית לישראל ובהסכמת הרבנים הראשיים לישראל. ההצעה הזאת הוכנה בקדנציה הקודמת, בשדולה למען העגונות, שבראשה עמד מי שהיום שר המשפטים, הפרופסור דוד ליבאי. אני רוצה גם להוסיף, שהממשלה אינה מתנגדת להעברת החוק הזה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

אני מקווה שזה יהיה צעד ראשון של הסכמה רחבה בעם, שהרבנות הראשית לישראל, ארגוני הנשים וכל הארגונים העוסקים בבעיה הכאובה הזאת יתאחדו להביא שורה של הצעות חוק כדי להקל על העגונות, וזאת תהיה רק ההצעה הראשונה בשורת הצעות חוקים שנביא לכנסת כדי לפתור בעיות כאובות אלה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. שר המשפטים איננו. פורמלית צריך לחכות שתי דקות. אני שומע שזה חוק עם הסכמה כללית של כל הבית, אז נוותר על הפורמליות. אני הפעלתי את השעון.

### **הצבעה מס' 14**

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון קיצור המועד לכפייה למתן גט ולקבלתו), התשנ"ג–1993,

לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתה של קבוצת חברי כנסת, הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – קיצור המועד לכפייה למתן גט ולקבלתו), התשנ"ג–1993, עוברת לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה.

## הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – איסור גביית תשלומים), התשנ"ג-1993

### (הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)

#### היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. כאן יש לי בעיה טקטית, יש גם שאילתות וגם הצעה לסדר-היום. בדרך כלל, כאשר יש לשר גם שאילתא וגם הצעה לסדר-היום, נוהגים לשאול קודם את השאילתא. אומנם סימנו את השאילתות במוניטור, אבל אני רוצה לעשות צדק עם כולם. אם יש הסכמה כללית, שלא נעשה יוצא מהכלל לחבר הכנסת מאיר שטרית, אז נבקש מחבר הכנסת מאיר שטרית לעלות לדוכן ולהביא את הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – איסור גביית תשלומים), התשנ"ג-1993; הצעת חוק תתקפ"ה. בבקשה.

#### מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בנתונים הנוכחיים, במערכת החינוך במדינת ישראל נדרשים ההורים לשלם עבור ילדיהם כל מיני תשלומים לבתי-הספר או לרשויות המקומיות. התשלומים האלה, אדוני היושב-ראש, מגיעים היום לממדים של בין 450 שקל ל-980 שקל לתלמיד בשנה. וזה לא כולל תשלומים בעבור מסיבות, בעבור תמונת מחזור, בעבור עיתוני בית-ספר, בעבור טיולים, שקשה מאוד לסרב לשלם גם עבורם.

יוצא אפוא שהחינוך חינם במדינת ישראל הוא לחלוטין איננו חינם, הוא אפילו יקר מאוד. ולעתים השיעור מגיע לכדי תשלום של למעלה מ-1,000 שקל לילד לשנה. צאו וראו, משפחה שיש לה כמה ילדים בבתי-הספר, אפילו היא מקבלת הנחה מסוימת בגין שני ילדים או יותר בבית-הספר, התשלום שהיא צריכה לשלם לשנה מגיע לאלפי שקלים. אדוני היושב-ראש, אני חושב שהתשלום הזה של אלפי שקלים בשנה למשפחה ממוצעת הוא כבד מאוד, ובוודאי איננו חינוך חינם.

התוצאה בבתי-הספר היא, שהרבה מאוד הורים אינם מסוגלים לעמוד בתשלום. והמסקנה המיידית שנובעת מאי-תשלום עבור אותם שירותים היא, שהילד בבית-הספר איננו מקבל אותם. אם הוא לא שילם בעד השתתפות בטיול – הוא לא משתתף בטיול. אם הוא לא שילם בעד מסיבה – הוא לא משתתף במסיבה. אם הוא לא שילם בעד תמונת מחזור – הוא לא מקבל תמונת מחזור. הוא הדין אם לא שילם עבור שירותים אחרים שהם חובה, כמו ריפוי שיניים ואגרת שמירה.

אדוני היושב-ראש, בתי-הספר הגיעו למצב, שהיום הם אינם מרשים לילדים אפילו להגיע לקבלת תעודות סיום שנה לפני פריעת חובותיהם.

ידידי חברי הכנסת, אני מבקש מכם, תחשבו מה קורה לילד רך בשנים, בגיל בית-ספר יסודי, כשהוא מסתכל בפני כיתה שלמה שיוצאת לטיול ועיניו כלות. הוא המסכן, משום שאין להוריו אמצעים לשלם, נאלץ להישאר ולא לצאת לטיול. אני חושב שזו פגיעה בילדים, שאין לה כמעט כפרה.

הדבר הזה כבר עורר תרעומת רבה בקרב ארגוני ההורים ובקרב משרד החינוך עצמו. יש לפני דין-וחשבון של המועצה הציבורית המייעצת לנושא תשלומי הורים, מועצה שהוקמה על-ידי מר זבולון אורלב ב-10 בנובמבר 1991, בהיותו מנכ"ל משרד החינוך, בראשותו של מר אהרן לנגרמן. המועצה ממליצה בפועל לבטל את תשלומי ההורים בבתי-הספר ולשנות את התשלומים האלה כך שהמדינה, אם היא רוצה לגבות תשלומים כאלה, תגבה אותם בדרך של מס עקיף אחר, כמו ביטוח לאומי, או מס הכנסה שהוא פרוגרסיבי, שווה לכל נפש, שמתחשב ברמת ההכנסה של המשפחה. אבל, בוודאי לא יעלה על הדעת להשאיר את המצב כמו שהוא היום.

בעיקר, אדוני היושב-ראש, לצערי הרב, בנתונים הנוכחיים, ילדים רבים שאין להוריהם אמצעים נתפסים על-ידי רשתות חינוך שאינן חינוך ממלכתי, אני מתכוון לרשתות החרדיות, שמציעות לאותם ילדים חינוך בלי לשלם בעבור הספרים, בלי לשלם בעבור טיולים, בלי לשלם שום דבר, חינוך לחלוטין.

התוצאה היא, שאותם הורים שולחים את הילדים לחינוך החרדי לא מתוך רצונם להיות בחינוך הזה, אלא מחוסר יכולתם לעמוד בתשלומים של החינוך הממלכתי שהמדינה דורשת אותם. מי שיעקוב אחרי המספרים ייווכח לדעת, שמספר הילדים בחינוך החרדי בחמש השנים האחרונות הוכפל, ואף למעלה מזה, וזה לא קרה סתם. הכסף הזה ממומן מכספי המדינה.

לצערי הרב, אדם שלומד בחינוך החרדי, כשהוא גומר כיתה ח' והולך לישיבה, הוא יצא מהמעגל הציוני. רובם הגדול אחר כך אינם משרתים בצבא. חלקם הגדול יוצרים משבר עמוק מאוד במשפחותיהם. לצערי הרב, המשפחות שמהן לוקחים את הילדים הן משפחות יוצאות עדות המזרח, שאין להן דבר נגד תורה ומסורת ישראל, להיפך, רובן דתיות ומסורתיות, אבל הן דתיות בדרך הגיונית, לא בדרך קיצונית. ילד שלומד בבית-ספר חרדי ובא הביתה ולא מוכן לאכול בבית כי הוא רוצה "גלאט כשר", יש למשפחתו בעיה ויש לו בעיה. הדבר הזה לא פתור.

זו לא מטרת החוק, להילחם בחרדיזציה של החינוך. המטרה של החוק היא רק אחת: למנוע את עוגמת הנפש מאותם ילדים שאינם מסוגלים להשתתף במערכות החינוך של בית-הספר.

אדוני היושב-ראש, ועדת החינוך, בראשותו של חבר הכנסת אברהם בורג, בישיבתה מיוני 1993 החליטה פה-אחד, על דעת כל חברי הוועדה, להמליץ בפני משרד החינוך להפסיק את התשלומים האלה. החברים שנכחו בוועדה, ללא יוצא מן הכלל, חברי הכנסת לימור לבנת, שאול יהלום, האשם מחאמיד, ענת מאור, אבי יחזקאל, שמואל הלפרט ועבדכם הנאמן, כולם ללא יוצא מן הכלל המליצו בפני הממשלה לאמץ את דוח ועדת-לנגרמן.

הצעת החוק שלי נועדה לתכלית הזאת ולמטרה הזאת. אני מבקש, אדוני היושב-ראש, מחברי חברי הכנסת להתחשב בנתונים שהבאתי לפניכם ולאשר את העברת הצעת החוק הזו לוועדת החינוך. תודה רבה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. אדוני סגן שר החינוך, בבקשה.

## **סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, על-פי הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – איסור גביית תשלומים), שמעלה היום חבר הכנסת מאיר שטרית לקריאה טרומית, תבטל כליל אפשרות גבייה של תשלומים מהורים לתלמידים.

הפעילות במוסדות החינוך מתבססת בעיקרה על שירותים הניתנים על-ידי המדינה ועל-ידי הרשויות המקומיות במסגרת לימוד חנם. עיקר התקציב מוקדש למימון שכרם של המורים, המנהלים והעובדים בבתי-הספר ובגני-הילדים, וכן להקמתם ולאחזקתם של המבנים.

עם זאת, יש שירותים ומוצרים שהמדינה והרשויות המקומיות אינן מחויבות לספק בחנם, והדבר מטיל הוצאות על ההורים.

מדיניותו של משרד החינוך היא להקל ככל הניתן את נטל ההוצאות על ההורים, למרות הרחבת השירותים הניתנים לתלמידים ולמרות ההתייקרויות במשק.

עניין תשלומי ההורים מעלה שאלה מורכבת לגבי גובה התשלומים וחלוקתם בין כלל הציבור ובין ההורים, וכן שאלת ניהול המשק הכספי של בית-הספר.

אשר לגובה התשלומים, משרד החינוך יפעל לגיבוש רפורמה מוסכמת לקראת שנת הלימודים הבאה, על דעת משרד האוצר, ההורים, מרכז השלטון המקומי, ארגוני המורים והרשות להגנת הצרכן, במטרה להפחית את נטל התשלומים.

שאלת הניהול הכספי של בתי-הספר היא סוגיה סבוכה, אשר נמצאת בבחינה יסודית של מנכ"ל המשרד. הוצאה חפזה ובלתי מבוקרת של השלטון המקומי מן המערכת עלולה לגרום תוהו ובוהו ונזקים קשים למוסדות.

יש לציין, כי המשרד מקיים מערך של תמיכות כספיות למשפחות נזקקות באמצעות מפעל הסטיפנדיות, וכן העביר סכום של למעלה מ-6 מיליוני שקל לסיוע לתלמידים עולים.

על סמך כל האמור לעיל, הממשלה מתנגדת להצעת חוק כוללת זו, ובמיוחד בתזמון זה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת שטרית, אתה רוצה להשיב תשובה?

## **מאיר שטרית (הליכוד):**

אני מוותר.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

אתה מוותר.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד? מי נגד? בבקשה.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 10

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק לימוד חובה (תיקון איסור גביית

תשלומים), התשנ"ג–1993, נתקבלה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, התוצאה היא שבעה בעד, עשרה מתנגדים, אין נמנעים. אני מודיע שהצעתו של חבר הכנסת מאיר שטרית, הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – איסור גביית תשלומים), התשנ"ג–1993, לא התקבלה.

## **מאיר שטרית (הליכוד):**

זו בושה של הקואליציה.

## **שאלות ותשובות**



## היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, עכשיו ניגש לשאלות. אני מזמין את סגן שר החינוך והתרבות לעלות שוב לבמה על מנת לענות על השאלות.

### דמי רישום לאוניברסיטאות

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בחשוון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

כידוע לך, נגבים דמי הרשמה מסטודנטים המבקשים ללמוד באוניברסיטאות על-ידי כל אוניברסיטה בנפרד. סטודנטים המבקשים ללמוד תחום מסוים נאלצים לעתים קרובות להירשם לכמה אוניברסיטאות, מחשש שלא יתקבלו ללימודים אם יירשמו רק באחת מהן. סטודנטים אלה משלמים דמי הרשמה בכל אוניברסיטה בנפרד ואינם מקבלים כל החזר אם לא נתקבלו או שאינם לומדים בסופו של דבר במוסד שאליו נרשמו.

ברצוני לשאול:

1. האם יש הצדקה לכך שסטודנטים ישלמו בו-זמנית לכמה אוניברסיטאות דמי הרשמה, בשעה שהם לומדים רק באחת?

2. אם לא – כיצד ישונה המצב וסטודנטים שיתקבלו לאוניברסיטה אחת יקבלו את כספם מהאוניברסיטאות שבהן העדיפו שלא ללמוד, או שאלהן לא התקבלו?

3. האם נשקלת הקמת מרכז ארצי להרשמה לאוניברסיטאות, שיאפשר רישום מרוכז לכל האוניברסיטאות והמוסדות להשכלה גבוהה ויחסוך בכך הוצאות מיותרות לסטודנטים?

### תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. האוניברסיטאות גובות דמי רישום מכל מועמד המגיש בקשה להתקבל ללימודים. דמי רישום אלה נועדו לכסות הוצאות הכרוכות ברישום ובקבלה כגון: פתיחת תיק, בדיקת מסמכים, קליטת הנתונים במחשב, דיונים בוועדות קבלה ומשלוח הודעות שונות, וזאת בנפרד משכר הלימוד, שבו חייבים התלמידים לאחר קבלתם במשך כל שנות לימודיהם. ההוצאות הנ"ל אינן קשורות בתוצאה הסופית של קבלה או אי-קבלה. תהליכי הרישום והדיונים זהים בין שהמועמד מתקבל בסופו של התהליך ובין שהוא נדחה.

על מנת להקל על הסטודנטים הקים המרכז הארצי לבחינות ולהערכה, בתמיכה של המועצה להשכלה גבוהה, את מערכת המידע הממוחשבת "מידעת". מערכת זו מספקת תשובות אישיות לכל מועמד לגבי אפשרויות הקבלה למגוון תוכניות הלימודים לתואר ראשון במוסדות השונים. שימוש נכון במערכת זו נותן למועמד אמות מידה ברורות למדי לגבי סיכוייו להתקבל לתוכנית זו או אחרת בכל מוסד ומוסד, וחוסך ממנו את הצורך בהרשמות מיותרות.

עם זאת, לאור אותם נימוקים שהעלה חבר הכנסת שמאי, פנינו לאחרונה לוועד ראשי האוניברסיטאות בבקשה לבדוק אפשרות של החזרת חלק מדמי הרישום במקרים שהתלמיד לא התקבל ללימודים באוניברסיטה מסוימת. כן ביקשנו לבדוק מחדש הקמת מרכז ארצי להרשמה לאוניברסיטאות. ידוע לנו כי ועד ראשי האוניברסיטאות בוחן ברצינות רבה את פנייתנו.

### **תמיכה במדרשות תורניות**

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בחשוון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

בחוזר המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות, חוזר מיוחד, ג' במרחשוון התשנ"ג – חודש המורשת היהודית, נספח ח', מופיעה רשימה של 26 מדרשות ליהדות וללימודי ארץ-ישראל בפיקוח האגף לתרבות תורנית במשרד החינוך והתרבות.

ברצוני לשאול:

1. כמה היתה תמיכת משרדך בכל מדרשה ומדרשה בשנת הכספים הקודמת ובשנת הכספים הנוכחית?
2. האם כל המדרשות המופיעות ברשימה הנ"ל עומדות בקריטריונים, בהתאם לסעיף 57, במבחנים לחלוקת כספי תמיכות של משרד החינוך והתרבות למוסדות ציבור? לחלופין – מאילו תקנות תקציביות מקבלות המדרשות את תקציביהן ולפי איזה מפתח?
3. מעבר לרשימת 26 המדרשות הנ"ל – כמה עוד מדרשות תורניות מתוקצבות על-ידי משרדך, וכמה מדרשות תורניות עדיין לא הוכרו?
4. אם קיימות עוד מדרשות תורניות שטרם הוכרו על-ידי האגף לתרבות תורנית במשרדך, כיצד בדעתך לפעול ומתי?

**תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אני מעביר בנפרד לחבר הכנסת שפירא את רשימת המדרשות לשנת התקציב 1992 ולשנת התקציב 1993, ובה פירוט של סכום ההקצבה למדרשות בכל אחת משנים אלה.
2. התשובה חיובית. המדרשות מתקצבות מתקנה 31.08.45. המפתח לחלוקת הכספים על-פי המבחנים לחלוקת כספי התמיכות למוסדות ציבור – 70% ביצוע כמותי – ימי תלמיד בשנה שלפני כן ו-31% הערכה איכותית.
- 3-4: במסגרת האגף לתרבות תורנית מתקצבות 27 מדרשות. מדרשה אחת עדיין לא הוכרה, שכן לא ענתה על הקריטריונים.

### **תלמידות אתיופיות בכפר הנוער "חסידיים"**

- חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):
- כתבה שפורסמה בעיתון "חדשות" מיום שישי, 24 בספטמבר 1993, עוסקת בכ-30 תלמידות עולות מאתיופיה בכפר הנוער "חסידיים".
- התלמידות שובצו בכיתה ברמה הנמוכה ביותר, בלא שעברו מבחן או תהליך כלשהו למיון.
- נוסף על כך, התלמידות עוסקות בניקיון ובעבודות תשתית בכפר יומיים בשבוע, בעוד שאר התלמידים עוסקים בכך יום אחד בלבד.
- ברצוני לשאול:

1. האם משרד החינוך מודע למצב בכפר הנוער "חסידיים"?
2. האם ידוע במשרד החינוך על מקרים נוספים של עיוות בשיבוץ, ומה נעשה בנדון?
3. האם יבדוק משרדך מוסדות דומים על מנת למנוע מקרים כאלה?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. קיים פיקוח צמוד של המפקח הכולל על המוסד.

2. הקבוצה שבה מדובר גובשה על-ידי "עליית הנוער" מכמה מוסדות חינוך, במגמה שילמדו אצלנו בשנת הלימודים התשנ"ג באולפן שנה ב'.

לקראת שנת הלימודים התשנ"ד הוזמנו המפקחים ששלחו את הבנות והאנשים הממונים, בין היתר, על הכשרת המורים האתיופים, לדון בהכוון הבנות עם סיום אולפן שלב ב'.

מיון נעשה על-פי הישגיהן בלימודים וחווות דעת של המחנכות, הצוות הפנימייתי והטיפול ומפקחי "עליית הנוער". חלקן שובצו בכיתות עיוניות לבגרות, במסגרת פרויקט ייחודי מטעם משרד החינוך, והאחרות שובצו לכיתה מקצועית במגמת מט"ביות.

מגמת המט"ביות פועלת בכפר שנים מספר, והבוגרות מרוצות ביותר, כמו גם מעסיקן, בית-החולים "פלימן", המשבח את עבודתן הרצינית והמסורה.

3. משרד החינוך והתרבות בודק באופן מתמיד ומפקח פיקוח צמוד כדי שלא יתבצעו במוסדותיו עיוותים בשיבוץ תלמידים.

### **היערכות מערכת החינוך לנושא השלום**

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

בתאריך 11 באוקטובר 1993 פורסמה בעיתון "חדשות" כתבה, ובה נמתחה ביקורת מפי בכיר במשרד החינוך על חוסר היערכות מערכת החינוך לנושא השלום. נאמר בכתבה, כי כל שנעשה עד כה בנושא זה היה "כיבוי שרפות".

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת היערכות כוללת במשרד החינוך להתמודד עם נושא השלום?

2. אם כן – מה כוללת תוכנית המשרד?

3. מה היא תגובת משרד החינוך על הביקורת שנמתחה על חוברת העזר למורים?

4. כיצד יתמודד משרד החינוך עם הטענות בנוגע למחסור בשעות לטיפול בנושא השלום?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. היחידה לחינוך לדמוקרטיה במשרד מרכזת את הפעילות במערכת ובמשרד.

2. היערכות המשרד כוללת שילוב מספר נוסף של יחידות – מינהל חברה ונוער; האגף לתוכניות לימודים; מרכז ההסברה; היחידות להשתלמות ולהכשרת מורים; אגפי הגיל – וכן את הפעולות הבאות: פרסומים ותוכניות לימוד; כנסי מנהלים ומורים; מפגשי מורים ותלמידים יהודים וערבים; אמצעי עזר מיוחדים – ניידת ללימודי שלום, סרטי וידיאו ועוד; סמינרים לתלמידים בנושא מדיניות החוץ ותהליך השלום; עידוד יוזמות יישוביות ובית-ספריות – לרבות בתי-ספר מדגימים; עידוד ארגונים ומכונים להשתלב בעשייה החינוכית במערכת; עידוד פעילות תרבותית-אמנותית – פסטיבל עכו, הצגות לילדים ועוד.

3. החוברת שפורסמה עסקה בהיבטים כלליים של חינוך לשלום – חוברות נוספות העוסקות בהיבטים נוספים כבר הופיעו, ואחרות יופיעו בעתיד הקרוב.

הכוונה לעקוב אחרי התפתחות התהליך ולספק למערכת כלים להתמודדות באופן סדיר ומתמשך.

4. המשרד הקצה מאות שעות נוספות לקידום הנושא, במסגרת המחלקה לדו-קיום ודמוקרטיה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אדוני סגן השר, אתה מתבקש להשיב על שאילתא של חבר הכנסת זאבי, שכרגיל נמצא באולם.

### **סמינר בנושא "דו-קיום בשלום"**

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

מחוז הדרום של משרד החינוך והתרבות זימן את תלמידי כיתות י"א לסמינר חובה בנושא "דו-קיום בשלום". הסמינר יתקיים בגבעת-חביבה, המרכז להדרכה רעיונית של "השומר הצעיר" ומפ"ם.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד החינוך על כך?
2. האם הוכן הסמינר על דעת השר?
3. האם הובטח שיוצגו בסמינר זה גם עמדות של המחנה הלאומי?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

1. התשובה חיובית.
2. סמינר גבעת-חביבה עובד עם משרד החינוך זה שנים רבות. משרד החינוך מפרסם את רשימת המוסדות הרשאים לקיים סמינרים מסוג זה בקרב בית-הספר. בית-הספר, והוא בלבד, מחליט האם הוא מעוניין לקיים את הסמינר – כן או לא.
3. המשרד מפקח על הפעולות החינוכיות בגבעת-חביבה, כמו על גופים אחרים הפועלים במערכת החינוך, ומקפיד על איזון המידע והדעות. משרד החינוך ביקש מסמינר גבעת-חביבה לשלוח לחבר הכנסת רחבעם זאבי את תוכן הסמינר.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, בשאילתא המקורית שלי היתה עוד שאלה אחת שצונזרה, האם ידוע לך אופיה הפוליטי של האכסניה?

הרי כל אחד מאתנו יודע שגבעת-חביבה זה בית-אולפנא של מפלגה פוליטית בישראל. הדעת איננה סובלת שייקחו את הילד שלי או את הנכד שלי ויביאו אותו לשם בפקודה, בהוראה, אומנם לא שלכם אבל של בית-ספר שסר למרותכם, והוא ישב שם ימים מספר ויספוג את התורה האדומה של בית-מדרשה של גבעת-חביבה.

לא יכול להיות גם שיהיה סמינר כזה ולא ייתנו בו ביטוי לשני החצאים של העם. העם מפולג, זוהי עובדה. לא יכול להיות שיהיה סמינר בנושא אקוטי, בנושא שהוא על סדר-היום הציבורי, ויהיה בו ביטוי רק לאגף אחד של העם.

אתם מעולם לא בדקתם כמה ילדים בבית-הספר הזה או בכיתה הזאת באים מבתיים שחושבים אחרת. בכלל לא חשוב לבדוק את זה; חשוב לתת ביטוי לכל חלקי העם.

בסמינרים בגבעת-חביבה יש ביטוי רק לאגף אחד. גבעת-חביבה לא יכולה להיות אכסניה לבתי-ספר של החינוך הכללי.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת זאבי, אתה קיבלת רשות לשאלה נוספת. במקום שאלה קצרה נשאת נאום ולא שאלת שום דבר.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

שאלתי בתחילה, האם ידוע לך אופיה הפוליטי של האכסניה, אלא שאדוני היה עסוק באותו רגע בשיחה עם סגן המזכיר.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני מבקש סליחה. אתה יודע, כשמנהלים ישיבה יש כמה בירורים וכו'.

חבר הכנסת זאבי, שאלת שאלה נוספת, ומן הדין שנשמע את תגובת סגן השר.

### **סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אתה וחברים היושבים בבית הזה יודעים שמדי פעם בפעם הסמינר בגבעת-חביבה מזמין חברי כנסת ואנשים פוליטיים, גם ממפלגות שאין להן בעלות על הסמינר. אני זוכר שלא פעם אחת הוזמנתי לשם, ואתי יחד היו בפנל חברי כנסת מהימין, היו חברי כנסת מהמפלגות הדתיות – – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

הסמינר הזה היה חד-צדדי. אולי הזמינו אותך, אותי לא הזמינו אף פעם.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אתה קיצוני מדי.

**קריאות:**

---

**היו"ר ד' שילנסקי:**

רבותי, התשובה היא של סגן השר.

**סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

חבר הכנסת מאיר שטרית, אתה יודע שאנחנו הופענו שם, בסמינרים כאלה.

**מאיר שטרית (הליכוד):**

---

**סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

אני יכול לומר לך שחבר הכנסת לשעבר מיכאל קליינר היה שם בסימפוזיון גם לאחר שסיים את כהונתו בכנסת, לאחר שהוא פרש מן הכנסת.

**שאול יהלום (מפד"ל):**

---

**סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**



חבר הכנסת יהלום יאשר זאת, שאין בעיה כזאת.

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

יש סמינר שכל בית-ספר יכול לבחור.

### **סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

את הדבר הזה הודעתי גם לגבי השאלה השנייה. עניתי על השאלה השנייה שלך ואמרתי שזו הבחירה של בית-הספר ומשרד החינוך לא מתערב.

### **הוראת השפה הערבית**

חברת הכנסת ד' איציק שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

חתימת הסכם העקרונות עם אש"ף ויצירת קשרים עסקיים עם מדינות ערב מחייבות את משרד החינוך להיערכות מחודשת.

החיים במזרח התיכון יהיו מבוססים מעתה על שיתוף פעולה כלכלי ואזורי בתחומים רבים. השפה תשמש ככלי גישור מרכזי בבניית השלום וביחסינו עם שכנינו.

ברצוני לשאול:

1. האם ישנה המשרד את גישתו להוראת השפה הערבית?
2. האם ישקול המשרד להתחיל את הוראת השפה הערבית כבר בגיל הרך?
3. מה הן תוכניות המשרד בנושא זה לקראת הגשת תקציב 1994?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. גישת המשרד הנוכחית להוראת השפה הערבית מצדדת בחיזוק ובהעמקה של מגמה קיימת. הרי גם היום 70% מתלמידי חטיבות הביניים לומדים ערבית, מקצוע שהוא חובה, חוץ מאשר במקרים חריגים ובמקרים שבהם תלמידים מורשים ללמוד צרפתית או שפה אחרת במקום ערבית.

2. דיון בנושא זה יתקיים במסגרת סדרת דיונים כללית בנושא הוראת שפות זרות בגילים צעירים, אם כי ככלל קיימת עמדה שלפיה אין להקדים לימודים של כמה שפות במקביל, אלא לאפשר קודם "השתלטות" על לימוד שפה אחת, קודם לימוד שפה נוספת.

3. המשרד שוקל היום הרחבת לימוד השפה הערבית כמקצוע חובה בכיתה י'. זו המלצת המזה"פ – המזכירות הפדגוגית – כתוכנית שהמשרד ישתדל להתחיל להפעילה בשנת הלימודים התשנ"ה.

### **אלימות תלמידים**

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

העיתון "חדשות" מתאריך ל' בתשרי התשנ"ד, 15 באוקטובר 1993, מגולל מקרה התעללות של תלמידים בכיתה ג' בחברם לכיתה, עד שנזקק לטיפול פסיכיאטרי.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. האומנם ניסתה מנהלת בית-הספר לחפות על המקרה?

3. מה הן מסקנות משרדך בעקבות המקרה?

4. כיצד מפקח משרדך לבל יישנו מקרים כאלו?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים אינם מדויקים. הילדים לא הפשיטו את הילד. הפגיעה היתה בשגגה ולא בזדון, תוך כדי התקוטטות. בכל מקרה, מדובר באירוע חמור, והתייחסות המשרד למקרה הינה בהתאם.

2. מנהלת בית-הספר לא מחפה ולא מנעה כל מידע. ייתכן שהדבר התפרש כך משום שהיא לא נתנה תגובה לעיתונות, שהרי חל איסור על עובדי ההוראה להתראיין לעיתונות. בכל מקרה, כאשר ראתה המורה את האירוע, היא הרגיעה והפרידה בין המתקוטטים, ובשום אופן לא התעלמה.

3. אף כי קטטות של תלמידים הן דבר של יום יום, משרדנו עושה כל שאפשר להגביר החינוך נגד אלימות ומתייחס בחריפות לתלמידים ההופכים את בית-הספר לזירת התגוששות או הפעלת אלימות מכל סוג שהוא.

4. בעקבות האירוע כונסה ישיבה פדגוגית ודנו במקרה ובדרכים שיש לנקוט על מנת למנוע אלימות. הצוות הטיפולי קיים שיחות חינוכיות עם תלמידי בית-הספר, בפרט בכיתה ג', שבה לומד הילד הפגוע.

הוחלט לנקוט אמצעים חמורים ולשמור על עקביות בתהליכי הענישה בכל מקרה של אלימות בבית-הספר. ועד ההורים שותף בכל המהלכים בבית-הספר.

### **אבטחת נתיבים על-ידי תלמידים חמושים**

חבר הכנסת ג' שגב שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

מן העיתונות ("חדשות", 18 באוקטובר 1993) נודע לי, כי בכוונת משרד החינוך לגייס תלמידי כיתות י"א בשמונה בתי-ספר בירושלים לאבטחת נתיבים לבתי-הספר.

התלמידים יאבטחו את הנתיבים כשהם מצוידים בנשק.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. איזו הכשרה יקבלו התלמידים שיישאו נשק?

3. האם ציוד ילדים בלתי מאומנים בנשק אינו מסכן את חייהם ואת חיי הסובבים אותם והופך אותם למטרות פיגוע על-ידי גורמים עוינים?

4. מדוע דווקא היום, בתקופה של שלום, אנו נזקקים לאבטחה בנשק על-ידי ילדים?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה נכונה בחלקה. אין מדובר ב"פתיחת נתיבים" אלא בסיוורים רגליים של נערים מכיתות י"א, עם ראש צוות בוגר – הורה או מורה או מתנדב בוגר – בצירים מתוכננים, קרובים לאזור בית-הספר שבו לומדים התלמידים, למטרות אתראה והתרעה.

2. התלמידים והבוגרים יעברו השתלמות והכשרה בנושאי אחזקת נשק, ירי בנשק ושאר נושאים שאושרו על-ידי המשמר האזרחי והגדנ"ע ויונחו על-ידיהם בלבד.

3. מאות תלמידי כיתות י"א בירושלים מתנדבים בשעות הערב למשמר האזרחי, מרצונם החופשי. כל נושא נשק שהינו מתנדב מסכן את עצמו בצורה זו או אחרת – אולם לא יותר ולא פחות בפרויקט זה מבכל פעולה התנדבותית משטרתית אחרת. יש לציין שגם בפעולה זו רק מתנדבים למשמר האזרחי, שיסכימו לכהן בתפקיד והוריהם יחתמו על הסכמתם לשילוב ילדיהם בפרויקט, יופעלו בו.

4. רמת הסיכון, האחריות והדאגה בשל המצב הביטחוני בירושלים בעיקר לא פחתה, והשלום רק מחזק את הצורך להתכונן למצבים חמורים אפשריים.

### **זרמי החינוך בעיר אפרת**

חבר הכנסת מ' מאיה שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ח בחשוון התשנ"ד (2 בנובמבר 1993):

תושב העיר אפרת פנה אלי ובפיו טענה: הוא מבקש להעניק לבניו חינוך תורני, אולם הרשות המקומית מקיימת רק זרם חינוך אחד ביישוב, והוא ממלכתי-דתי, וזאת בטענה שחובתה לתת לתושבים, על-פי החוק, רק חינוך ממלכתי וממלכתי-דתי.

ילדי היישוב מהזרם הממלכתי מוסעים על חשבון המועצה המקומית לבתי-ספר בירושלים, שם הם לומדים תוך הסדר מיוחד עם עיריית ירושלים. ילדי התושב שפנה אלי חפצים ללמוד בחינוך תורני, והם לומדים בבית-ספר תורני בירושלים, אולם אין המועצה מוכנה לממן את הסעתם ואינה מוכנה להגיע להסדר עם עיריית ירושלים עבורם, ועתה מאיים בית-הספר להפסיק את המשך לימודיהם.

המועצה האזורית גוש-עציון, כדוגמה, מקיימת הסדר דומה גם לגבי חינוך תורני כולל באותו בית-ספר שבו לומדים בניו של הפונה.

ברצוני לשאול:

1. האומנם חייבת רשות מקומית לאפשר לתושבים רק לימוד ממלכתי או ממלכתי-דתי, ואילו חינוך תורני או חרדי אין היא חייבת לתת לתושבי היישוב?
2. אם אכן כן – מדוע האפליה? אם לא – מדוע לא תעניק המועצה באפרת לתושביה אפשרות לחינוך תורני ביישוב או בירושלים?
3. האם יצוו פרנסי אפרת להעניק לחפצים בחינוך תורני אותו הסדר הניתן ללומדים בבתי-ספר ממלכתיים בירושלים ואותו הסדר שהמועצה האזורית גוש-עציון נותנת ללומדים בבתי-ספר תורניים בירושלים?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 3-1. החוק מחייב, כידוע, רשות חינוך מקומית להבטיח לתושביה חינוך ממלכתי או ממלכתי-דתי בלבד.
- בתי-ספר תורניים או חרדיים הם מוסדות פרטיים, המוקמים מטבעם על-ידי הבעלויות שלהם, באישור משרדנו, ומיועדים לאוכלוסיית יעד מסוימת וייחודית למוסדות עצמם.
- בכל מקרה שהורים מחליטים לשלוח את ילדיהם בגיל חובה ללמוד מחוץ לרשות החינוך המקומית, החוק מחייב קבלת אישור על כך מן הרשות השולחת. החליטו הורים מיוזמתם, כלומר הרשות סיפקה תשובה חינוכית הולמת וההורים החליטו משיקוליהם הם לשלוח את הילדים ללמוד מחוץ לרשות, יישאו ההורים בתשלומים כמו הסעות ואגרת חינוך לתלמידי חוץ.
- אולם, אם הילדים לומדים במוסד מוכר שאיננו רשמי או מוסד "פטור", יש אפשרות של השתתפות האגף לחינוך מוכר בהסעות באמצעות מוסד החינוך, לפי אמות המידה המקובלות.
- נושא אגרות לתלמידי חוץ הוא בתקציב הרשויות ובהסדרים שבין הרשות השולחת לבין הרשות הקולטת בלבד.
- כמו-כן אין משרדנו יכול לכפות על המועצה של אפרת להגיע להסדר בקשר לתלמידיה הולמים בירושלים, בדומה להסדר של העירייה עם מועצה אזורית גוש-עציון, שנעשה בבחירתם החופשית.

## **בית-ספר פרטי ברמות-השבים**

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ח בחשוון התשנ"ד (2 בנובמבר 1993):

95 תלמידים ממשפחות מבוססות כלכלית ברמות-השבים הוצאו על-ידי הוריהם מבית-הספר היסודי העל-אזורי בכפר-מל"ל. ההורים מתפעלים ללא רשיון בית-ספר פרטי ברמות-השבים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדת משרד החינוך כלפי הצעד שנקטו ההורים בעלי האמצעים מרמות-השבים?

2. מה היא עמדתו לגבי הקמת בתי-ספר יסודיים פרטיים עבור בניהן של משפחות מבוססות?

3. מה יעשה משרדך לקיים את ההוראות בדבר אזורי הרישום?

### **תשובת סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החינוך והתרבות רואה בצעדים של ההורים בכפר-מל"ל הפרת חוק חמורה.

2. בכפר-מל"ל לא הוקם בית-ספר פרטי, והמשרד נוקט את כל האמצעים החוקיים כנגד ההורים על-פי החוק והתקנות, ובכוונתו להגיש בימים הקרובים תביעות משפטיות, לאחר השלמת התהליך.

3. משרד החינוך והתרבות מקפיד על קיום החוקים והתקנות הנוגעים לאזורי הרישום.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אדוני סגן השר, אתה התכוננת לעבודה קשה ורבה. שללו ממך את הבמה.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

הערה לסדר.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני רוצה לשאול את אדוני, גם כיושב-ראש הכנסת לשעבר וגם כסגן יושב-ראש היום, מדוע אתם, או הכנסת, מאפשרים שסגן שר או שר יעמוד על הדוכן ולעתים לא יגיד מלה, אחרי כן אתם מחזירים אותו למקומו וקוראים לו שוב.

**מאיר שטרית (הליכוד):**

אוהבים את זה.

**קריאה:**

מי?

**סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

מי אוהב?

**מאיר שטרית (הליכוד):**

סגני השרים.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני לא מבין את זה. איש לא פוצה פה ומצפצף. זה פשוט ביזיון וקצף.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אפשר לשאול שאלה נוספת, מדוע חברי הכנסת מגישים שאילתות ולא באים לשמוע את התשובות?

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

זה נורא מגוחך, שעומד שר על הבמה ולא מדבר.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

על זה רציתי להעיר. נראה לי, אדוני היושב-ראש, שמאז הכנסת העשירית והכנסת האחת-עשרה, שאני הכרתי אותן, השתנה הנוהג. נראה לי שהכנסת אשמה בעניין הזה. לשאלות אין זמן קבוע בסדר-היום. הן נכנסות כשהשר או סגן השר נמצאים בכנסת, כדי שיוכלו להשיב על השאלות. אני חושב שזהו נוהג לא תקין. אם רוצים שחברי הכנסת לא ישמעו את התשובות – חבל לבזבז את הזמן.

בכנסות העשירית והאחת-עשרה היה בסדר-היום זמן קבוע לשאלות. חברי הכנסת ידעו מראש מתי יינתנו תשובות על השאלות. הם נכנסו לאולם, ישבו וחיכו כדי לשמוע תשובה. לא ייתכן שחבר הכנסת יעקוב אחרי המחשב מתי תינתן תשובה על השאלתא שלו. אי-אפשר לנהוג כך.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, תביא את זה לנשיאות, תשנו את התקנון, כדי שחברי הכנסת ישמעו תשובות על השאלות.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת טמקין, את השאלות גמרנו. עכשיו אנחנו דנים על פרוצדורה. הדברים שחברי הכנסת אמרו פה נרשמו בפרוטוקול, ויושב-ראש הכנסת, זו סמכותו, יעיין בהם.

בעקבות דבריו של חבר הכנסת מאיר שטרית, אני רוצה לומר לחברי הכנסת החדשים שלא היו בכנסות הקודמות. בכנסת השתי-עשרה הוכנס ערוץ-2. היה שידור ישיר בטלוויזיה. זה גרם לכך שהשרים, כאשר ענו, הם ענו באריכות, ושאלתא נהפכה להיות כאילו זו הצעה לסדר-היום. גם חברי הכנסת, כשקיבלו רשות לשאלה נוספת, במקום לשאול שאלה נוספת קצרה, השאלה היתה ארוכה כאורך הגלות.

אתה יודע איזו פרוצדורה צריך לעבור כדי לקבל רשות להעלות הצעה דחופה לסדר-היום. לכן, הגישו שאלתא והיה זמן לדבר. בהצעה דחופה לסדר-היום היתה הגבלת זמן ובשאלתא כמעט לא היתה הגבלה.

לכן, כיושב-ראש הכנסת אז הצמדתי את השאלות הרגילות לשר, כשהוא בא לענות על הצעה לסדר-היום. מי שממלא את מקומי, יושב-ראש הכנסת שבח וייס, גם הוא נוהג כך. אלא שעכשיו יש בעיה. קודם השתדלנו לתת אחרי שעות השידור הישיר, עכשיו השידור הישיר נמשך כל הזמן, ויהיה צורך לחפש עצה.

בכל אופן, אני מעביר את הדברים ליושב-ראש הכנסת.



אדוני סגן השר, רצית להוסיף הסבר.

#### **סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

אני חושב שהתשובה שלך מספקת. אני רק יכול להצטרף לחברי חברי הכנסת. אני חושב שאנחנו צריכים לאמץ את הנוהג של הפרלמנט הבריטי, שקובעים יום או יומיים בשבוע, זמן של שעה, שבה יש גם השתתפות של שרי הממשלה, ואז נוכל לתת ביטוי נכון יותר לכל נושא השאילתות בעל-פה. הנשיאות צריכה לדון.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

זה שינוי גדול מאוד בפרוצדורה של הכנסת.

#### **סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

אבל זה גם יכניס אווירה שונה בבית הזה.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

הייתי ממליץ לאדוני סגן השר, תביא את ההצעה הזו בפני ועדת הכנסת, כי יש לי ספק אם זה בסמכות יושב-ראש הכנסת.

#### **סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

לא, זה ועדת הכנסת.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

זה בסמכות ועדת הכנסת, שוועדת הכנסת תדון.

#### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

כתוצאה מהדיון הזה אפשרנו לסגן השר להגיד כמה מלים.

## היו"ר ד' שילנסקי:

זאת אומרת, הוא עלה על הבמה לא לחינם.

אני מודה לחברי הכנסת שהעלו את הנושא הזה. ליבנו בעיה.

בזה מיצינו את סדר-היום. הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, ביום שני, כ"ד מרחשוון התשנ"ג, 8 בנובמבר 1993, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:28.